

UiT Norges arktiske universitet

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Arbeiderpartiet i samepolitikken

Masteroppgave i statsvitenskap

Sara Ellen Gaup

STV-3900 Vår 2022

Sammendrag

Denne masteroppgaven undersøker Arbeiderpartiets rolle i samepolitikken og er gjennomført ved kvalitative intervjuer med nøkkelinformanter. Problemstillingen i oppgaven skal svare på hvilke fordeler Arbeiderpartiet har av å operere innenfor to politiske arenaer – norsk og samisk politikk, og hvilke eventuelle utfordringer følger med dette.

Den anvendte teorien tar utgangspunkt i Stein Rokkans sentrums-periferi teori som handler om politiske konflikter mellom det privilegerte sentrum og den marginaliserte periferien. Teorien kan anvendes til å forstå partisystemet til urfolk fordi dagens partisystem er fortsatt preget av fortidens valg og alliansebygging, særlig i forbindelse med konflikter som knyttes til nasjonsbyggingsprosesser. Den samiske systembyggingen har likhetstrekk med Rokkans nasjonsbyggingstypologi, og samtidig har noen grunnleggende ulikheter. Den samiske systembyggingen skjer ikke i et tillitsfelleskap, men i et samisk (etnopolitisk) rettighetsfelleskap, hvor det spilles både med og mot staten for å oppnå dypere og breiere kulturell anerkjennelse. Torvald Falch og Per Selle kaller dette for *community of rights*. Teorien går også inn på begrepene *exit*, *voice* og *loyalty* som er relevant til å forstå den samiske selvbestemmelsen, og hvordan dette utfordrer Arbeiderpartiet. Det introduseres også to perspektiver som kan brukes til å forstå nærings- og interesse konflikter som preger det samiske samfunnet i dag. Den ene kalles for det *tradisjonsperspektivet*, mens den andre kalles for *moderniseringsperspektivet*.

Hovedfunn viser at Arbeiderpartiet har et direkte talerør til det sentrale Arbeiderpartiet, som gir muligheter til å komme med direkte innspill til moderpartiet. Dette er den mest åpenbare fordelene med å være representert i både norsk og samisk politikk. En hovedutfordring som kommer med dette, er det har oppstått konflikter innad i Arbeiderpartiet som handler om uenigheter rundt interesse- og næringspolitiske spørsmål.

Forord

Dette forordet markerer et sluttpunkt for studietiden. Jeg har hatt 5 fine år som student ved Universitetet i Tromsø. Arbeidet med masterprosjektet har vært utfordrende, men også innholdsrikt og svært lærerikt. Bakgrunnen for dette temaet kommer først og fremst av at jeg personlig har en interesse for det samepolitiske som fagområde. På min bacheloroppgave skrev jeg om politisk tillit til Sametinget, og jeg visste allerede ved fullført bachelor at jeg skal ta interessen for det samepolitiske med videre til masterstudier.

Jeg ønsker å først og fremst takke min veileder, Jonas Stein, som har kommet med innspill og nyttige tilbakemeldinger underveis i prosessen. Vil også takke Universitet i Tromsø og Institutt for Samfunnsforskning som gjennom midler fra Sametingets valgundersøkelse har gitt meg stipend og mulighet til å bidra til et større forskningsprosjekt som handler om sametingsvalget 2021. Vil også takke de som har vært med i masterveiledningsgruppen, Sigbjørn, Kristine, Rebekka og Oda, for tilbakemeldinger gjennom skriveprosessen.

Vil også takke Bjørn-Tore som har vært en forståelsesfull kjæreste og en viktig støttespiller gjennom skriveprosessen og gjennom studietiden. Takker også min hund, Snoopi, som riktignok ikke vil kunne lese dette eller forstå det selv. Det har vært dager der det har føltes ut som at det er han som går luftetur med meg, og ikke omvendt. Jeg tror i hvert fall at jeg har hatt mest utbytte av lufteturene mens skriveprosessen har pågått.

Og sist, men ikke minst, stor takk til informantene som har stilt opp til intervju. Uten dere ville ikke undersøkelsen i denne masteroppgaven vært mulig å gjennomføre.

Takk!

Tromsø, 16. mai 2022.

Antall ord: 27.357.

Innhold

1	Innledning.....	7
1.1	Tema og problemstilling.....	7
1.1.1	Metodisk tilnærming og analyse	8
1.1.2	Teoretisk tilnærming	8
1.1.3	Hovedfunn.....	10
1.1.4	Oppgavens struktur	11
2	Teori	12
2.1	Teoretisk grunnlag	12
2.1.1	Introduksjon til det teoretiske utgangspunktet: sentrum og periferi.....	12
2.1.2	Introduksjon til det teoretiske utgangspunktet: Exit, voice og loyalty.....	13
2.2	Rokkans sentrum og periferi forhold.....	15
2.2.1	Faser i stats- og nasjonsbygging.....	15
2.3	Det teoretiske utgangspunktet satt i et samisk perspektiv	19
2.3.1	Community of rights	21
2.3.2	Systemets ressurser og framvekst	22
2.3.3	Systemets karakter.....	23
2.4	Samisk selvbestemmelse	25
2.4.1	Selvbestemmelse i urfolkssammenheng.....	25
2.4.2	Samisk selvbestemmelse i Norge.....	27
2.4.3	Spenninger mellom tradisjons- og moderniseringsperspektivet	28
3	Litteraturgjennomgang	31
3.1	Arbeiderpartiet og samepolitikken	31
3.2	Grunnleggende forskjeller mellom Ap og NSR	34
3.3	Politiske skillelinjer	36
3.4	Norske partiet på Sametinget.....	38
3.5	Oppsummering	39

4	Sametinget.....	41
4.1	Sametinget i Norge	41
4.1.1	Valgmannallet	41
4.1.2	Sametingets oppbygning – valgordning og valgkretser	42
4.2	Historisk tilbakeblikk: samisk mobilisering	43
5	Metode.....	45
5.1	Kvalitativt intervju.....	45
5.1.1	Gjennomføring av intervjuene	45
5.1.2	Utvalget	46
5.1.3	Etiske overveielser	46
5.1.4	Analysestrategi	47
5.1.5	Metodiske refleksjoner	48
6	Resultater og tolkning	52
6.1	Bargiidbellodat (Arbeiderpartiet) på Sametinget i dag.....	53
6.2	Fordeler og ulemper/utfordringer	56
6.2.1	Fordeler	56
6.2.2	Utfordringer.....	61
6.3	Samisk selvbestemmelse	66
7	Drøfting og analyse	72
7.1	Bargiidbellodat (Arbeiderpartiet) på Sametinget	72
7.2	Fordeler og utfordringer	74
7.3	Samisk selvbestemmelse	76
8	Konklusjon	79
8.1	Funn	79
8.1.1	Oppsummering	81
8.2	Egne refleksjoner	82
9	Litteraturliste	84

Figurer

Figur 1: Faser i stats- og nasjonsbygging	16
Figur 2: Regionale mål	18
Figur 3: Community of rights (samisk systembygging)	22
Figur 4: Valgkretser	42
Figur 5: Figuren viser hvordan intervjuene er kategorisert	52
Figur 6: Prosentvis oppslutning for Arbeiderpartiet ved sametingsvalg 2005-2021.....	82

Vedlegg

Vedlegg 1: Forespørsel om deltakelse i masterprosjekt	87
Vedlegg 2: Intervjuguide – Ap	91
Vedlegg 3: Intervjuguide NSR	95

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Temaet i denne masteroppgaven handler om Arbeiderpartiet i samepolitikken. Studien er gjennomført ved bruk av kvalitative intervjuer. Hensikten med oppgaven er å undersøke Arbeiderpartiets rolle i samepolitikken og hvilke fordeler og eventuelle utfordringer partiet har av å stille til sametingsvalg i tillegg til nasjonale valg. Arbeiderpartiet er en av Norges eldste partier og regnes som en av de mest innflytelsesrike partiene i etterkrigstiden. Verdigrunnlaget til Arbeiderpartiet er basert på frihet, likhet og solidaritet, og er et norsk sosialdemokratisk parti. Partiet ble stiftet i 1887 og har siden 1920-tallet dominert norsk politikk. Spesielt i perioden etter andre verdenskrig har Arbeiderpartiet vært Norges største parti, og i en rekke perioder hatt regjeringsmakten (SNL, 2022a).

Arbeiderpartiet (Ap) stiller ikke bare til lokale og nasjonale valg. Siden åpningen av Sametinget har Arbeiderpartiet stilt til sametingsvalget, og partiet har vært en av to ledende partier siden. Det andre ledende partiet har vært Norske Samers Riksforbund (NSR)¹. Ap har vært et av de rådende partiene i Sametinget siden institusjonen ble opprettet i 1989. Det andre dominerende partiet er Norske Samers Riksforbund (NSR) og disse partiene har skiftet på å være det dominerende partiet i samepolitikken. Ved etableringen av Sametinget i 1989 var det diskusjoner om norske tradisjonelle stortingspartier også skulle stille til Sametingsvalg. Av de norske partiene som stiller til sametingsvalget er Arbeiderpartiet i en særstilling (Buck, Haugen, Stein & Svalestuen, 2018). I motsetning til de andre norske partiene har Bargiidbellodat (Arbeiderpartiet) vært en viktig politisk kraft på Sametinget. Ved sametingsvalget i 2005 fikk Bargiidbellodat flest stemmer av alle partiene som stilte til valg, og i 2007 ble Egil Olli den første sametingspresidenten fra Bargiidbellodat. Siden 2005 har imidlertid Arbeiderpartiets oppslutning blitt betydelig svekket ved sametingsvalg og oppslutningen i 2021 var under halvparten av det den var i 2005. Det kan derfor være

¹ NSR er opprinnelig en samisk kulturorganisasjon som har stilt til sametingsvalg siden starten. Organisasjonen har grunnlaget sitt fra lokale sameforeninger som var etablert i 1950-tallet og utover, og ble etablert i 1968 med et formål om «å hevde den dem samiske folkegruppers rettigheter overfor norske myndigheter og overfor den norske allmenheten» (Falch & Selle, 2018, s. 51). NSR, som er både et politisk parti og en stor kulturorganisasjon, regnes som den mest sentrale samiske organisasjonen i utviklingen som medførte etableringen av Sametinget (Falch & Selle, 2018).

grunnlag for å undersøke om det er spesielle forhold i samepolitikken, spesielt de to siste tiårene, som kan skape utfordringer for et parti som Arbeiderpartiet.

Problemstillingen er formulert slik:

«Hvilken fordeler har Arbeiderpartiet av å operere innenfor to politiske arenaer, og hvordan påvirkes partiet av eventuelle utfordringer som følger med dette?»

For å presisere og avgrense problemstillingen, har jeg formulert noen konkrete forskningsspørsmål:

1. Hva særpreger Bargiidbellodat/Arbeiderpartiet på Sametinget som parti i dag?
2. Hvilke fordeler og ulemper har Arbeiderpartiet som et nasjonalt parti som også stiller til sametingsvalg?
3. Er konfliktdimensjonen samisk selvbestemmelse en utfordring for Arbeiderpartiet?

1.1.1 Metodisk tilnærming og analyse

Empirien er samlet inn gjennom kvalitative intervjuer av nøkkelinformanter. Det er totalt 9 informanter som har stilt til intervju. Intervjuene er blitt gjennomført i perioden august 2021 til april 2022. Hensikten med intervjuene har vært å danne et bilde av politikernes opplevelser og erfaringer med samepolitikk og som Ap-politiker samepolitikken. Når empirien skal presenteres og tolkes, vil sitater av intervjuene gjengis i tolkningskapittelet. Det er viktig at leseren får forståelse for hva dataene forteller. Derfor vil fortolkningen inneholde både beskrivelser og tolkning av data. Videre vil jeg gå videre over til drøfting av empirien, før jeg til slutt kommer med egne refleksjoner og konklusjon.

1.1.2 Teoretisk tilnærming

Den teoretiske tilnærmingen som skal brukes til tolkning av innsamlet data tar utgangspunkt i Stein Rokkans *sentrum-periferi* teori. *Sentrum* er som regel et privilegert sted innenfor et avgrenset territorium og kontrollerer kommunikasjonskanaler og ressurser innenfor territoriet. *Periferien* befinner seg innenfor grensene til samme territorium og er ofte gjennomtrengt av

sentrum, der sentrum har et mål om å bygge en infrastruktur gjennom kulturell standardisering, språk, kirker og skoler. Teorien er egnet til å forklare politiske konflikter i områder med en svak periferi og et sterkt sentrum. Sentrum-periferi modellen tar utgangspunkt i *exit, voice and loyalty* – en teori som er utviklet for å forstå beslutningssystemer. Teorien har en generell karakter og kan brukes til å forklare hvilke valgmuligheter periferien har under en nasjonsbyggingsprosess, når aktørene i periferien utsettes for press fra sentrum.

Rokkans sentrum-periferi teori har blant annet vært brukt til å forklare alt fra geografiske forskjeller i norsk politikk, velgeroverganger i moderne demokratier, som for eksempel i samepolitikk, og demografisk utvikling i Nord-Norge. Rokkan utviklet teorien tiden før urfolksmobiliseringen som startet i 1980-tallet, og det nevnes derfor så vidt noe om samer og urfolk i arbeidet hans. Likevel er teorien relevant, fordi teorien har en generell tilnærming på det europeiske partisystemet. Falch og Selle har satt det teoretiske utgangspunktet i et samisk perspektiv (Falch & Selle, 2022) hvor de er inspirert av Rokkans-typologi. Den samiske nasjons- eller systembyggingen har likhetstrekk fra Rokkans nasjonsbyggingsmodell, men det samiske systemet har noen trekk som er ulikt fra Rokkans modell. Den samiske nasjons- eller systembyggingen skjer ikke i et tillitsfelleskap, slik det utvikles i Rokkans-typologi, men heller i et samisk (etnopolitisk) rettighetsfelleskap, hvor det spilles både for og imot staten for å oppnå breiere kulturell anerkjennelse. Falch og Selle kaller dette for det samiske rettighetsfelleskapet eller *community of rights*.

Teorien kan brukes til å forstå partisystemet til urfolk i dag, siden partisystemet er fortsatt preget av fortidens politisk- og alliansebygging, spesielt prosesser knyttet til nasjonsbygging. Teorien er derfor relevant for oppgaven siden den representerer de politiske dilemmaene som både samiske velgere og samiske politikere står ovenfor i sitt forhold til majoritetssamfunnet, spesielt, Ap, står i en særstilling fordi det har vært et så stort parti i Norge, Finnmark og i samepolitikken og er et parti som både stiller vil valg ved stortingsvalg (senter) og ved sametingsvalg, som befinner seg i periferien.

Teorikapitlet vil også gå nærmere inn på hva *voice, loyalty* og *exit* innebærer og hvordan disse tre begrepene kan brukes til å forstå den samiske selvbestemmelsen, som er en betydelig politisk skillelinje i samepolitikken i Norge. Det vil også bli introdusert to perspektiver som kan brukes til å forstå nærings- og interesse konflikter som preger det samiske samfunnet i dag. Den ene kalles for det *tradisjonsperspektivet*, mens den andre kalles for

moderniseringsperspektivet. Vi vil gå nærmere inn på disse i teorikapittelet.

1.1.3 Hovedfunn

For å besvare denne problemstillingen starter jeg med å undersøke hva særpreger Bargiidbellodat (Arbeiderpartiet) på Sametinget i dag. Videre har jeg sett på hvilke fordeler Arbeiderpartiet har av å operere innenfor to politiske arenaer – det samiske og det norske, og i tillegg har jeg sett på hvilke eventuelle ulemper eller utfordringer følger med dette. I tillegg har jeg undersøkt om hvordan den politiske skillelinjen «samisk selvbestemmelse» påvirker Arbeiderpartiet i dag. I Norge er det særlig to politiske skillelinjer som har preget sametingsvalget. Den ene handler om en motsetning som kan knyttes til graden av samisk selvbestemmelse, mens den andre er den tradisjonelle venstre-høyre konfliktdimensjonen som kommer med at de norske politiske partiene² stiller til sametingsvalg. Den samiske befolkningen i Norge har ulike meninger når det gjelder samisk selvbestemmelse (Bergh & Saglie, 2011, 2015; Mörkenstam, Bergh, Nilsson & Svensson, 2017; Saglie, Mörkenstam & Bergh, 2020).

Velgerne som stemmer på Arbeiderpartiet ved sametingsvalget, er i mindre grad positiv til samisk selvbestemmelse sammenlignet med de som stemmer på NSR (Saglie et al., 2020). NSR har i mye høyere grad hatt en mer rettighetsbasert argumentasjon og en mer prinsippbasert tilnærming til samiske rettigheter, mens Ap har hatt et mer fleksibelt forhold til jus og rettigheter og styres mer av løsninger som er nøkternt gjennomførbare i et samfunn hvor både norske og samiske interesser lever parallelt (Mellingen, 2004). Men samtidig har den politiske avstanden mellom disse to partiene over tid fremstått som gradvis mindre (Berg-Nordlie & Saglie, 2021). En annen ting som skiller Ap fra NSR, er at Ap er et norsk tradisjonelt parti som stiller til både Stortings-, fylkes- og kommunevalg, i tillegg til sametingsvalg. Mens NSR er opprinnelig en samisk kulturorganisasjon som i tillegg til Ap, som kun stiller til Sametingsvalg, og har derfor ikke en partinettverk utenfor sametingssystemet, slik som Ap har. Det som derfor har vært interessant å se på er Ap sin rolle i samepolitikken og hvilke fordeler og ulemper partiet har, som et veletablert norsk parti og som et sterkt parti i samepolitikken. Formålet med oppgaven har vært å undersøke hvilke

² Ved sametingsvalget i 2021 stilte både Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre til valg. Ved tidligere valg har også Sosialistisk venstreparti, Venstre og Kristelig folkeparti stilt til sametingsvalg.

fordeler og eventuelle utfordringer Ap har av at partiene operer innenfor to politiske arenaer. I tillegg går formålet ut på å se om samisk selvbestemmelse kan være en utfordring for partiet i dag.

Hovedfunn i denne masteroppgaven viser at Arbeiderpartiet på Sametinget har muligheter til å komme med direkte innspill til moderpartiet. Og omvendt. Dette kan sies å være den mest åpenbare fordelen som kommer med at Arbeiderpartiet er representert i to politiske arenaer – det samiske og det norske. Hovedutfordringen som kommer med at partiet opererer i både norsk og samepolitikk, er at det har oppstått konflikter innad i partiet rundt interesse- og næringspolitisk spørsmål. Disse funnene vil vi gå nærmere inn på i kapittel 6 «Resultater og tolkning» og i kapittel 7 «Drøfting og analyse».

1.1.4 Oppgavens struktur

Etter innledning kommer kapittel 2 hvor vi går direkte inn på teorikapittelet. Her blir det teoretiske utgangspunktet presentert – sentrum og periferi teori. Begreper exit, voice og loyalty, og samisk selvbestemmelse vil også bli introdusert, i tillegg vil jeg introdusere to perspektivet som kan benyttes til å forstå interessekonflikter i samiske områder – tradisjons og moderneorienteringen. I kapittel 3 blir tidligere forskning om feltet presentert. Kapittel 4 skal introdusere Sametinget, som er en sentral institusjon for det samiske samfunnet og den samiske systembyggingen. I kapittel 5 vil det bli redegjort for hvilke(n) forskningsmetoder er benyttet til å samle inn data og kapittelet vil også gå nærmere inn på refleksjoner rundt metoden. I kapittel 6 vil funnene bli presentert og tolket, mens i kapittel 8 vil dataene bli drøftet og analysert i et breiere perspektiv før en konklusjon svarer på selve problemstillingen.

2 Teori

2.1 Teoretisk grunnlag

Det teoretiske grunnlaget i denne oppgaven tar utgangspunkt i sentrum og periferi teori. Sentrale begreper i det teoretiske grunnlaget i denne oppgaven er sentrum og periferi, exit, voice og loyalty, samisk nasjons- eller systembygging og samisk selvbestemmelse. Teoridelen starter med å introdusere det mest sentrale, sentrum og periferi teori. Teorien er utviklet i tiden før urfolksrevitaliseringen startet på rundt 1980-tallet og det har trolig derfor ikke vært så stort fokus på urfolk. Selv om Lipset og Rokkan så vidt nevner urfolk, så er deres generelle perspektiv på det europeiske partisystemet likevel relevant for å forstå partisystemet til urfolk fordi dagens partisystemer er fortsatt preget av fortidens valg og alliansebygging, og spesielt når det gjelder konflikter som kan knyttes til nasjonsbyggingsprosesser – der den politiske eliten streber etter å bygge en sentralisert nasjonalstat, mens på den andre siden kjemper en marginalisert minoritet mot denne typen politikk (Bergh & Saglie, 2021).

2.1.1 Introduksjon til det teoretiske utgangspunktet: sentrum og periferi

Sentrum og periferi er begreper som blir brukt i statsvitenskapen til å forklare teorier som handler om politiske konflikter og konflikter om områder med et sterkt sentrum og en marginalisert periferi. Stein Rokkans teori om sentrum og periferi er en teori som er blitt brukt av en rekke statsvitere for å forklare alt fra velgeroverganger i moderne demokratier (Ford & Jennings, 2020), geografiske forskjeller i norsk politikk (Eidheim & Fimreite, 2020), demografisk utvikling i Nord-Norge (Stein & UiT Norges arktiske universitet Fakultet for humaniora, 2019) til velgeroverganger i samepolitikken (Bergh & Saglie, 2021). I boken *Economy, Territory, Identity: Politics of Western European Peripheries* (Rokkan & Urwin, 1983) utvikles en territoriell tilnærming til politikk hvor senter og periferi referer til både territorier og populasjonsgrupper. Den samepolitiske nasjons- eller systembyggingen har likhetstegn fra Rokkans nasjonsbyggingsmodell, men samtidig har den grunnleggende ulikheter. Systembyggingen skjer ikke i et tillitsfelleskap, slik det er i Rokkans modell (medborgerskap), men et samisk (etnopolitisk) rettighetsfelleskap, hvor det spilles både med og mot staten for å oppnå dypere og breiere kulturell anerkjennelse (Falch & Selle, 2022).

Sentrum kan karakteriseres som et privilegert sted innenfor et territorium, som kontrollerer en større andel av den totale kommunikasjonsflyten. Sentrum kan ofte identifiseres ved en stor

militæradministrasjon, og økonomiske og kulturelle institusjoner. Sentrum-periferi forholdet kjennetegnes ved at det er sentrum som er innehaveren av ressurser, avstander og kommunikasjonskanaler. Sentrum kan gjennom en territoriell gjennomtrenging av periferien, bygge en infrastruktur for å styrke sentrums kontroll over periferien gjennom skoler, kirker, språk og kulturell standardisering.

Vi kan skille mellom tre hovedtyper av transaksjoner på tvers av grenser (boundaries):

- a) Økonomisk (import/eksport av goder, tjenester, arbeidskraft, investeringer og subsidier).
- b) Kulturell (normer, livstiler, ideologier, myter og ritualer).
- c) Politikk (konflikter over territoriale rettigheter, krig, invasjoner, blokkeringer, allianser og innkvartering mellom elite grupper).

Det er disse som utgjør hoveddimensjonen til sentrum-periferi forhold (Rokkan & Urwin, 1983). Hensikten med sentrums funksjon er at sentrum er et maktsentrum som militært dominerer omgivelsene, fungerer som økonomisk midtpunkt, besitter og tilbyr tjenester og varer som periferien ønsker. Sentrum er en viktig lokalitet for informasjon, lærdom eller religionsutøvelse (Aarebrot & Evjen, 2014, s. 22). Periferien kjennetegnes ved at det er en romlig dimensjon eller et territorium som er underordnet sentrums autoritet og kontrollert av sentrum. Periferien har minimalt med ressurser til å forsvare sin egenart mot press fra utsiden, og den erobrede territorier er ofte styrt eller administrert av sentrum. Periferien har ofte en tendens til å ha en marginal kultur, som kanskje også er fragmentert, som ikke har en eget enhetlig institusjon, og har ofte lite innflytelse over økonomien eller har dårlig utviklet økonomi. Periferien er derfor ofte avhengig av sentrum (Rokkan & Urwin, 1983).

2.1.2 Introduksjon til det teoretiske utgangspunktet: Exit, voice og loyalty

Rokkans sentrum-periferi modell tar utgangspunkt i den økonomiske tenkeren, Albert O. Hirschmans, teori om *exit*, *voice* og *loyalty* (Hirschman, 1970). Rokkans arbeid om variasjonene i betingelsene for nasjonsbygging i Europa er blitt påvirket av blant andre Hirschman (Rokkan, 1987). Grunnlaget for Hirschmans teori ligger i hvordan aktører reagerer på negative forandringer og er praktisk til å analysere økonomiske spørsmål, men teorien er, ifølge, Aarebrot, veldig generell (Aarebrot & Evjen, 2014, s. 195). Aarebrot viser til et

eksempel ved prisøkning. En kunde kan gå gjennom tre reaksjoner ved prisøkning eller ved kvalitetsnedsettelse:

- a) Velge et annet tilsvarende produkt – exit
- b) Klage til produsenten eller selger – voice
- c) Fortsette med å kjøpe produktet av lojalitet – loyalty

Aktørene i periferien står overfor de samme valgmuligheter når de utsettes for press fra en stats – og nasjonsbyggende elite i sentrum:

- a) Velge å løsrive seg fra staten – exit
- b) Klage, demonstrere og kreve kompensasjon – voice
- c) Akseptere statens krav uten større protester – loyalty

Teorien forklarer i bunn og grunn, beslutningssystemer. Periferien kan velge mellom en av tre strategier. Aarebrot mener at aktører kan ha en tendens til å velge exit, istedenfor voice, siden kostnaden ved å velge bort favoritt produktet er lav. Men i kulturelle spørsmål vil aktører heller ofte velge voice heller enn exit, siden kostnaden ved å forlate et kulturfelleskap er for stort (Aarebrot & Evjen, 2014). Rokkan har tatt utgangspunkt i Hirschmans teori og har forsøkt å inkludere politiske begreper i analysen av økonomiske relasjoner (Rokkan, 1987). I Rokkans teori representerer *voice* politikkens kjerneområde, *exit* avbilder økonomien, og *loyalty* anses som en del av helheten til kulturens område. Ifølge Rokkan, er det mulig å identifisere prosesser og strukturer som verner og sørger for opprettholdelse av etablerte systemer til en viss grad. *Loyalty* inneholder mekanismer som har strukturer som tvinger komponentene å vedvare innenfor sitt system. Mens mekanismene til *Voice* inneholder strukturer som sørger for en jevn flyt av informasjon fra både til og fra systemet – som sikrer funksjonalitet i systemet. *Exit* er en grunnleggende endringsmekanisme – en del av et annet system er overførbart til et annet system (Rokkan, 1987).

Det interessante med sentrum-periferi perspektivet til Rokkan er at det gir rom for at den samme type mekanikk mellom sentrum og periferi, kan gjøre seg gjeldende uavhengig av hvor mobilisert en periferi er. Samisk nasjonsbygging kan dermed på et teoretisk plan sidestilles med annen type periferibyging. Den norske nasjonalstaten i sentrum, som gjennom fornorskningspolitikken drev en kulturell, økonomisk og legal standardisering, og som igjen skapte en motreaksjon symbolisert med motstanden mot utbyggingen av Alta-

Kautokeino vassdraget (Falch & Selle, 2018) og som senere har resultert i utbygningen av en rekke samiske institusjoner (eksempler på dette kan være Sámediggi, NRK Sápmi, Beaivváš).

Denne teorien er relevant for oppgaven siden den representerer de politiske dilemmaene som både samiske velgere og samiske politikere står ovenfor i sitt forhold til majoritetssamfunnet, spesielt, Ap, står i en særstilling fordi det har vært et så stort parti i Norge, Finnmark og i samepolitikken og er et parti som både stiller vil valg ved stortingsvalg (senter) og ved sametingsvalg, som befinner seg i periferien.

2.2 Rokkans sentrum og periferi forhold

2.2.1 Faser i stats- og nasjonsbygging

Innenfor sosiologi blir begrepet nært beslektet til ideen om «folk» eller en «kultur» (Kymlicka, 1995). Kymlicka definerer begrepet nasjon som et historisk felleskap, som er mer eller mindre institusjonelt komplett, som har okkupert et territorium og har et distinkt språk og kultur. Det finnes altså flere måter å definere begrepet nasjonen på. Men som Aarebrot bemerker, så handler begrepet om hvem som er *innenfor* og hvem som er *utenfor* det *nasjonale felleskapet*, uavhengig hvordan en velger å definere det (Aarebrot & Evjen, 2014).

For å kunne forstå seg på sentrum-periferi forhold, er det viktig at man også forstår om hvordan stats- og nasjonsbygging blir til en konflikt mellom sentrum og periferi. Rokkan beskriver disse prosessene som en serie med faser. Rokkan delte selv disse prosessene inn i fire faser, men Frank Aarebrot og Kjetil Evjen har delt disse prosessene inn til seks faser (Aarebrot & Evjen, 2014). De tre første fasene ved prosessen er sentrums strategi som viser hvordan sentrum sikrer størst grad av kontroll over periferien. De tre neste fasene viser hvordan periferien svarer sentrum, og hva er periferiens strategi for å beholde størst mulig grad av frihet.

Figur 1: Faser i stats- og nasjonsbygging.

	FASE	PROSESS	AMBISJON
Sentrums ambisjoner	1. Inkorporering	Statsbygging	Stat
	2. Penetrasjon		
↓	3. Standardisering	Nasjonsbygging	Nasjonalstat
Periferiens svar på sentrums fremstøt	4. Partisipasjon	Demokratisering	Demokratisk nasjonalstat
	5. Redistribusjon	Utbygging av offentlig velferd	Demokratisk, nasjonal velferdsstat
	6. Motkultur	Beskyttelse av minoriteter	Demokratisk, tolerant, nasjonal velferdsstat

Kilde: (Aarebrot & Evjen, 2014, s. 191).

Første og andre fase (*inkorporering* og *penetrasjon*) dekker den første perioden av statsdannelse og handler om kontroll over et nytt territorium og økonomien av det nyerobrete område. Det etableres institusjoner som har et formål å styrke den nyetablerte staten, ved å trekke ut ressurser for felles forsvar, løse konflikter juridisk og beskytte rettigheter som ivaretar det grunnleggende betingelser for at det politiske og det økonomiske systemet skal fungere. Fase tre (*standardisering*) trekker inn større deler av folket inn i systemet og sentrum tar kontroll over kulturen over det territorielle staten. Verneplikt og obligatorisk skolegang blir etablert, og kommunikasjon mellom de sentrale elitene og folket i periferien blir opprettet via massemedier. Målet er altså å etablere en følelse av identitet, og følelsen av tilhørighet til det politiske systemet for å danne en felles nasjonal kultur. Språket og dialekter til periferien fjernes eller reduseres, og religionen til sentrum presses på periferien.

Fjerde fase (*partisipasjon*) handler om deltakelseskrav fra innbyggerne i periferien – massene som befinner seg innenfor det territorielle definerte politiske systemet trekkes inn som aktive deltakere. Periferien krever å få lov til å delta i lov utforminger og beslutninger. Det viktige ved dette steget er at retten til opposisjon anerkjennes og stemmeretten og

representasjonsorganene utvides. Det dannes organiserte partier for å fremme krav. Under femte fase (*redistribusjon*) utvides det administrative forvaltningsapparatet i den territorielle definerte staten. Periferien reagerer på sentrums økonomiske penetrasjon. Det foregår omfordeling – offentlige velferdstiltak og nasjonale strategier bygges for å skape større økonomisk likhet. Økonomisk likhet realiseres gjennom inntektsoverføringer fra den rike delen av befolkningen og fra rike regioner (ofte fra den rike sentrum), til den fattige delen av befolkningen og regioner (ofte den fattige periferien). Fase seks (*motkulturer*) er siste fasen i utviklingen av stat og nasjon. I denne fasen anerkjenner staten periferiens motkulturer og standardiseringsprosessen reduseres eller stopper opp. Elementer ved periferiens kultur blir anerkjent som en del av den nasjonale kulturen og støttes opp av sentrale kulturinstitusjoner. I noen periferiområder befinner det minoritetskulturer som føler en sterk tilknytning til religion, språk eller andre kulturelle tradisjoner. Det er særlig i disse områdene motstanden mot sentrums nasjonsbyggende standardisering kan bli sterk.

2.2.1.1 Den funksjonelle dimensjonen

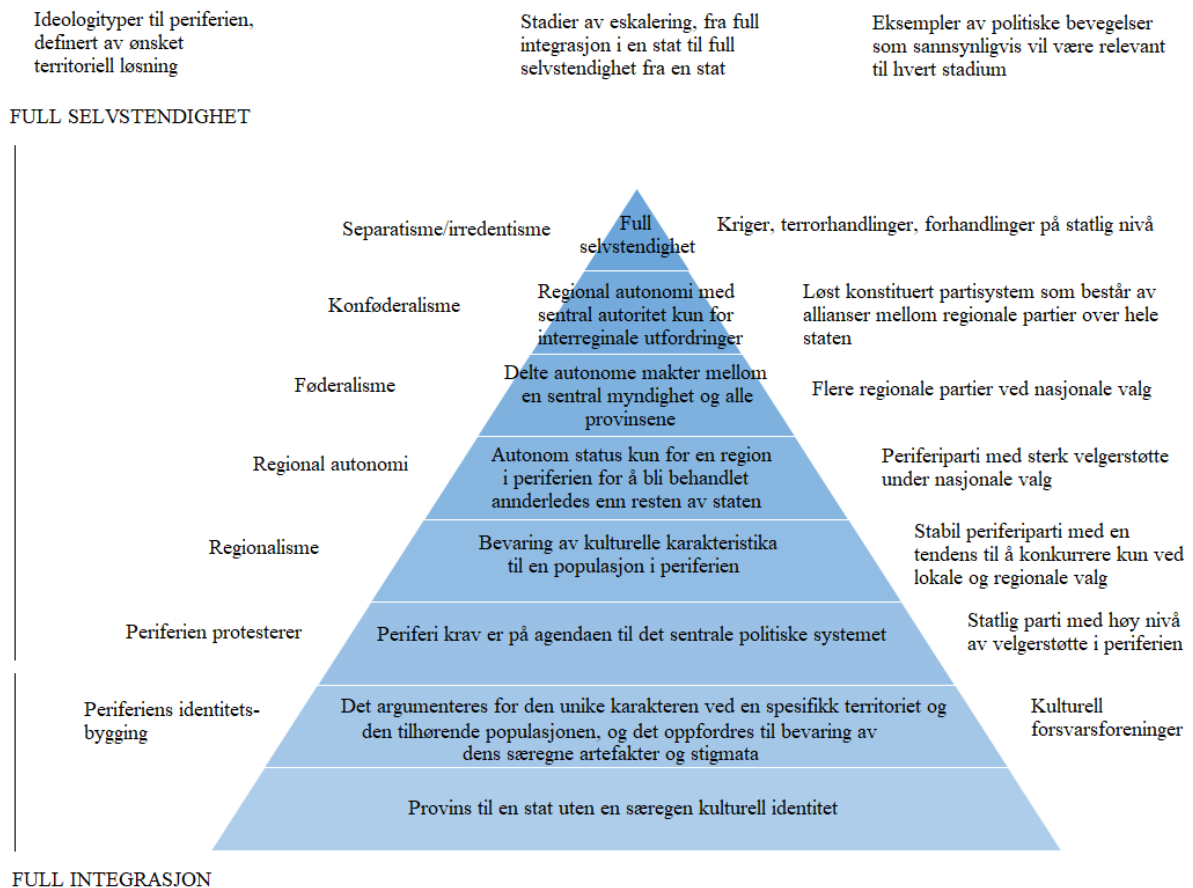
For å forstå seg på det territorielle, må man også forstå grunnlaget for hvorfor sentrum eksisterer. Rokkan ser en kontrast mellom kultur (immaterielle verdier) og økonomi (materielle verdier). Dette kaller Rokkan for den funksjonelle aksens som krysser sentrum-periferi dimensjonen. I den funksjonelle dimensjonen handler det om formålet med politikken – hva man ønsker å oppnå innenfor et område. De tre grunnleggende begrepene som tilhører denne dimensjonen er kultur, makt og økonomi, og begrepene handler om interaksjoner og transaksjoner mellom mennesker. Dersom en transaksjon er immateriell, ender den under kulturbegrepet: en kulturell transaksjon av ressurser. Men dersom transaksjonen er materiell, ender den under økonomibegrepet: en økonomisk transaksjon av ressurser. Makt er en interesseløs transaksjon, en slags nøytral midtpunkt som ikke har noe med økonomi eller kultur å gjøre. Makten er nøytral og derfor ikke avhengig av de to faktorene, men kultur og økonomi kan påvirkes av makten (Aarebrot & Evjen, 2014, s. 29).

2.2.1.2 Den territorielle dimensjonen

Den territorielle dimensjonen beveger seg fra sentrum til periferien, noe som er viktig når det handler om staten som institusjon. Sentrum og periferi er ytterpunktene i den territorielle dimensjonen som krysser den funksjonelle aksens. Ifølge Rokkan, er makten i utgangspunktet sterkere konsentrert i sentrum enn i periferien. Både institusjoner, roller og personer som

befinner seg nært sentrum, antas å ha større innflytelse over beslutningene i samfunnet. Den territorielle autoritet kan variere fra område til område, avhengig av topografi, befolkningsstørrelse og intensjonene til naboen (Aarebrot & Evjen, 2014, s. 30-32).

Figur 2: Regionale mål.

Kilde: (Rokkan & Urwin, 1983, s. 141)

Ulike historiske bakgrunner kan danne forskjellige territorielle politiske identiteter, og brukes som et kollektivt skille for politisk mobilisering. Om regionale aktører velger og lykkes med mobilisering på en territoriell basis er avhengig av statusen til regionen vis-à-vis til statens i de ulike fasene til moderniseringsprosessen (Stein & UiT Norges arktiske universitet Fakultet for humaniora, 2019, s. 10). Stein referer i sin avhandling til at Rokkan brukte Hirschmans ideer om *exit, voice, loyalty* for å forklare hvordan periferien står igjen med tre valg under nasjonsbyggingsprosessen for mobilisering i periferien (Stein & UiT Norges arktiske universitet Fakultet for humaniora, 2019). Disse tre metodene har ulike måter og kjennetegn.

Exit går ut på at periferien bryter ut og danner en selvstendig regional stat. Gjennom *voice* protestere aktører i periferien til mobilisering uten å nødvendigvis ty til exit (fullstendig løsrivelse). Mens *loyalty* går ut på at periferien velger å opprettholde et nært forhold til senter for å få gjennomslag for krav fra periferien hos sentrale aktører.

2.3 Det teoretiske utgangspunktet satt i et samisk perspektiv

Falch og Selle har valgt å kaste blikket fra forholdet mellom den enkelte nasjonalstaten og et overnasjonalt EU til betingelsene for nasjonsbygging på et samisk subnasjonalt nivå innenfor enhetsstaten Norge (Falch & Selle, 2022). Territorielle grenser er noe som forbindes med statsdanning, men territorialitet er også viktig for urfolk, fordi urfolk er ikke bare en kulturell minoritet, men de har også en tilhørighet og kontroll over landområder fra tiden før staten ble opprettet. Dette er noe som gir urfolk en sterk posisjon i møte med staten, ifølge Falch og Selle. Samer har tradisjonelt drevet på med nomadisk reindrift, jakt, fiske, fangst og jordbruk og det har frem til andre verdenskrig ikke vært en forutsetning om å dyrke fram et selvstendig samisk sentrum for å oppnå territoriell kontroll. Det at samer er delt inn i fire ulike land, har heller ikke gjort det enklere for å etablere et samisk sentrum. Karasjok og Kautokeino er kommuner hvor samisk er majoritetsspråket, men kommunene har relativt få innbyggertall. Selle og Falch karakteriserer disse to kommunene som to svake samiske sentrum, og ikke to relativt sterke sentrum som konkurrerer med hverandre, slik Rokkan tenkte. Disse to samekommunene har heller ikke vært gjennom en befolkningsvekst, slik Oslo opplevde i 1814 under nasjonsbyggingen til Norge. Lav befolkningsvekst og et svakt samisk sentrum svekker muligheten for sentrumskontroll.

Den samiske mobiliseringen ble gjennomført med en relasjon til staten og uten en målsetting om territoriell kontroll, eller for å sikre samisk sentrumsprivilegier, slik Rokkan ser på statsdanning. Falch og Selle ser på den samiske systembyggingen som en situasjon der en kulturell minoritet er under andres politiske og territoriale kontroll hvor det samiske sentrum står veldig svakt. Moderne urfolkspolitikk har utviklet og framdrevet konflikten rundt land- og ressursrettigheter der statens behov for å utføre suverenitet, har fratatt urfolk ressurser og landområder. Norges tilnærming til landrettigheter har tatt utgangspunkt i at det handler om anerkjennelse av kollektive privat eier- og bruksrettigheter – hvor «*den kollektive rettighetshaveren ikke er det samiske folk sådan, men grupper av samer i lokalsamfunn eller arbeids- og næringsfelleskap*» (Falch & Selle, 2022, s. 49). Denne forståelsen av urfolks

territorialitet er ikke direkte koblet til samisk selvbestemmelse og suverenitet, da private grensedragninger av territorier ikke alltid like lett å foreta grensedragninger av om hvem det omfatter eller hvor den territorielle grenser går. Dette innebærer at Sametinget er heller ikke en territoriell avgrenset institusjon, men heller en institusjon som kan karakteriseres som en «*non-territorial autonomy*» (Spitzer & Selle, 2020) som er grunnlaget for kulturell standardisering eller nasjonsbygging. Utviklingen og ambisjoner om et felles parlament i de fire landene som samer er bosatt i, og en sterkere vektlegging av en felles samisk region – Sápmi, men en sterkere samisk styring, er et uttrykk for et ønske om sterkere grad av territoriell autonomi, men ikke nødvendigvis i den retningen hvor man jobber for å bygge opp en samisk stat. En kombinasjon av en svak økonomi, for lite selvstendighet, et svakt sentrum og størrelsen på det samiske befolkningstallet, begrenser muligheten for grensetrekning.

Språk og skolen er en sentrale faktorer i nasjonsbyggingsmodellen til Rokkan. Økt vektlegging av arbeid med det samiske språket og en samisk språknormering har alle de samiske språkene i Norge vært gjennom. Det samiske språket i offentligheten er styrket og etableringen av høyere utdanningsinstitusjoner ser ut til å gjøre det samiske felleskapet mer overlokalt og i noen grad mer autonomt. Men likevel er denne virkningen begrenset av den sterke statsorienteringen og intrigeringen som vektlegges innenfor samepolitikken. Skole og utdanning står helt sentralt i Rokkans nasjonsbyggingsmodell, og har betydning for kulturell standardisering og intrigering. Skolen var er redskap for å intrigere den samiske befolkningen inn i det norske nasjonalstatlige felleskapet. Selv om hver av de samiske språkene har gjennomgått en språknormering, har det likevel i liten grad fungert for utvikling for en felles språklig kommunikasjon og for en samisk nasjonsbygging. Det eksisterer intet sterkt samisk sentrum med evner eller en målsetting om å påtvinge de ulike samiske språkgruppene til en felles skriftform. Den kulturelle standardiseringen i Sápmi handler derfor i liten grad om å bryte ut i selvstendige samiske skoler som er koblet til en egen samisk offentlighet, men heller å løfte opp bevissthet rundt samisk kultur som en anerkjent internasjonal rettslig urfolkskultur i den norske fellesskolen.

Selv om Sametingets beslutningsmyndighet er begrenset, er institusjonen likevel helt sentral for den samiske systembyggingen, ifølge Flach og Selle. Gjennom demokratiske valg i Sametinget inkluderes samer inn i et samisk politisk felleskap, med et valgsystem hvor det også deltar norske partier. Falch og Selle karakteriserer Sametinget som en institusjon med dobbel funksjon – nasjonalstatlig integrert og subnasjonal systembyggende institusjon. Dette systemet peker ikke i den retningen som et sterkt samisk nasjonsbyggende demokrati, slik

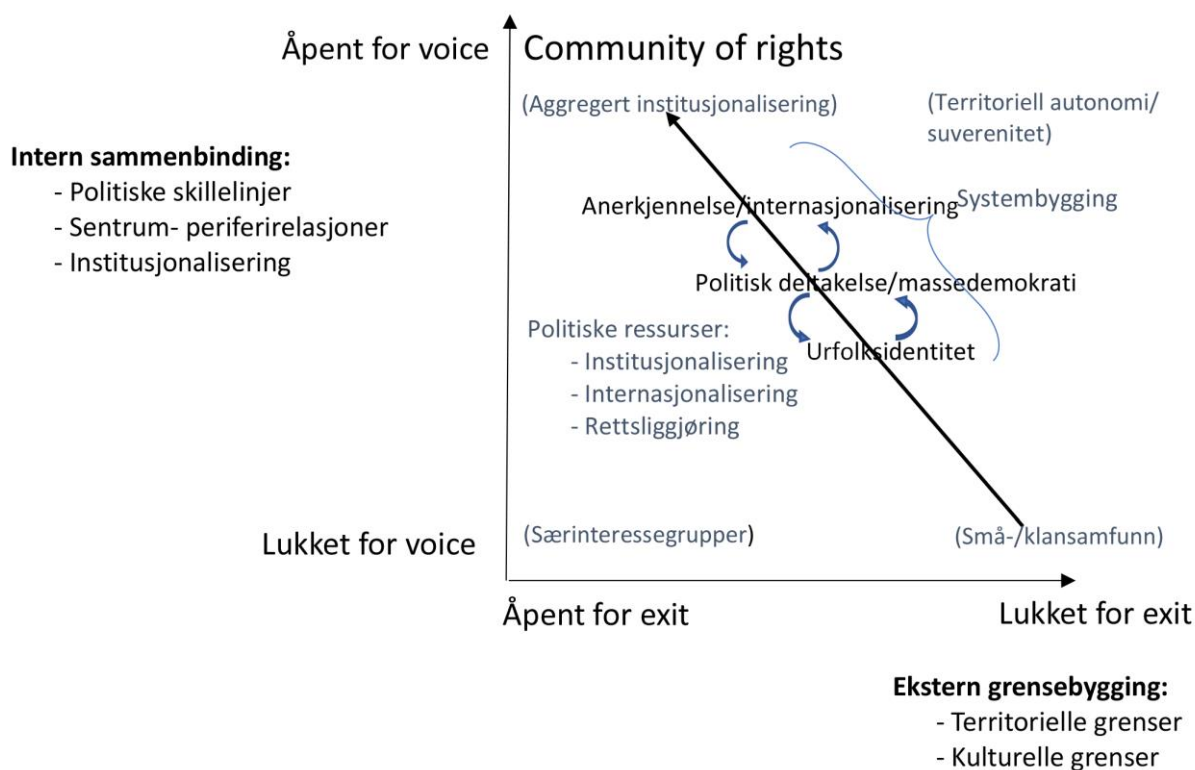
Rokkan tenker. Statsavhengigheten er systematisk, og koblingen til staten avgjør hva som er mulig å oppnå innenfor den norske enhetsstaten. Avhengighet til staten, uklar territorialitet og at samer er en liten befolkningsgruppe har med seg betydelige kapasitetsutfordringer, noe som betyr at samiske interesser forholder seg til staten for å oppnå anerkjennelse og rettigheter, og da er Sametinget plassen å være, ifølge Falch og Selle. Omgivelsene og velgerne kan derfor oppfatte Sametinget mer som en begrenset interesseorganisasjon til staten, som en styringsaktør overfor det samiske samfunnet. Falch og Selle ser på dette som en utvikling av et politisk felleskap med en annen karakter, enn det nasjonalstatlige felleskapet.

Samepolitikken praktiseres innenfor en velferdsstat hvor det ikke er tydelig etnisk sosioøkonomisk skjevfordeling. Ifølge Falch og Selle, har det ikke vært et ønske om en separat velferdstjeneste tilbud fra et eget samisk politisk system. Derfor er behov for respekt og anerkjennelse av samisk kultur vært i høyere fokus, mens det sosioøkonomiske aspektet har vært nedtonet. Det forutsettes at samepolitiske gjennomslag har en omfattende samhandling med staten, for å opprette et lovverk som synliggjør og tar hensyn til både samiske rettigheter og interesser. Dette som forsterkes av den internasjonale rettsliggjøring av urfolk, og det innebærer symbolsk anerkjennelse av identitet og ulikhet, og reell sosioøkonomisk omfordeling.

2.3.1 Community of rights

Den samiske systembyggingen kan forstås som noe som utvikler i en retning av noe som kan karakteriseres som et etnopolitisk «*community of rights*» eller et samisk (etnopolitisk) *rettighetsfelleskap* (Falch & Selle, 2022, s. 56). Det Falch og Selle baserer det etnopolitiske rettighetsfelleskapet på, er måten det samiske systemet vokser fram på – et felleskap hvor det sentrale er kollektiv kulturell anerkjennelse av forskjellighet, som er styrt av lover og rett, og samtidig kontrollert av internasjonale organisasjoner som nasjonalstaten må forholde seg til. Se modellen under.

Figur 3: Community of rights (samisk systembygging).

Kilde: (Falch & Selle, 2022, s. 57)

2.3.2 Systemets ressurser og framvekst

Politiske ressurser som brukes under utviklingen mot et samisk rettighetsfelleskap er annerledes og fasene har et annen innhold og virkning enn i Rokkans modell. Dette illustreres i figur 3. Siden ressursene er annerledes og kommer i en helt annen form enn fasene i Rokkans modell, blir målsettingen og utfallet også annerledes. Den samiske mobiliseringen har ingen egen økonomi som kan benyttes i maktkampen med nasjonalstatens sentrum. Selv om identitet og territorialitet er knyttet sammen, innebærer ikke dette at det er en sterk og entydig ytre grensetrekning. Stater har menneskelige forpliktelser overfor urfolk, og denne internasjonaliseringen som inneholder nasjonalstatlig lovfesting, er en avgjørende ressurs for å reformere til en ny type gruppesamhold for urfolk. Denne reformen skjer ved utvikling av internasjonal rett, der FN er helt sentral, og dette innebærer at det fremmes krav om anerkjennelse av forskjellighet og rettigheter knyttet til dette, overfor staten.

Internasjonalisering og rettsliggjøring danner derfor en annen type samhold enn hva Rokkan legger i nasjonsbyggingsmodellen.

Bakgrunnen og de historiske utviklingsfasene i den samiske systembyggingen er annerledes og mer opphopet enn i Rokkans nasjonsbyggingsmodell, fordi den samiske systembyggingen har grunnlaget sitt fra en situasjon hvor man er territorielt gjennomtrengt av staten. I tillegg er formingen av og bindingsprosessene i det samepolitiske systemet annerledes enn det ligger i Rokkans beskrivelse. I nasjonsbyggingsmodellen til Rokkan ligger det sterke sammenbindingsprosesser hvor befolkningen gradvis knyttes sammen i et nasjonalt politisk felleskap, med stadig mindre mulighet til å bryte ut territorielt og kulturelt.

Den samiske systembyggingen inneholder ikke territoriell konsolidering og kulturell standardisering (lukket for «exit») og heller ikke en representativ institusjonalisering som vekker et demokratisk nasjonalstatlig tillitsfelleskap (åpning for «voice»). Derimot, gir den samiske systembyggingen muligheter for individuelle personer å bryte ut og valget om å ikke forholde seg til det samiske politiske systemet, hvis man ikke har interesse for det som foregår innenfor det samepolitiske (åpent for «exit»). Dessuten er det enda mange samer som valgt å ikke koble seg på det samiske systemet ved å melde seg inn i valgmanntallet. Samtidig har den samiske systembyggingen innebåret en ikke ubetydelig grad av institusjonell sammenbinding med åpning for flere stemmer (åpning for «voice»). I det samepolitiske systemet er det altså åpent for både «exit» og «voice» samtidig, noe som er grunnleggende annerledes fra Rokkans modell.

2.3.3 Systemets karakter

Grunnlaget for det etnopolitiske rettighetsfelleskapet er vektlagt av menneskerettigheter, der det stilles krav om at minoriteters og urfolks grunnleggende interesser skal også ivaretas. Urfolksdemokratiet er påført ovenfra og det ligger ikke sterke forventinger om medborgerlige plikter. Grunnlaget til det samepolitiske systemet er preget av internasjonale rettslige og normative forpliktelser og forventinger, og systemet er karakteriseres mindre av noe som vokser fram nedenfra med tydelige grenser, kulturell standardisering og tillitsbyggende politisk deltakelse og tjenesteproduksjon med plikter. Systembyggingen av den etnopolitiske rettighetsfelleskapet skjer ikke på bekostningen av nasjonalstaten, men fremstår heller som et nytt institusjonelt enhet innenfor nasjonalstatens tillitsfelleskap, som også samer er fullverdige

medlemmer av. Dette er en egen særegen karakteristika i det samepolitiske systembyggingen siden den er framdrevet av andre prosesser enn i Rokkans modell, der samspillet mellom territoriell og økonomisk kontroll er avgjørende for koblingen mellom deltakerdemokrati og kulturell standardisering. Ifølge, Falch og Selle, kan den samiske systembyggingen sies å ha karakter av å være en del av den sjette fasen i Rokkans modell, som Aarebrot og Evjen har lagt til, «den tolerante velferdsstaten» (se figur 1).

Nasjonalstaten ivaretar de medborgerlige rettighetene til den samiske befolkningen, mens det subnasjonale samiske politiske systemet og deres samarbeid med internasjonale institusjoner, spesielt FN, sikrer samers rett til rettigheter. Staten er bundet til internasjonale forpliktelser for anerkjennelse av kulturell ulikhet, noe som forsterkes gjennom den etnopolitiske institusjonaliseringen. Internasjonalisering er både en politisk ressurs og en viktig fase i utviklingen av et urfolks felleskap. Den samepolitiske kjerneinstitusjonen, Sametinget, gir samene en kollektiv plass i det nasjonale demokratiet via en særegen tilgang til den korporative beslutningskanalen gjennom konsultasjoner. Dette er også noe som avviker fra Rokkans modell, der periferi- og identitetsinteresser blir tatt med inn i systemet gjennom den numeriske valgkanadal (stemmer teller), som motvekt til sentrums kontroll over den korporative forhandlingskanalen (ressurser avgjør) (Falch & Selle, 2022).

Falch og Selle identifiserer to sentrale system karakteristika ved systembyggingen til dette etnopolitiske rettighetsfelleskapet. Den ene er intrigering eller samstyring som enkelt skliir over mot situasjoner med kooptering i form av statlig styring og kontroll. Det andre trekket er at systemet har en form for selvstyre eller autonomi som enkelt resulterer i korporering i form av representasjon av begrenset særinteresser. Disse to systemtrekkene drar systemet hver sin retning, som samtidig er vanskelig å balansere (Falch & Selle, 2018).

Systemets karakter:

1. Det først strukturelle trekket: Sametingets rolle i den nasjonalstatlige korporative kanalen gir små muligheter for samisk kulturell standardisering, samtidig som dette presser det samiske politiske systemet i retning av intern konsensus med begrenset meningsmangfold og intern differensiering. Falch og Selle mener at dette ikke peker i retning av en sterk subnasjonal systembygging, men mer i retning av nasjonalstatlig systemintegrering, kooptering eller det noen vil mene er en form for assimilering.

2. Det andre strukturelle trekket: i den samiske etnopolitiske konteksten tross alt skjer en viss standardisering samtidig som en egen valgordning åpner for flere stemmer og differensiering. Det peker i retning av en egen politisk systembygging med en viss grad av type av selvstyre eller autonomi.

2.4 Samisk selvbestemmelse

2.4.1 Selvbestemmelse i urfolkssammenheng

De fleste land defineres i dag som kulturelt mangfoldig. Det mangfoldige samfunnet medfører konsekvenser hvor det oppstår viktige spørsmål, men også splittende spørsmål som handler om politiske og demokratiske løsninger. Multikulturalismen er et sentralt begrep som ofte brukes i forbindelse med diskusjon om flerkulturelle samfunn. Kjernen i multikulturalismen handler om at det må utformes en politikk som erkjenner ulikhetene som finnes i det flerkulturelle samfunnet, og som i tillegg møter de forskjellige etniske gruppers behov og premisser (Kymlicka, 1995). Liberale tenkere som Kymlicka, argumenterer for at det ikke er rettferdig å føre en politikk som overser kulturelle identiteter, og som ikke tar hensyn til forskjeller mellom ulike grupper. Urfolks selvbestemmelse er noe som har fått økende oppmerksomhet de siste årene, og det finnes en del ulike former for autonomi for urfolk i ulike land som har valgt å inkludere urfolksstyre inn i det politiske systemet. I Canada er det blitt etablert selvstyre i urfolksregioner som er forankret inn i det føderales systemet, som gir urfolk ulik grad politisk og territoriell autonomi gjennom selvstyre. Mens i Norge, Sverige og Finland har urfolk en form for ikke-territoriell politisk autonomi gjennom Sametinget, som har både en rådgivende rolle mens også en beslutningstaker, spesielt når det gjelder kulturell- og utdanningspolitikk (P. Selle & Wilson, 2022).

Begrepet samisk selvbestemmelse kan assosieres med en minoritetsgruppe med samme kulturelle og språklige kjennetegn ønsker anerkjennelse om hvordan deres rett til selvbestemmelse skal praktiseres – der et folk ønsker å oppnå større kontroll over sitt eget liv og samfunn, men ikke nødvendigvis for å oppnå egen statsdannelse (Oskal, 2002). Urfolk er menneskegrupper som har opplevd at deres tradisjonelle landområder er blitt overkjørt av bosettere og som i tillegg har gjennom makt eller traktater blitt innlemmet inn i en stat som styres av en majoritet. Noen minoriteter ønsker å oppnå en status som egen nasjonalstat med

samme de samme økonomiske og sosiale institusjonene, mens de fleste urfolk søker heller etter muligheter til å opprettholde visse tradisjonelle levemåter, mens de kan delta i den moderne verdens på deres egne premisser (Kymlicka, 2002, s. 349).

En måte å skille nasjonale minoriteter og urfolk i den vestlige konteksten er at nasjonale minoriteter var utfordrere, men også tapere i kampen om politisk makt under den europeiske statsdannelsen, mens urfolk har vært *isolert* fra den europeiske statsdannelsen prosessen til nå nylig (Kymlicka, 2002, s. 350). Fornorskningen³ er et eksempel på dette. Urfolk og nasjonale minoriteter har ofte motstått den statlige nasjonsbyggingen, og har kjempet for å opprettholde eller for å gjenvinne deres egne selvstyrte institusjoner som ofte er drevet i deres eget språk, og i tillegg mulighetene til å leve og jobbe i deres eget kultur. Ofte involverer disse prosessene en form for regional autonomi – som ofte krever mobilisering og rettferdiggjøring av disse kravene. Selvstyring kan oppnås *innenfor* grensene til grensen til en stat, interessen til å utforske de ulike formene for selvstyting, som for eksempel føderalisme (Kymlicka, 2002, s. 350). Føderalisme anses som en egnet modell for å imøtekomme de forskjellige gruppebehov gjennom særegne lovbestemmelser for selvbestemmelse, hvor det er rom for både desentraliserte, regionaliserte og differensierte former for selvstyre. Men de nordiske landene er ikke føderale sammenslutninger, men enhetsstater hvor nasjonalforsamlingen alene har myndighet til lovgivning (Oskal, 2002).

Utfordringer som fortsatt preger det samiske samfunnet i dag, har røtter fra fornorskningen. De politiske institusjonene i Norge har vært utformet ut ifra at det norske samfunnet er et etnisk homogent samfunn, noe som har medført at det ikke vært en grunn til å gå bort fra likebehandlingsprinsippet – der «alle som telle som en, og ingen som mer enn én» (Weigård, 2009, s. 29). Dersom et samfunn består av skiller som er et resultat av et mangfoldig samfunn hvor det finnes ulike etnisiteter, språk, klasse eller religion, kan dette medføre at noen deler av befolkningen mister muligheten til å noen gang komme seg på vannersiden av politikken, spesielt når det gjelder med de grunnleggende interessene. Weigård kaller disse gruppene for permanente minoriteter (Weigård, 2009). Problemet til demokratiet ligger altså i flertallsmekanismen, siden det gir små muligheter til minoriteter til å vinne frem sine interesser.

³ På 1800-tallet var det en økende bevissthet rundt den norske nasjonen og den norske nasjonsbyggingprosessen ble viktigere. Fra cirka 1850 innførte norske myndigheter fornorskingspolitikk som hadde en hensikt med å assimilere både samer, kvener og norskfinner i det norske samfunnet. Fornorskingsprosessen varte i cirka 100 år (SNL, 2021).

2.4.2 Samisk selvbestemmelse i Norge

Selvbestemmelsesretten er forankret i internasjonal rett. Selvbestemmelsens begrepet kan variere i både innhold, uttrykk og omfang og kan være forskjellig i ulike urfolks situasjoner over verden (Falch & selle, 2015). Sametinget kan ses på som et forsøkt på å institusjonalisere samisk selvbestemmelse og det samiske samfunnet. Norge var det første landet som ratifiserte ILO-konvensjonen nr. 169 *Om stammefolk og urfolk selvstendige stater*⁴ av 1989 i 1990.

Ratifiseringen har hatt stor betydning for samepolitisk utvikling i senere tid. Når Sametinget ble etablert i 1989, ble samepolitikken formalisert og institusjonalisert, og har spilt en viktig rolle som kjerneinstitusjonen i det samiske offentligheten som har vokst seg sterkere gjennom årene (Bjerkli & Selle, 2015). I 1990 ble International Labour Organization (ILO) Convention No. 169 ratifisert av Norge, og i 2002 ble samer erklært som et urfolk av Norges høyesterett. I dag har samer et status som urfolk og regnes i tillegg som fullverdige borgere i Norge og har vært det siden Norge ble erklært selvstendig i 1814 (Wilson & Selle, 2019).

Selvbestemmelsesretten kan inneholde to elementer. Det ene handler om retten til selvstyre i saker som gjelder lokale eller indre saker. Det andre er retten til politisk integrering gjennom konsultasjoner hvor det søkes enighet om tiltak og beslutninger mellom urfolk og staten, ifølge Vars (referert i Falch & selle, 2015, s. 70). Samisk selvbestemmelse kommer ikke særlig til synet i praktisk politikk, men det er et fenomen som uttrykkes gjennom partiretorikken (Gaski, 2008). Samerådet har tidligere samarbeidet med andre samiske organisasjoner med å kreve statlig anerkjennelse av samers rett til selvbestemmelse og oppgaven ble etter hvert fulgt opp av det folkevalgte Sametinget både i Norge, Sverige og Finland (Oskal, 2002). Disse tre landene har erklært at samer skal rett til selvbestemmelse gjennom etableringer av Sameting i hvert land, gjennom lovgivninger som støtter samiske kultur og landrettigheter og sikring av den konstitusjonelle retten til selvbestemmelse (Wilson & Selle, 2019). Sametinget som institusjon har en viktig rolle når det gjelder å bevare det samiske språket og andre viktige områder som går ut på å styrke samisk kultur og samfunnsliv.

Sametinget henter sin legitimitet fra Grunnloven, norsk samelov, sektorlover og folkerett og fra det samiske folket gjennom sametingsvalg. Sameloven spesifiserer ingenting om

⁴ Hovedprinsippet i konvensjonen er at urfolk og stammefolk har rett til å bevare og videreutvikle sin kultur, språk og religion. Det er myndighetens plikt til å støtte dette arbeidet. Stortingsvedtaket trådte i kraft den 20. 5. september i 1991 og konvensjonen gjelder for samene i Norge (Regjeringen, 2020).

Sametings rolle i det norske styringssystemet, bortsett fra at det ikke er territorielt⁵ (Wilson & Selle, 2019). Selv om Sametinget hverken har territoriell autonomi, et eget skattesystem eller en lovgivende myndighet, så spiller institusjonen en rolle for det samiske samfunnet fordi Sametinget har en rådgivende myndighet når det kommer til saker som berører det samiske folket. Sametinget kan karakteriseres som et eksempel på et fellesstyre eller som en integreringsmekanisme. I 2005 skjedde det en ytterligere styrking av samisk selvstyre i 2005, da Stortinget vedtok Finnmarksloven, som handler om juridiske forhold og forvaltning av landareal og ressurser i Finnmark⁶. Finnmarksloven endret rammebetingelsene for urfolks innflytelse og opparbeidet samiske land- og ressursrettigheter (Wilson & Selle, 2019). I forbindelse med loven, ble det opprettet et organ som kalles for Finnmarkseiendommen⁷ (FeFo) i dag. Finnmarksloven er en spesiell ordning og loven viderefører prosessen, som startet med rettighetsutviklingen knyttet til grunnlovsparagrafen og Sametinget, til større muligheter til å kontrollere ressurser som regnes som viktige for bevaring av kultur, næringsvirksomhet og samfunnsutvikling. Innholdet i Finnmarksloven har dannet rammer for utviklingen av urfolkspolitikk i Norge, og loven har manifestert en rettighetsutvikling knyttet til land og vann som innebærer at staten må gi fra seg eiendomsretten til fordel for grupper eller personer som har brukt et landområde innenfor den gjeldende territoriet (Hernes, 2008).

2.4.3 Spenninger mellom tradisjons- og moderniseringsperspektivet

Siden opprettelsen av Finnmarksloven og FeFo, har det oppstått interessekonflikter knyttet til land og ressurser i samiske områder. FeFo fremmer et positivt syn på moderne industriutvikling, mens Sametinget er mer tradisjonsbasert der institusjonen er mer opptatt av å ivareta tradisjonelle samiske næringer slik som reindrift, jordbruk og fjordfiske. Det har derfor oppstått spenninger mellom tradisjon og modernitet i møte med nye industriprosjekter (Angell, Nygaard & Selle, 2021). Angell, Nygaard og Selle kaller disse to overordnede perspektivene for *tradisjonsperspektivet* og *moderniseringsperspektivet*, og perspektivene beskrives som en dyptliggende konfliktdimensjon i mange urfolkssamfunn.

⁵ Sametinget representerer samer i alle regioner i Norge.

⁶ Samer utgjør cirka 15 prosent av total populasjonen i fylket.

⁷ FeFo er rettssubjekt og grunneier i Finnmark. 95% av Finnmark (46.000km²) er overført fra statlig til lokalt eierkap og organet forvalter naturressurser og grunneiendom i samsvar med Finnmarksloven (FeFo, ingen dato).

Tradisjonsperspektivet er ikke for «antimodernisering» hvor man er imot moderne teknologi, men kjernen i dette perspektivet handler om at tradisjonelle samiske næringer som oppfattes som kulturbærere, trues eller til og med er i ferd med å forsvinne, og har derfor behov for å støttes og beskyttes av myndigheter og samiske institusjoner. Reindrift anses som et kulturbærende element for samisk kultur i tradisjonsorienteringen. En sentral del innenfor i dette perspektivet er at staten har et moralsk ansvar – både rettslig og økonomisk plikt til å sikre at samisk kultur og næringsliv overlever. Innenfor denne tankegangen kan storskala gruvedrift, som Nussir-saken i Kvalsund, forstås som en trussel som legger press på tradisjonell samisk kultur og truser de tradisjonelle næringene som finnes i området. Denne forståelsen er selve kjernen i Sametingets næringspolitikk, ifølge Angell mfl. I dette perspektivet forutsettes det «*at nasjonale lover (§ 108 i Grunnloven) og internasjonal lovgivning (slik den er uttrykt i ILO-konvensjon 169, forskjellige menneskerettighetsparagrafer og FN-erklæringen om urfolksrett fra 2007 (UNDRIP) skal spille en viktig rolle for å beskytte samers kultur og tradisjonelle næringer*» (Angell, Nygaard, et al., 2021, s. 225). Tradisjonsperspektivet har paralleller med community of rights modellen (se figur 3). Den tradisjonelle orienteringen er mer åpen for *voice* – hvor det vektlegges anerkjennelse eller internasjonalisering, politisk deltakelse og urfolksidentitet. Det er viktig å styrke de politiske ressursene som institusjonalisering, internasjonalisering og rettsliggjøring. I dette perspektivet er de politiske ressursene viktig for å styrke det rettighetsfellesskapet (*community og rights*) som er et resultat av den samiske nasjons- eller systembyggingsprosessen.

Moderniseringsperspektivet på den andre siden er opptatt av at selv om samer har en egen kultur og språk, har også samer og urfolksgrupper behov for samme type velferdsøkning og økonomisk vekst, som andre mennesker i samfunnet. Perspektivet fremmer et behov for en mer variert og sterkere privat sektor, siden reindrift, småskala jordbruk og fjordfiske ikke vil alene omgjøre de aktuelle områdene økonomisk dynamiske. I moderniseringsorienteringen vektlegges kulturell identitet og samisk forskjellighet (essensialisme) i mindre grad sammenlignet med tradisjonsperspektivet, og bygger på forståelsen om at lokalsamfunn (både samiske og andre), har behov for utvikling og variasjon i næringer for å overleve og vokse. Dette ses som avgjørende for *reell samisk selvbestemmelse*, ifølge Angell, Nygaard og Selle (Angell, Nygaard, et al., 2021, s. 226). Her brytes forholdet mellom næring og kulturell identitet, og det medfører at det samiske samfunnet må tilpasses og moderniseres, samt utvikle en politikk som sikrer samiske interesser under en slik næringsomstilling. Perspektivet

bygger også på at de færreste samene jobber innenfor de tradisjonelle næringene. I moderneorienteringen er det derfor viktig at urfolksgrupper tar del i den økonomiske utviklingen, ved at samer ser muligheter for innovasjon og entreprenørskap i nye næringer, som for eksempel storskala industri, fordi offentlige overføringer og statlig avhengighet ikke vil alene tilfredsstillende utviklingen. I dette perspektivet ser man også på reindrift som en næring med en altfor dominerende posisjon innenfor samisk kultur og det går på bekostning av andre legitime samiske interesser (og andres interesser). Det økonomiske potensialet i disse områdene ikke blir fullt ut utnyttet, noe som i moderniseringsperspektivet skyldes delvis reindriftenes sterke stilling. Man er med andre ord mer åpen for økonomisk tenkning, hvor det gis rom for globaliserte næringer. Nussir-saken⁸ i Kvalsund⁹ kommune er i en slik posisjon i både FeFo, Finnmark fylkeskommune og Kvalsund kommune, mens saken har lite støtte fra Sametinget.

⁸ Nussir er et gruveprosjekt i Kvalsund kommune. Arealet på Kvalsund brukes i dag som vår-, sommer- og vinterbeite til reindrift. Nussir prosjektet har møtt motstand fra både miljøbevegelsen, samiske organisasjoner og reindriften og reindriftas talspersoner. Mens Kvalsund kommune på sin side har hatt et positivt tilnærming til prosjektet, fordi gruedriften kan åpne opp for 150 arbeidsplasser. Les videre på (Angell, Nygaard, et al., 2021).

⁹ 1. januar 2020 ble Kvalsund kommune sammenslått med Hammerfest kommune, men analysen til Angell, Nygaard og Selle bygger på beslutninger og hendelser som skjedde før sammenslåingen. Derfor brukes det «gamle» navnet til kommunen.

3 Litteraturgjennomgang

Valgforskning og forskning på det samepolitiske er et forskningsfelt som har vokst seg bredt de siste årene. *Sametingsvalgundersøkelsen* er et forskningsprosjekt som handler om sametingsvalget i Norge. Valgforskningen på sametingsvalget er et samarbeid mellom forskere med lang erfaring fra valgforskning, og forskere med bred kompetanse om det samiske samfunnet og det samepolitiske (Saglie & Josefsen, 2011); (Josefsen, Mörkenstam & Saglie, 2017); (Saglie, Berg-Nordlie & Pettersen, 2021). Det har vært gjennomført kvantitative velgerundersøkelser i forbindelse ved hvert sametingsvalg siden 2009. Utvalget til velgerundersøkelsen består av Sametingets valgmannstall. Mye av grunnlaget til valgforskningen er basert på velgerundersøkelsene, men det finnes også forskning som er basert på kvalitative studier og tekstanalyser. Litteraturgjennomgangen vil starte med å introdusere hvilken rolle Arbeiderpartiet, spesielt Finnmark Arbeiderparti har hatt under utviklingen av det samepolitiske som skjød fart etter andre verdenskrig.

3.1 Arbeiderpartiet og samepolitikken

Samepolitiske spørsmål i 1980-tallet var i stor grad påvirket av debattene i Finnmark og det var det nord-samiske som stod i sentrum. På den tiden var det Arbeiderpartiet som dominerte i Finnmark og Arbeiderpartiets meninger om det samepolitiske hadde stor betydning både for etableringen av Sametinget og vedtakelse av sameloven. Partiet hadde innsett at det var behov for en nyorientering av samepolitiske spørsmål (Falch & Selle, 2018). Den første politikeren med samisk identitet som ble valgt inn på Stortinget, var Isak Saba (Ap) i 1906, fra landdistriktene i Øst-Finnmark. Saba var viktig i den samiske motstanden mot fornuftspolitikken og han var i tillegg en viktig talsmann for saker som involverte arbeidsfolk fra distriktet til Saba og for de med fellesinteresser, særlig økonomiske. Han var overbevist om at sosialismen kunne løfte samene ut av fornuftens undertrykkelse. Arbeiderpartiet ble sett på som et parti som inneholdt de redskapene som trengtes for å frigjøre samene fra den språklige og kulturelle, og delvis materielle (jordlova av 1902) undertrykkelsen som foregikk i denne perioden (Pedersen, 2012). Men det var ikke før i etterkrigstiden det forekom klare endringer når det gjaldt det samepolitiske.

I etterkrigstiden hadde Arbeiderpartiet fylkesparti et mål om å bygge ut elektrisitetsforsyningen i Finnmark. Før krigen hadde kun 28 prosent av befolkningen i fylket

tilgang på elektrisk kraft. I fylkesprogrammet for 1976-1979 handler et omfattende punkt om kraftutbygging, med et mål om å sikre energi til fylket og befolkningen. Det ble fastslått at «bruk av vern og naturen innebærer alltid at det oppstår konfliktsituasjoner» (Robertsen, 2012, s. 142). Arbeiderpartiet gikk inn for å bygge ut Alta-vassdraget etter det alternative som innebærer minst inngrep i naturen. Innad i partiet var det både motstandere og tilhengere av utbyggingen. I 1980-tallet eskalerte utbyggingssaken. Konsekvensene av utbyggingen var omfattende naturinngrep, blant annet neddemming av den lille samiske bygden, Masi, som ligger i Kautokeino kommune. Saken skapte sterke reaksjoner og saken møtte sterk motstand av både naturvernere og samer, fordi utbyggingen medførte naturinngrep i et samisk område hvor tradisjonelle samisk næringer fant sted. Det ble satt i gang protester og sivil ulydighet ble tatt i bruk. Sultestreiken som foregikk utenfor Stortinget og okkupasjonen av møterommet etter et møte med da tidens nye statsminister, Gro Harlem Brundtland i 1981, vekket sterke reaksjoner og følelser, for og imot. Daværende partileder, Gunnar Mathiesen skal ha i etterkant oppsummert om saken: «vi forventet bråk fra naturvernere om utbyggingen. At det ble en samesak hadde vi ikke forutsett. Det kom overraskende på oss» (Robertsen, 2012, s. 143).

Resultatet av den oppsiktsvekkende saken om utbyggingen av Alta-Kautokeino vassdraget var at samenes stilling ble løftet og synliggjort i det norske samfunnet, og håndteringen av saken har hatt konsekvenser for forvaltningen av Finnmarksvidda og samenes kulturelle liv. 95 prosent av Finnmarks landarealer forvaltes og styres i dag av fylkets egne tillitsvalgte (Robertsen, 2012). Dette var en klar seier for ansvarsrollen som hadde preget Finnmark Arbeiderparti og deres arbeid med saken, ifølge Pedersen. Finnmark Arbeiderparti har i etterkrigstiden gjennom flere sentrale reformer styrket det kulturelle grunnlaget for samene som urbefolkning. Deriblant *Samekomiteen av 1956* og *Finnmarksloven*¹⁰, for å nevne noen (Pedersen, 2012). Arbeiderpartiet har hatt innflytelse og har vært med å styrke samenes kulturelle og økonomiske situasjon gjennom Samekomiteen av 1956. Finnmarksloven som ble endelig behandlet i Stortinget i 2005 som handlet om å sikre urfolks- og sedvanerett til hele befolkningen i Finnmark, er også et resultat av Arbeiderpartiets engasjement og samarbeid med Sametinget (Pedersen, 2012).

¹⁰ Formålet med Finnmarksloven er å tilrettelegge for at naturressurser og grunneiendom forvaltes på en bærekraftig måte, til beste for innbyggerne. Eiendomsretten var formelt eid av staten v/Statskog i 1990. Med finnmarksloven ble eiendomsretten overført til det nye grunneierorganet, Finnmarkseiendommen. Se nærmere (Semb, 2015).

Partiet har også vært konfliktpreget i nyere tid. Ved sametingsvalget i 2013 beholdt NSR og Ap sine dominerende posisjoner som de to største partiene, men ingen av dem hadde flertall alene. Nordkalottfolket gikk fra en til tre representanter, mens Árja gikk fra tre til fire representanter. Det ble ikke dannet en «koalisjonsregjering». NSR styrte Sametinget ved et «mindretallsråd» i nesten hele perioden (SNL, 2022b). I 2016 kom NSR med et budsjettforslag som ble stemt ned, og et alternativt forslag fra Arbeiderpartiet, Árja og Høyre ble vedtatt i stedet. NSR tilbød seg å styre videre med budsjettet som ble vedtatt, men Ap reiste mistillitsforslag mot NSR, og dette fikk støtte av flertallet. Dette skjedde ikke uten en intern konflikt i Ap (Berg-Nordlie & Saglie, 2021).

Det ble oppfattet som ustrategisk beslutning å ha styringsansvar under valgkampen over et sameting som hadde lite midler på budsjettet til å drive en politikk som gjør sametingsvelgerne fornøyde, og det ble uttrykt sterk motstand fra Ap sin side mot å felle rådet. Vibeke Larsen, gikk sammen med visepresidentkandidat Ronny Wilhelmsen, inn for at sametingsgruppen skulle felle NSR-rådet. En av de uttrykte sterkest motstand mot å felle rådet, var Helga Pedersen. Dette gjorde at Pedersen valgte å trekke seg som Aps presidentkandidat. Deretter sluttet Ap seg til en styrende koalisjon med Høyre og Árja, med Larsen som president og Wilhelmsen som visepresident. Den «politiske turbulensen» i 2016 var ikke over enda. Da Ap skulle velge en ny presidentkandidat, stilte Aps visepresident, Wilhelmsen, mot den sittende presidenten, Larsen, og vant. Larsen valgte å melde seg ut av Ap, og sparket sin visepresident og ble den første sittende partiløse president i Sametinget. Sametingsrådet til Larsen hadde representanter fra Ap, Árja og Høyre. Konflikten fortsatte etter maktskiftet, denne gang internt i den nye styringsgruppen, eller som Berg-Nordlie og Saglie påpeker, innad i Ap. Arbeiderpartiet fikk inn i valgkampen i 2017 etter en «borgerkrig» som hadde ettervirkninger, og som ansvarlig for et maktskifte, var dette bare starten på en kaotisk periode for både partiet og i sametingspolitikken (Berg-Nordlie & Saglie, 2021).

Det var en turbulent periode i samepolitikken forut valget i 2017. Et hovedtrekk ved sametingsvalget i 2017 var at NSR økte oppslutningen fra 28,9 til 32,3 prosent, og endte opp med flertall alene, mens Arbeiderpartiet gikk sterkt tilbake – fra 21,1 til 17 prosent, og mistet ett mandag. Árja gikk ned fra 11,5 til 7,7 prosent og mistet nesten alle sine mandater. Šiella, som var et resultat av sametingspresidentens partiskifte fra Ap til det nyetablerte partiet¹¹,

¹¹ Vibeke Larsen gikk av som sametingspresident i 2017 på grunn av stort mistilltsvolum mot seg. Larsen stiftet det nye sosialdemokratiske partiet, Šiella og stilte til sametingsvalget i 2017 (NRK, 2016a).

kom ikke inn på Sametinget. Valget kan til en viss grad anses som sametingsvelgernes dom over maktovertakelsen i 2016 og konsekvensene av disse, men Berg-Nordlie og Saglie bemerker at man på ingen måte må tilskrive hele valgresultatet kun til “2016-turbulensen” (Berg-Nordlie & Saglie, 2021).

3.2 Grunnleggende forskjeller mellom Ap og NSR

Tidligere analyser av de to ledende partiene, Norske Samers Riksforbund (NSR) og Arbeiderpartiet (Ap) har dekket grunnleggende forskjeller mellom partiene. NSR og Ap har vært de to største partiene siden etableringen av Sametinget, og partiene har skiftet på å være det rådende partiet gjennom årene.

NSR har i høyere grad brukt en rettighetsbasert argumentasjon og en mer prinsipiell tilnærming til rettighetsspørsmål. Mens Ap på sin side holdt seg til innenfor rammene til en politikk som er mer praktisk gjennomførbar i et samfunn hvor både det samiske og norske lever side om side, og partiet har et mer pragmatisk forhold til rettigheter og jus (Mellingen, 2004). Mellingen har avdekket grunnleggende forskjeller i tidsrommet 1998-2004 mellom NSR og Ap. NSR er en organisasjon som vokste fram fra en møteplass for samer og nordmenn med samiske interesser i Oslo og har er det partiet som har utviklet til å bli en av de ledende partiene på Sametinget gjennom 33 år. NSR sin orientering mot andre urfolk internasjonalt, skiller organisasjonen fra Ap. Dette skyldes ifølge Mellingen, mer generelt fokus på rettigheter, samt internasjonal rettsutvikling og folkerett. Da det ble i 1988 ble at NSR skulle stille til sametingsvalget, avdekker diskusjoner at de hadde motforestillinger til at norske partier skulle delta ved sametingsvalget. Denne skepsisen var særlig rettet mot Ap som har vært det andre ledende partiet ved Sametinget (Mellingen, 2004).

Etter andre verdenskrig har Ap båret mye av ansvaret for fornorskningen som samene ble utsatt for, og sosial utjevning ble en begrunnelse for kulturell utjevning. Før NSR ble opprettet, var samebevegelsen allerede i gang. Det fantes krefter som ville bryte med fornorskningspolitikken i Samekomiteens innstilling fra 1959, men innstillingen møtte stor motstand ikke bare i Karasjok, men i store deler av Finnmark. Ifølge Mellingen, har denne geografiske spliden fulgt partiet mer eller mindre siden. NSR har hatt merkelappen «ČSV'er» og har vært et symbol for samisk opposisjon mot norsk samepolitikk. Mens på den andre siden har Arbeiderpartiet vært en motsetning til dette og partiet har vært assosiert med de som har vært de største motstandere av Samekomiteens syn, og har vært et symbol for

fornorskningen. Folket hadde valget mellom to merkelapper – en «ČSV'er» eller en «Ap'er» (Mellingen, 2004).

Josefsen har gjort en sammenligning av nominasjonsprosessen i forkant av sametingsvalget 2009 av NSR og Ap (Josefsen, 2011). Det som skiller samepolitiske organisasjoner fra norske partier, er at de er blitt opprettet i ulike tidsepoker som interesse organisasjoner med hensikt om å jobbe med samepolitiske spørsmål. Mens de norske tradisjonelle partiene som stiller ved sametingsvalg, som Ap, har vært etablert med et formål som handler om å få tilgang til statens maktorganer, og partiene kjennetegnes ved at de er bygd opp og organisert etter de samme prinsippene. Medlemsmassen består hovedsakelig av norske medborgere, mens medlemmene i de samiske partiene og organisasjonene består i hovedsak av samer. En annen ting som skiller de samiske og de norske organisasjonene er at de samiske organisasjonene har ofte svak økonomi, liten medlemsmasse og et svakt organisasjonsapparat.

Josefsen finner også i sin analyse at Ap og NSR har ulik tilnærming til nominasjonsprosessene, både langs sentraliseringsdimensjonen og langs inklusivitetsdimensjonen, som vil si hvor åpne prosessene er. Under nominasjonsprosesser lar NSR lokallagene i valgkretsene håndtere nominasjonsprosessen og avviker lukkede nominasjonsmøter med kun utsendinger. Mens i Ap kan Ap-medlemmer forslå kandidater og alle som er innmeldt til valgmanntallet, kan delta på nominasjonsmøte. I tillegg er Aps sentrale nettverk aktivt inne med å fortolke både konkrete pålegg og uklare regelverk. Det er formelle strukturer og oppbygning til partiet (om partistrukturen er tilpasset sametingsvalget eller ikke) som kan forklare organisering av nominasjonsprosessene ved sametingsvalget. Organisering av Ap tyder på at partiet er tilpasset er norsk parti. Partiet har ikke et formelt register over de samiske medlemmene, noe som ifølge, Josefsen, vil være problematisk for å fungere som et «samisk» parti. Det å stille til sametingsvalg på «frie» lister veies opp mot politisk innflytelse som en kan utøve gjennom medlemskap i Ap gjennom storting, regjering, fylkesting og kommunestyre. Tilsvarende konsekvenser for NSR eksisterer ikke. Vedtektene til NSR uttaler at kun tillitsvalgte som stiller på konkurrerende lister, må fratru sine tillitsverv. Det at NSR ikke stiller like høye krav til lojalitet, kan forklares i partiets historie som en bredt favnede kulturorganisasjon (Josefsen, 2011).

NSR har lagt vekt på både nasjonsbygging, samiske rettigheter og revitalisering av samisk identitet. Mens Ap er et veietablert parti i det norske partisystemet, som stilte til sametingsvalg når Sametinget ble til (Bergh & Saglie, 2015). De politiske forskjellene

mellom Ap og NSR har variert og har i en periode framstått som gradvis mindre, og det har til tider virket som at partiene har blitt mer lik hverandre. Dette har medført motreaksjoner internt i Ap, samtidig har det vært uenigheter både innad i same-Ap og mellom Aps samepolitikere og hovedorganisasjonen (Selle & Strømsnes, 2021). Dette kan ses i sammenheng med politiske skillelinjer som finnes i samepolitikken.

3.3 Politiske skillelinjer

Politiske skillelinjer i samepolitikken er et fenomen som har blitt undersøkt gjennom tidene. Tidligere forskning har avdekket ideologiske forskjeller og skillelinjer innad i samepolitikken. Den ene skillelinjen går langs den tradisjonelle høyre-venstre dimensjonen, i hvert fall i Norge, som kan komme av at tradisjonelle norske partier stiller til sametingsvalg. Den andre skillelinjen som har vært betydelig, er samisk selvbestemmelse. Tidligere forskning har funnet at holdninger til samisk selvbestemmelse kan variere både blant velgerne, men også hos partiene som stiller til Sametingsvalg.

I tidligere analyser er det blitt forsøkt å forklare stemmegivningen ved sametingsvalget gjennom Lipset og Rokkans teori om partisystemer og konflikstruktur i vesteuropeiske demokratier i *Party systems and Voter alignments* fra 1967 (Bergh & Saglie, 2011); (Bergh & Saglie, 2015); (Mörkenstam et al., 2017); (Bergh & Saglie, 2021). Analysene er bygget på Sametingsvalgundersøkelsene. Lipset og Rokkan beskriver i sine teorier hvordan historien har trykket sine spor i dagens politikk. Politiske skillelinjer i Vest-Europa blir delvis beskrevet som en resultat av den «nasjonale revolusjonen» hvor ambisjonene til nasjonsbyggingene var sentralisering, standardisering og mobilisering, men nasjonsbyggingsprosessen medførte også at det oppstod motsetninger mellom samfunnsgrupper innenfor den statlige territoriet (Bergh & Saglie, 2011).

Bergh og Saglie har tatt utgangspunkt at graden av samisk selvbestemmelse fungerer som en skillelinje innenfor samepolitikken (Bergh & Saglie, 2011). De samiske velgerne har ulike oppfatninger om samisk selvbestemmelse og analysene har vist at velgernes oppfatning spiller en rolle ved stemmegivning ved sametingsvalget. Det er særlig to partier som er motpoler om selvbestemmelse – Norske Samers Riksforbund (NSR) og Fremskrittspartiet (Frp).

Sametings-velgere som i høy grad støtter Sametinget og samisk selvbestemmelse, har en høy sannsynlighet for å stemme på NSR, mens sannsynligheten for å stemme på FrP synker til

nært null. Sametingsvelgerne som er kritiske til Sametinget og samisk selvbestemmelse, har en høy sannsynlighet for å stemme på Frp. Noe som ikke overrasker siden Frp har et mål om å nedlegge Sametinget (Bergh & Saglie, 2011). Oppslutningen til Árja og Arbeiderpartiet (Ap) er i mindre grad forbundet med selvbestemmelse, ifølge Bergh og Saglie. Sametingsvelgerne som stemmer på Árja har ofte samisk som sitt morsmål og ser ut som at de er misfornøyde med hvordan Sametinget prioriterer politiske saker. Mens de som stemmer på Ap ved sametingsvalget, tilhører ofte venstresiden og har sjeldnere samisk som sitt førstespråk.

De politiske forskjellenene mellom samepolitikere i Ap og NSR er mindre tydelig når det gjelder spørsmålet rundt samisk selvbestemmelse. Disse to hovedmotstandere har stått sammen i en fellesfront mot norske myndigheter, noe som var synlig under konsultasjonene mellom Sametinget og Stortinget om Finnmarksloven (Bergh & Saglie, 2011). Likevel skiller velgerne fra hverandre langs selvbestemmelsesindeksen (se figur 6.2 i Bergh og Saglie, 2011 s. 154). Forklaringen ligger i at Ap og NSR retoriske strategier har vært ulik, og at den historiske arven er viktig. Disse to partiene har vært konkurrenter innenfor samepolitikken, og har en ulik fortid når det gjelder nasjonsbygging og samisk selvbestemmelse. I tillegg er same-Ap en del av Ap norske hovedorganisasjon, hvor ideen om samisk selvbestemmelse ikke er i høyt fokus. Dette kan få Ap sin samepolitikk til å fremstå som uklar i velgernes øyne, ifølge Bergh og Saglie, Men til tross at selvbestemmelse kan antas å være en sentral skillelinje innenfor det samepolitiske, er det også andre ideologiske dimensjoner og saksprioriteringer som påvirker velgerne og deres stemmer.

Synet på selvbestemmelse kan variere blant de samiske velgerne. Selvbestemmelse som politisk skillelinje i samepolitikken har også blitt tolket innenfor sentrum-periferi dimensjonen. Det er en betydelig forskjell mellom de samiske velgerne i syn på selvbestemmelse og at det kan brukes både til å forklare oppslutningen til NSR, Ap og Frp. Det trekkes også frem hvordan særlig dette dilemmaet mellom Arbeiderpartiets rolle i samepolitikken og i den nasjonale politikken, hvor Ap har vært mindre positiv til mer selvbestemmelse, kan være et dilemma for velgerne (Bergh & Saglie, 2011).

Det har også vært gjennomført en komparativ studie av politiske skillelinjer i samepolitikken i Norge og Sverige (Mörkenstam et al., 2017). Analysen kommer frem til at politiske skillelinjer i samepolitikken i Norge og Sverige er veldig ulike. Den mest sentrale skillelinjen på svensk side beskrives som en konsekvens av nasjonalpolitikk, sett ut ifra ett historisk perspektiv – hvor svenske myndigheter gjennom lovgivning har skapt en «kategoriinndeling»

av den samiske befolkningen i Sverige. Dette er en splittelse som ikke eksisterer blant den samiske befolkningen i Norge. En annen interessant forskjell er at i Sverige er det en relativ stor konsensus eller enighet blant velgerne om at økt selvbestemmelse for Sametinget i Sverige er viktig, mens i Norge er selvbestemmelse en klart politisk skillelinje. Den tradisjonelle venstre-høyre dimensjonen preger også samepolitikken i Norge, mens dette er noe som ikke eksisterer i samepolitikken i Sverige. Dette kommer av, ifølge Mörkenstam et al., at norske tradisjonelle partier også stiller til Sametingsvalg i Norge. Med et internt perspektiv stiller de spørsmål til analysen om hvilke politiske skillelinjer danner et grunnlag for urfolkspolitikk i Norge og Sverige. Det viser seg at politiske skillelinjer fordeler seg ulikt innenfor samepolitikken i Norge og Sverige. Både i Norge og Sverige tyder det på at etableringen av Sameting i begge landene har ikke vært med på å dempe sentrum-periferi konflikten, men selvbestemmelse som skillelinje kommer mye tydeligere frem i Norge (Mörkenstam et al., 2017).

Bergh og Saglie har også undersøkt hvordan velgernes plassering på den ideologiske dimensjonen har endret seg over tid¹² (Bergh & Saglie, 2021). Undersøkelsen viser at partiene som har de mest lojale velgere er Nordkalottfolket, NSR og Høyre, mens velgerne til Ap, Árja og Frp er mindre lojale til partiene de stemte ved forrige valg. Kun halvparten av velgerne som stemte på Ap i 2013, valgte å stemme på Ap i 2017. Ap og Árja mistet også en del av sine velgere til NSR i 2017. Ifølge Bergh og Saglie, kan denne kombinasjonen av demobilisering og overgang til NSR, skyldes konfliktene som foregikk ved Sametinget i 2016-2017, hvor Ap og Árja overtok makten fra NSR. I tillegg kan dette også ses i sammenheng med Senterpartiets framgang ved sametingsvalget i 2017 og partiets generelle vekst i norsk politikk, noe som medførte at Ap mistet mange velgere til Sp (Bergh & Saglie, 2021). Velgerne har beveget seg mellom partier som ligger i nærheten av hverandre, og at de største velgerovergangene har skjedd mellom NSR, Ap og Árja.

3.4 Norske partiet på Sametinget

De norske partiene skiller seg fra de samiske partiene gjennom nærhet og kontakt til det norske politiske systemet. Sametingsrepresentantene til de norske partiene er tilknyttet organisasjonsnettverk gjennom partiene de representerer. Dette kan gi en effekt som går

¹² Data fra 2013-2017 valget.

begge veier – der sametingsrepresentantene kan motta innspill gjennom hovedorganisasjonen, men samtidig også komme med samepolitiske innspill både til det nasjonale partiet, og kommunale- og fylkespartiene. Norske partier har en hovedorganisasjon og lokale organisasjonsledd. Sametingsrepresentantene knyttes derfor til slike organisasjonsnettverk gjennom partiet de representerer. Sametingsrepresentantene får innspill fra det sentrale, altså hovedorganisasjonen, og muligheten for å gi innspill til regionale eller til partiet sentralt, er også til stede. Effekten av dette går begge veier (Berg-Nordlie & Saglie, 2021; Selle & Strømsnes, 2021).

De norske tradisjonelle partiene – Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, er en del av et bredere organisasjonsnettverk, i motsetning til de særegne samiske partier, som Norske Samers Riksforbund (NSR). De norske partiene har informasjon og kunnskap om det som foregår i den sentrale delen av partiet sitt og er en del av partiets indre nettverk (Selle & Strømsnes, 2021). Partiene samarbeider tett med moderpartiet om det som skjer på Sametinget, med delvis unntak av Ap. Dette arbeidet eller intrigeringen er avgjørende for det arbeidet en gjør på Sametinget. Selle og Strømsnes bemerker at Ap er selvsagt en del av et indre partinettverk, men de understreket at politikken på Sametinget blir nærmest utviklet uten en sterk involvering fra andre nivåer i Ap. Samtidig fremstår representantene i same-Ap lite «isolert». Dette gir inntrykk av at det er en sterk integrering og involvering i det norske samfunnet – hvor en ikke bare fremstår som et alternativ til det norske, men heller mer som noe sideordnet der en opererer i to ulike arenaer, uten at disse fremstår som konkurrenter. Partirepresentantene ¹³ melder også at moderpartiene til de norske partiene er mer engasjert i det som skjer i samepolitikken, og at kontakten mellom det samiske og det norske, har vokst. Det ser ut til at samepolitikken ikke bare fremstår som viktig i et lokalt og regionalt perspektiv, men også i voksende grad i det nasjonale perspektivet (Selle & Strømsnes, 2021).

3.5 Oppsummering

Oppsummert, Arbeiderpartiet har hatt en betydelig rolle i den samepolitiske utviklingen gjennom tidene. På 1980-tallet var samepolitiske spørsmål sterkt påvirket av debattene i Finnmark og på den tiden var det Arbeiderpartiet som dominerte i Finnmark. Ap sine meninger om det samepolitiske har hatt en betydning for både etableringen av Sametinget,

¹³ Selle og Strømsnes har gjennomført personlige intervjuer med ledere og sentrale representanter fra alle partier og listene som er representert i Sametinget etter valget i 2017 (Selle & Strømsnes, 2021).

men også vedtakelse av Sameloven og Finnmarksloven. Når det gjelder politiske skillelinjer i samepolitikken så er det to skillelinjer som har vært avgjørende innenfor samepolitikken i Norge: den tradisjonelle venstre-høyre-aksen, som kommer inn ved at tradisjonelle norske partier stiller til sametingsvalg, og en motsetning som kan knyttes til ulike grad av samisk selvbestemmelse. NSR-velgere har i mye høyere grad vært mer positiv til samisk selvbestemmelse, men Ap-velgere er vært noe mindre positiv til selvbestemmelsen. Disse to partiene har over tid beveget seg nærmere, noe som har skapt motreaksjoner innad i Ap.

Norske partiet som stiller til Sametingsvalg, skiller seg fra de særegne samiske partiene ved at de har et partinettverk utenfor den samepolitiske arenaen som går gjennom det partiet de representerer. Dette kan ha en effekt som innebærer at sametingsrepresentantene kan motta innspill gjennom partiorganisasjonen, og samtidig komme med samepolitiske innspill til partiet som befinner seg utenfor sametingssystemet. Med bakgrunn av dette vil det være interessant å undersøke om Ap kan ha fordeler av å være representert i både samisk og norsk politikk, og hvordan partiet utfordres av eventuelle utfordringer som følger med dette. Samisk selvbestemmelse er en politisk skillelinje som har preget samepolitikken. Derfor vil det være interessant å undersøke nærmere om hvordan den politiske skillelinjen samisk selvbestemmelse utfordrer partiet i dag.

4 Sametinget

4.1 Sametinget i Norge

Sametinget er et folkevalgt organ for samene som bor i Norge og er en del av norske politiske systemet. Institusjonen ble etablert i 1989 og ble åpnet av Kong Olav 9. oktober 1989 med hensikt å styrke samenes politiske stilling og fremme deres interesser innenfor, og bidra til rettferdig behandling og arbeide med å tilrettelegge for at samene kan sikre og ta vare på samisk kultur, språk og samfunnsliv. Sametinget definerer seg som «*et demokratisk instrument for samisk selvbestemmelse og for utvikling av nyttige nødvendige tjenester og tilbud til den samiske befolkningen*» (Sametinget, uten årstall-a). Sametinget skal bidra til at FNs erklæring om urfolks rettigheter håndheves i lovverk og i praktisk politikk som påvirker det samiske samfunnet. Sametingsvalget holdes samtidig som stortingsvalget (hvert fjerde år) og styres etter det parlamentariske prinsippet. Det er hele syv valgkretser som dekker hele Norge, hvor hver valgkrets får tildelt mandater etter hvor mange antall som er med i valgmanntallet i kretsen. Det velges til sammen 39 representanter fra hele landet. Sametinget reguleres innenfor de rammene som er gitt i Lov om Sametinget og Sameloven. Ved etableringen i 1989 var det 5500 som meldte seg inn i valgmanntallet (Falch & Selle, 2018) og tallet har steget i senere år. I 2021 er det 20545 innmeldte i manntallet (Store Norske Leksikon, 2021).

4.1.1 Valgmanntallet

Sametingets valgmanntall er et velgerregister. For å kunne stemme ved sametingsvalget, må man være innmeldt i sametingets valgmanntall. For at en skal være kvalifisert til å melde seg inn må man oppfylle et subjektivt kriterium om selvidentifikasjon som same – oppfatte seg selv som samisk, og ha et objektivt kriterium som knytter vedkommende til det samiske språket – ha samisk som morsmål eller ha en forelder, besteforelder eller oldeforelder med samisk som morsmål. Eller være et barn av en som står i valgmanntallet, og fylle 18 år i valgåret (Pettersen, 2017). Dersom man har en samisk tilknytning, men har valgt å ikke melde seg inn i valgmanntallet, kan man ikke stemme ved sametingsvalget.

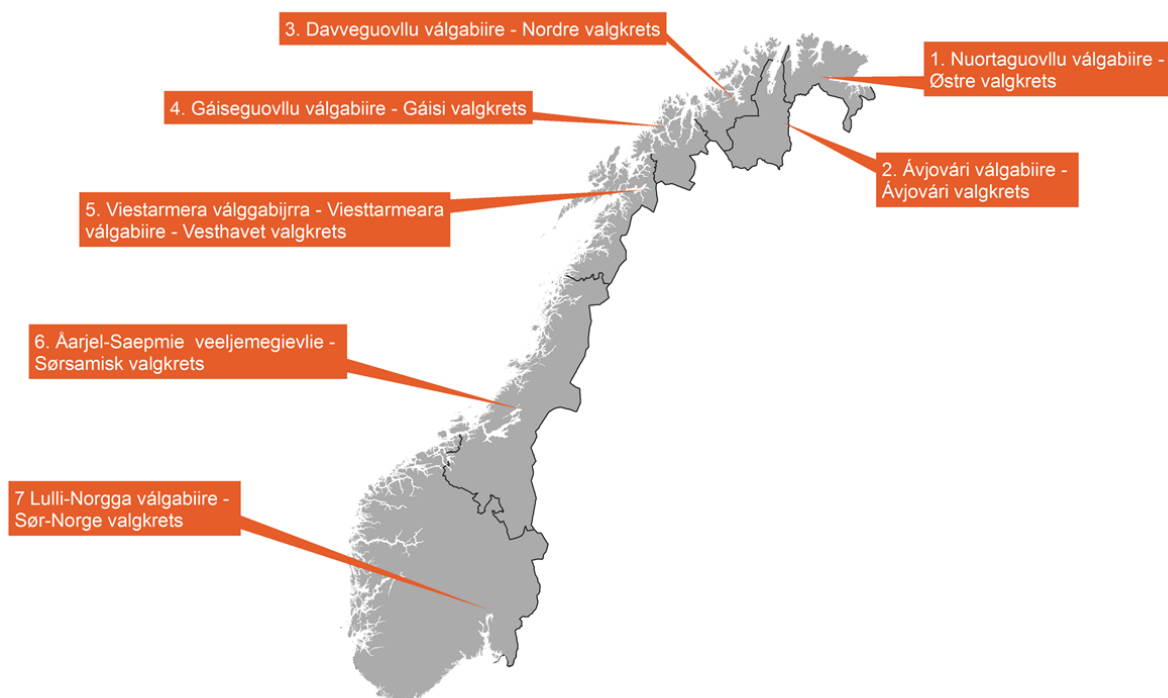
Sametingets valgmanntall ble opprinnelig kalt for samemanntallet, men denne betegnelsen ble endret i 2008 til Sametingets valgmanntall, fordi man ønsket ikke å betegne at det handler om å danne en oversikt over alle landets samer. Målet var å fremheve ett konkret mål, nemlig å

være et dokumentasjonsredskap som skulle brukes ved gjennomføring av sametingsvalget i Norge (Pettersen & Saglie, 2021). Det samiske samfunnet har vokst fram som et resultat av den etniske mobiliseringen og den samiske institusjonaliseringen. De som er kvalifisert til å melde seg inn i valgmanntallet, har et dobbelt politisk medlemskap – både et nasjonalt politisk medlemskap og et samisk politisk medlemskap, som gir muligheter til å påvirke innenfor to politiske kanaler (Per Selle, Semb, Strømsnes & Nordø, 2015).

4.1.2 Sametingets oppbygning – valgordning og valgkretser

Sametinget har 39 representanter og valget avholdes som forholdstallsvalg, delt inn i syv valgkretser (se figur 4). Det er antallet i valgmanntallet i kretsen som avgjør antall mandater i hver valgkrets, og det revideres foran hvert valg. Hver valgkrets får i utgangspunktet to mandater før resten fordeles ut ifra hvor mange velgere er ført i valgmanntallet i kretsen per 30. juni, to år før det aktuelle valget (Berg-Nordlie & Saglie, 2021).

Figur 4: Valgkretser.

Kilde: (Sametinget, uten årstall-c).

Sametingsvalget i Norge er delt inn i 7 valgkretser¹⁴. Både politiske partier og andre organisasjoner kan stille til sametingsvalg. Valgordningen baserer seg på prinsippet om forholdsvalg i flermannskretser. Det betyr at sametingsrepresentantene fordeles etter gjensidig forhold mellom antall stemmer som tilfaller de enkelte valglister.

4.2 Historisk tilbakeblikk: samisk mobilisering

Alta-Kautokeino konflikten fra 1970-tallet regnes som en slags vendepunkt i det samepolitiske og samisk mobilisering. Forsøk på samisk organisering før andre verdenskrig var utbredt i noen perioder. Det første samiske landsmøtet, som Elsa Laula Renberg tok initiativet til å organisere første landsmøte til samene, ble holdt i Trondheim i 1917 med 150 delegater (Falch & Selle, 2018). Men den samiske organiseringen varte ikke og det samepolitiske ble ikke styrket, før i etterkrigstiden.

Et kjennetegn ved tidligere forsøk på organisering av det samepolitiske var at organiseringen skjedde ofte i de sørsamiske områdene, som befinner seg utenfor sentrum – utenfor de områdene der det bodde mest samer (Falch & Selle, 2018). Alta-Kautokeino konflikten om utbyggingen av vassdraget startet som et miljøspørsmål, som etter hvert gjorde at striden handlet mer om den norske statens forhold til den samiske befolkningen og deres status som urfolk. Den samiske befolkningen ble ikke hørt før vassdraget konflikten startet, og det ble stilt krav som handlet om hensyn til samiske rettigheter. Resultatet av denne konflikten var at denne mobiliseringen satte i gang prosesser med juridisk og politisk reorientering i norsk politikk og samfunnsliv (Hernes, 2008). Konflikten tvang fram nye politiske grep for håndtering av forholdet mellom staten og samene, og samepolitiske spørsmål var ikke lenger en del av normalpolitikk, men også en særegen politikk som omhandlet forholdet mellom stat og urfolk. Regjeringen tok en beslutning om et vedtak i 1980 om å etablere et samerettsutvalg. Dette markerer et tidsskille i samepolitikken (Falch & Selle, 2018).

Vassdrag-konflikten synliggjorde at staten ikke hadde særlig orden over det samepolitiske feltet. Ifølge, Falch og Selle, ble ikke de etnopolitiske konfliktlinjene fanget opp før konflikten var ute av kontroll, noe som skapte et øyeblikkelig behov for inkludering og involvering av samebevegelsen. Dette er grunnlaget for den nye samiske offentligheten og et

¹⁴ Ved sametingsvalg er Norge delt inn i 7 valgkretser. Les videre om hvilken kommune de ulike kretsene favner (Sametinget, uten årstall-c).

styringssystem – som tar sted både nasjonalt og internasjonalt, særlig FNS arbeids med urfolkspolitikk og prosesser innenfor internasjonal lovgivning (Falch & Selle, 2018). Men et økende fokus på samiske rettigheter har ikke vært uten utfordringer. Mobiliseringen og samebevegelsen utviklet seg i stor grad gjennom kraftig konflikt med staten vedrørende bruken av land og ressurser. For å forstå den senere utviklingen av samepolitikken, må man også forstå land og ressursdimensjonen (Falch & Selle, 2018). Finnmarksloven er et resultat av demonstrasjonene i Stilla. «*Spørsmålet om rettigheter til land og vann griper inn i rettighetsforhold som direkte berører – og utfordrer – grupper som ikke er en del av den samiske befolkningen*» (Hernes, 2008, s. 12). Prosessen har skapt et skille og gitt inntrykk av forskjellsbehandling på etnisk grunnlag – både når det gjelder forholdet mellom samer og nordmenn, men også mellom urfolk og andre minoriteter (Hernes, 2008).

Den samiske mobiliseringen kan forstås som den sjettede fasen i stats- og nasjonsbyggingsmodellen til Rokkan (se figur 1). Fase seks (motkulturer) er den siste fasen i statsutvikling. I denne fasen anerkjenner «den tolerante velferdsstaten» periferiens kultur som en del av den nasjonale kulturen, og standardiseringsprosessen som sentrum har påført periferien reduseres eller stopper opp. Det er i denne fasen den samiske systembyggingen har utviklet seg til et samisk rettighetsfelleskap.

5 Metode

5.1 Kvalitativt intervju

Hensikten med oppgaven er å undersøke hvilke dilemmaer og fordeler Arbeiderpartiet har av å operere innenfor to politiske arenaer samtidig. Dette er en problemstilling som ikke har vært undersøkt tidligere. Derfor har kvalitativt intervju vært mest hensiktsmessig for å samle inn empiri. Det er totalt 9 informanter som har stilt til intervju i forbindelse med dette masterprosjektet. Formålet med et kvalitativt forskningsintervju er å forstå sider ved informantens dagligliv, fra hans eller hennes eget perspektiv (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 42). Begrunnelsen for denne metoden er at jeg vil undersøke nærmere hvilken erfaring informantene har med å operere innenfor to politiske arenaer – det samiske og det norske, slik at det er mulig å danne et innblikk i politikernes opplevelser som (same)politiker og politikernes erfaring med Arbeiderpartiet.

5.1.1 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene ble gjennomført i perioden august 2021 til mai 2022. Informantene ble kontaktet av meg og fikk spørsmål om de er villig til å stille som informant i forbindelse med denne masteroppgaven. De som svarte at de var interessert, fikk tilsendt et informasjonsskriv med info om hva masterprosjektet går ut på. De som ønsket å delta, tok kontakt med meg og vi avtalte tidspunkt og sted for intervjuet. Informantene ble intervjuet individuelt gjennom personlige intervjuer. Noen av informantene er intervjuet individuelt over Teams eller over telefonsamtale, på grunn av omstendighetene (pandemien), mens noen har hatt mulighet til å møte opp fysisk til intervju. Til de fysiske intervjuene ble det booket et kollokvierom i Teorifagbygget hus 1, ved Universitetet i Tromsø. Tid og sted ble avtalt på forhånd. Intervjuguiden var semistrukturert slik at jeg hadde mulighet til å stille oppfølgings spørsmål underveis. Intervjuene har kun blitt gjennomført en gang, uten videre oppfølging. Intervjuene ble tatt opp med Diktafon-appen og en fysisk diktafon, som sikkerhet dersom det skulle oppstå problemer med bruk av appen.

5.1.2 Utvalget

Utvalget består totalt av ni informanter. Informantene er først og fremst valgt ut ifra deres erfaringer med samepolitikken, og består av personer som har erfaring med politikk, enten fra Sametinget, eller på kommunal-, fylkes- eller nasjonalt nivå. Alle har en form for tilknytning til Sametinget – gjennom erfaring med samepolitisk arbeid eller at informanten er (har vært) sametingsrepresentant. Noen av informantene har vært eller er fortsatt politisk aktiv gjennom Arbeiderpartiet. Jeg har også valgt å inkludere informanter som har erfaring å være samepolitisk aktiv gjennom Norske Samers Riksforbund, og noen har erfaring med å praktisere politikk både gjennom Ap og NSR (på grunn av partiskifte), slik at det er mulig å danne et utenifra perspektiv i tillegg til det interne perspektivet.

5.1.3 Ethiske overveielser

Det har vært viktig å ta hensyn til de etiske forskningsrammene som vektlegges i forskningssammenheng. Under planleggingsfasen fylte jeg ut et meldeskjema på Norsk Senter for Forskningsdata (NSD) sine nettsider og sendte det inn for godkjenning. Når meldeskjemaet ble godkjent, startet jeg å kontakte aktuelle informanter for å spørre om de er villig til å delta i prosjektet. De som var interessert, fikk tilsendt info om prosjektet. Innholdet i informasjonsskrivet var formålet med masteroppgaven, info om hvorfor vedkommende får tilbud om å delta, info om hva det innebærer å delta, info om at det er frivillig å delta, info om hvordan jeg skal ivareta informantens personvern, info om hva opplysningene brukes til og informantens rettigheter. Det ble opplyst om at informantene kan trekkes deres samtykke når som helst og at innsamlet data om de, vil slettes. I tillegg inneholdt informasjonsskrivet samtykkeskjema og kontaktinformasjon til meg, veileder, personvernombudet til UiT og NSD.

Informantene ble tilsendt et informasjonsskriv med samtykkeskjema hvor innholdet var informasjon om hva masterprosjektet går ut på, hva det innebærer å delta og at alle informanter vil bli anonymisert. Dette ga informantene en mulighet til å reflektere over om de ønsker å delta eller ikke. Noen av informantene hadde mulighet til å gi samtykke skriftlig, mens de som ikke hadde mulighet til dette, valgte å samtykke muntlig før selve intervjuet startet. Derfor kan samtykke dokumenteres via en skriftlig signatur, eller ved muntlig samtykke som er spilt inn som lydopptak. Intervjuene er blitt transkribert til et skriftlig

material, som skal brukes til selve analysen. Informantene fikk tilbud om å få tilsendt det transkriberte materialet dersom de ønsket å lese det.

5.1.4 Analysestrategi

Det er to viktige forskjeller mellom en kvantitativ og en kvalitativ dataanalyse. Den ene forskjellen er at kvantitativ analyse er prosedyrestyrt, men den kvalitative analysen i utgangspunktet ikke er det. Den andre forskjellen er at analyse og tolkningen i en kvantitativ sammenheng er to klart atskilte arbeidsoppgaver – først kommer analysen, deretter tolkning. Mens det er vanskelig å skille mellom analyse fra tolkning i en kvalitativ sammenheng (Grenness, 2020, s. 65). Før tolkningsarbeidet ble startet, hørte jeg gjennom alle intervjuene gjentatte ganger og leste det transkriberte materialet gjentatte ganger, for å gjøre meg godt kjent med det innsamlede data og få et helhetsperspektiv over empirien.

Intervjuene ble tatt opp og opptakene ble transkribert. Det transkriberte materialet er blitt kategorisert inn i tre kategorier: «Bargiidbellodat/Arbeiderpartiet i dag», «Fordeler og ulemper/utfordringer» og «Samisk selvbestemmelse». Hensikten med å dele resultatene inn i tre ulike temaer, vil gjøre materialet lettere å systematisere og analysere. Det transkriberte materialet skal leses teoretisk (ut ifra det teoretiske grunnlaget). Å lese teoretisk innebærer at gjør en teoretisk eller paradigmatisk kvalifisert lesning av intervjuer (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 265). Kjennskap til empirien som skal analyseres, veier tyngre enn bruken av bestemte analytiske teknikker (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 263). En teoretisk lesning av intervjumaterialet kan trekke inn nye kontekster for å studere intervjumaterialet, og fremme nye dimensjoner av kjente fenomener (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 268).

Under presentasjon og fortolkning av empirien, har jeg valgt å inkludere utsnitt fra intervjuer for å vise at dataene viser at noe er tilfellet. I studier med intervjumetoder er det vanlig å sitere deler av intervjuene. En risiko ved å kun gjenfortelle innholdet i intervjuet med egne ord, istedenfor å sitere fra intervjuene, er at man kan bli beskyldt for å fabrikkere data (Furseth & Everett, 2020, s. 160). Jeg har derfor valgt å inkludere direktesitater fra intervjuene, også fra informanter som har snakket samisk under intervjuet. Det har vært viktig å gjengi informantene så presist som mulig, derfor har jeg inkludert sitater på samisk, med en egen oversetting til norsk under de samiske sitatene. Det at jeg selv er samisk og er samisk talende kan styrke en analyse av et kvalitativt undersøkelsesopplegg, fordi det kan styrke forståelse

for de innsamlede dataene, i tillegg gir det en mulighet for at flere av respondentene kan snakke om sine erfaringer med samepolitikken på sitt morsmål.

Når data skal fortolkes, er det viktig at man gir leseren mening. Derfor er det viktig at tolkedelen inneholder både beskrivelser og fortolkninger av data (Furseth & Everett, 2020, s. 161). Når empirien som beskriver fenomenet skal presenteres vil en måte å gjøre det på å *«presentere og analysere empirien i et eget kapittel og trekke resultatene fra denne analysen inn i drøftingskapitlene»* (Busch, 2013, s. 66). Etter at empirien er presentert og blitt tolket, vil jeg gå videre til diskusjon av empirien, hvor jeg vil gjennomføre en drøfting av dataene ved å trekke inn analysen inn i drøftingskapittelet. I tillegg vil jeg forsøke å sammenlikne mine funn med tidligere forskning innenfor samme tema.

5.1.5 Metodiske refleksjoner

Intervju er en vanlig måte å tilegne seg kunnskap om menneskers opplevelser, meninger og holdninger. Intervju som forskningsmetode kan få fram detaljer til en gruppe menneskers opplevelser av for eksempel bestemte situasjoner (Kvale & Brinkmann, 2015). Når en skal tolke dataene av en kvalitativ undersøkelse, så innebærer det å reflektere meningsinnholdet i innsamlet data. Det er derfor viktig å vurdere troverdigheten – forskningens kvalitet på grunnlag av troverdighet, når man skal vurdere kvaliteten til forskningsprosjektet. Reliabilitet og validitet er viktige begreper i forbindelse med vurderingen (Thagaard, 2013). *«Reliabilitet handler om forskningens pålitelighet. Vil en kritisk leser bli overbevist om at forskningen er utført på en tillitsvekkende måte?»* (Thagaard, 2013, s. 193). Mens *«validitet handler om gyldigheten av de tolkningene undersøkelsen fører til. Forskeren bør gå kritisk gjennom grunnlaget for egne tolkninger»* (Thagaard, 2013, s. 195).

En måte å styrke reliabiliteten i dette arbeidet på har vært å ta opptak under intervjuet, som deretter blir transkribert, som har videre blitt presentert og tolket i et eget kapittel. Opptak og transkripsjon gir mer konkrete data, enn om man kun hadde tatt notater under intervjuet, fordi den sistnevnte metoden kan til en viss grad bli preget av forskerens oppfatning som er preget av rekonstruering og utsagn. Opptak er i utgangspunktet mer uavhengig av forskerens oppfatning (Thagaard, 2013, s. 203). En annen måte å sikre intervjuerens reliabilitet i intervjuforskningen på er å lytte til båndet både under transkribering og etter transkribering for å sikre en så nøyaktig transkripsjon som mulig. Under arbeidet med masteroppgaven, har

jeg hørt på intervjuene gjentatte ganger, både under og etter transkribering. I tillegg har jeg lest gjennom intervjuene gjentatte ganger, for å sikre en helhets forståelse for dataene. Men transkripsjon reiser også etiske spørsmål. Intervjuer kan ta opp emner hvor det er viktig å beskytte konfidensialitet både til informantene og institusjonen som nevnes under intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 213). Derfor har jeg prøvd i så høy grad som mulig å anonymisere informantene ved å la være å ta med sitater inn i tolkedelen, hvor vedkommende kan gjenkjennes. Dersom intervjuet har inneholdt gjenkjennelig informasjon, har jeg valgt å la være å ta med setningen og erstattet det ved «(...)». En annen ting som man bør ta høyde for er at enkelte informanter bli sjokkert over å lese sine egne intervjuer, fordi transkripsjon er skrevet etter det et muntlig språk, ordrett. Det kan fremstå som usammenhengende og forvirrende tale, og kan få informantene til å fremstå som lite begavet (Kvale & Brinkmann, 2015).

Validitet er også viktig under forskningsprosesser, i tillegg til reliabilitet. En måte å styrke validiteten til forskningen på kan styrkes ved å redegjøre for hvordan analysen gir grunnlag for konklusjonen forskeren kommer frem til. Dette kalles for gjennomsiktighet (Thagaard, 2013, s. 205). En måte å forsøke å være «gjennomsiktig» har vært å henvise til sitater fra intervjuene. I tillegg har jeg lagt ved intervjuguiden og samtykkeskjema som vedlegg som leseren kan se hvilke spørsmål har blitt stilt under intervjuet, og hvilken informasjon informantene har mottatt i forkant av intervjuet. En annen måte å styrke validiteten på er å kritisk gå gjennom analysen. Et alternativ er også å la en kollega vurdere analysen kritisk (Thagaard, 2013, s. 205). Det har vært viktig å vurdere om påstanden jeg kommer med, egentlig har grunnlag i empirien. I tillegg har jeg en dyktig veileder som har lest gjennom oppgaven og kommet med tilbakemeldinger. Det at forskeren har en kjennskap til miljøet kan også styrke validiteten til forskningen, fordi forskeren kan fastslå informantens situasjon (Thagaard, 2013, s. 207). Det at jeg selv er samisk og har en god forståelse for det samiske samfunnet og det samepolitiske fra før jeg startet med masterprosjektet, kan styrke validiteten. Men på den andre siden kan det at man kjenner til miljøet, også medføre at forskeren overser nyanser som ikke er i samsvar med egne erfaringer (Thagaard, 2013, s. 207).

Intervju bør ikke betraktes som en nøytral teknikk hvor man oppnår upåvirkede svar fra informantene. I tillegg vil det aldri være mulig å gripe helt nøyaktig hvordan informantene opplever bestemte hendelser eller situasjoner under den analytiske prosessen (Kvale & Brinkmann, 2015). Tolkning av dataene innebærer at den som studerer fenomenet knytter resultatene til annen forskning og til relevant teori. Man bør hele tiden ha i bakhodet om

hvordan man som forsker kan ivareta informantens perspektiv gjennom analysen og presentasjon av innsamlet data. Forskerens forståelse for resultatene vil være preget av et faglig ståsted. Selv om det teoretiske perspektivet er knyttet til det fenomenet som studeres, vil forskerens forståelse være en fortolkning av informantens forståelse. Forskerens forståelse er preget av et faglig ståsted, og vil derfor se situasjonen utenifra, noe som gir resultatene en annen forståelse enn informantene har med et innenifra perspektiv (Thagaard, 2013). Et etisk dilemma kan derfor knyttes til tolkning av data, hvor forskeren ser situasjonen utenfra. Det innebærer ofte at personen kan ha et annet perspektiv enn personene som befinner seg på feltet. Et utenforstående perspektiv kan oppleves som fremmedgjørende, og til og med provoserende for de personene som forskeren studerer (Kvale & Brinkmann, 2015).

Siden informanten ikke er til stede under analysen og tolkningen av dataene, har den som tolker dataene mer innflytelse i disse fasene av forskningsprosessen. Et problem som kan oppstå er at informanten kan oppfatte det teoretiske perspektivet som fremmed i forhold til den forståelsen informanten har av sin egen situasjon (Thagaard, 2013, s. 215). Ifølge Kvale og Brinkmann (referert i Thagaard, 2013, s. 215) har forsker et ansvar å markere et tydelig skille mellom presentasjonen av hvordan informanten oppfatter sin situasjon, og forskerens eget perspektiv. Derfor har jeg i så høy grad som mulig forsøkt å skille mellom det informanten sier og hvordan jeg selv har tolket det. En måte har vært å tydelig markere informantens perspektiv ved å henvise til hva informanten forteller «informant 6: «tekst hentet fra transkripsjon», eller ved å presisere «informant 5 forteller at ...». Likevel løser ikke det å markere tydelig hva informanten forteller versus hvordan jeg selv tolker det, dilemmaet som knyttes til at informanten kan oppleve forskerens tolkning som provoserende (Thagaard, 2013, s. 216).

Et begrep som også er viktig i tillegg til reliabilitet og validitet, er overførbarhet.

«Overførbarhet er knyttet til at den forståelsen forskeren utvikler innenfor rammen av et enkelt prosjekt, også kan være relevant i andre situasjoner» (Thagaard, 2013, s. 194).

Hensikten i dette masterprosjektet har vært å undersøke hvilke fordeler og eventuelle utfordringer Arbeiderpartiet kan ha av å være representert i to ulike politiske arenaer – det samiske og det norske. Dataene er samlet inn ved bruk av kvalitative intervjuer. Kritikken som ofte rettes mot intervjuforskning er at det er for få intervjupersoner til at forskningsresultatene av intervjuene kan generaliseres. Utvalget som dette studie baserer seg på, er politikere fra forskjellige nivåer (på kommunal-, fylkes-, sentralnivå i tillegg til Sametinget) som har erfaring med det samepolitiske. 9 informanter burde være nok til å kunne

finne valide resultater i en masteroppgave, som er relativt lite forskningsprosjekt. Men i denne sammenhengen studeres en større organisasjon, som finnes i alle de politiske nivåene i Norge. Utvalget opererer i de forskjellige nivåene innenfor Arbeiderpartiet, som dessuten er en stor organisasjon hvor perspektivene til det samepolitiske kan variere. Denne studien baserer seg på kun 9 informanter og utvalgets opplevelser og perspektiver trenger nødvendigvis ikke å samsvare med andres opplevelser og perspektiver rundt de samme tingene. Derfor kan overførbarhet i denne sammenhengen bli svekket.

Men på den andre siden har jeg forsøkt å inkludere et utvalg av sentrale politikere som både har mange års erfaring med det samepolitiske arbeidet i Ap. «*Overførbarhet kan knyttes til gjenkjennelse*» (Thagaard, 2013, s. 213). Det innebærer at personer som har erfaring fra med de fenomenene som studeres i forskningsprosjektet, kan kjenne seg igjen i tolkningene som kommer fram i teksten. Dette har en betydning for overføringsverdien til undersøkelsen, noe som kan styrke overførbarheten. Men samtidig betyr ikke det at alle potensielle personene som har erfaring med det samme fenomenet, er enig i forståelsen (Thagaard, 2013).

6 Resultater og tolkning

I denne delen skal innsamlet data presenteres og fortolkes. Intervjuene er kategorisert inn i tre kategorier: «Bargiiddbellodat (Arbeiderpartiet) i dag», «Fordeler og ulemper/utfordringer» og «Samisk selvbestemmelse» (figur 5). Kategoriene er inndelt etter forskningsspørsmålene som skal danne rammen for selve analysen av problemstillingen. På denne måten vil det være lettere å systematisere det innsamlede materialet.

Figur 5: Figuren viser hvordan intervjuene er kategorisert.

Første del av empiripresentasjonen skal presentere hva særpreger Bargiiddbellodat/Arbeiderpartiet (Ap) på Sametinget i dag. Deretter presenteres hvilke fordeler og eventuelle utfordringer følger med at Ap er et parti som representeres i både samisk og

norsk politikk. Til slutt presenteres resultatene om hva intervjuene forteller om Ap og samisk selvbestemmelse.

6.1 Bargiiddbellodat (Arbeiderpartiet) på Sametinget i dag

Intervjuene viser at sametingsrepresentantene til Ap og det norske Ap hadde et godt samarbeid med samepolitiske reformer, til tross for uenigheter og varierende holdninger til samiske saker i enkelte miljøer innenfor Ap. En ting som kommer frem i intervjuene er at inngreps- og utbyggingssaker i samiske områder er en av hovedutfordringene for Ap. Informant 8 mener at det har oppstått en *næringspolitisk* splittelse som har oppstått som følge av at same-Ap har ønsket å bevare reindriftsområder fra arealinngrep.

Informant 8: “Ovdamearkkadihtte dat leat beare olu fokus boazodoallui. Ja beare unnán fokus meahccásteabmái, eará dábálaš bargosajiid, gánske ruvkegáždaldat”.

Oversatt: For eksempel har det vært for mye fokus på reindriften. Og for lite fokus på utmarksnæring, andre vanlige arbeidsplasser, kanskje gruvespørsmål.

Sara: “Nu movt Nussir?”

Oversatt: “Slik som Nussir?”

Informant 8: “Na ... Nussira dáfus lea leamaš Bargiiddbellodaga čađa vuostá, formaláčat vuostá Sámedikkis. Ja dieđus okta bealli mii lea gánske buktán gažaldagaid ahte, ahte eai go leat eará beroštumit go boazodoallui. Nu ahte diet sáhtá leamin dat mii lea váikkuhan dan dillái ahte ... ahte na, mañit áiggis lea gánske Nordkalottfolket sturron. Go dat gánske ... olbmot maht ohccalit eambbo dan nuppi perspektiiva maid”.

Oversatt: “Arbeiderpartiet på Sametinget har hele tiden vært i mot Nussir, formelt sett. En spørsmål som har oppstått da er om ikke det ikke er andre interesser enn bare reindriften. Det kan ha påvirket situasjonen i den retningen ... at ... i det siste har Nordkalottfolket vokst større. Kanskje fordi ... folk leter etter det andre perspektivet også”.

Sara: “Maid don de meidnet, dan dáčča perspektiiva, voui ...?”

Oversatt: “Hva mener du, det norske perspektivet, eller ...?”

Informant 8: “Na in mun hálit lohkan dáčča perspektiiva, muhto eambbo dan ahte *mii ii leat boazosámi*”.

Oversatt: “Jeg vil ikke si det norske perspektivet, men heller mer det som ikke er reindriftssamisk”.

Informanten mener at en konsekvens av den næringspolitiske splittelsen kan være at samiske velgere, som ikke er reindriftssamer, føler på det at Arbeiderpartiet ikke lenger representerer dem som følge av økende fokus på reindriftsnæringen og bevaring av det. I de siste årene har Nordkalottfolket¹⁵ vokst større, noe informanten tror kan skyldes at velgerne leter etter det andre perspektivet – som *ikke* er reindriftssamisk, men som fremmer andre samiske interesser som ikke nødvendigvis fokuserer kun på reindrift, men som er for å skape vanlige arbeidsplasser. Til og med arbeidsplasser innenfor gruvedrift, sier informant 8. Informant 4 nevner at en menngsfull sak som splittet partiet i to, var når partiet skulle behandle Nussir saken, hvor det var et lite flertall som stemte i mot gruvedriften. Dette kan tolkes som at partiet er preget av både tradisjonsperspektivet og moderniseringsperspektivet, hvor sametingspolitikere i Bargiidbellodat (same-Ap) argumenterer for det tradisjonelle tilnærmingen, mens moderpartiet har en mer moderneorientert tilnærming når det kommer til ulike saker knyttet til utbygging og utnyttelse av naturresurser i samiske områder.

En ting som riktig nok ikke overrasker, er at retorikken til same-Ap har endret seg siden etableringen av Sametinget. Informant 7 nevner at Ap og Norske Samers Riksforbund (NSR) var uenige på mange områder rett etter etableringen av Sametinget i 1989, blant annet om hvilken styringsmodell Sametinget skulle ha. Ap var på den tiden en mye tydeligere opposisjonsparti mot sin aller største politiske motstander, NSR. Ap var mye mer positiv til norske myndigheter, mens NSR var mer opptatt av å jobbe med veien mot samisk selvbestemmelse.

Informant 7: “Politihkkálašat lei goit ... orui nu servodatságastallamis ahte lei oalle stuorra gáška, mas Bargiidbellodat linjá, dat lei eambo eiseváldiid posiitiiva. Ja NSR lei hui dan iešmearridan geainnu mielde bargamin”.

Oversatt: “Politisk var ... i samfunnsdebatten virket det som at det var store avstander, Arbeiderpartiets linje, var mer myndighetspositiv. Og NSR gikk mer etter arbeidet mot selvbestemmelse”.

Informant 7: «Mun in diede lean go nágodan čilget. Mun oaivvildan ahte Bargiidbellodaga retorihkka lea olu rievdan Sámedikke ásaheame rájes. Dat dusttet dál jitnosit daddjat sáni nugo “iešmearrideapmi” ja “vuoigatvuođat”. Ja dat lea eará linjá go dalle lei álgojagiin”.

¹⁵ Nordkalottfolket er et politisk parti som stiller til både Sametings- og fylkesvalg. Partiet er opptatt av folket som har bodd på Nordkalotten, og vektlegger likeverdighet mellom samer, nordmenn og kvener, og fokuserer derfor ikke kun spesifikt det samiske. Nordkalottfolket økte med 11,7% og gikk opp med 6 mandater på Sametinget etter Sametingsvalget 2021 (NRK, 2021).

Oversatt: “Jeg vet ikke om jeg har klart å forklare. Jeg mener at retorikken til Arbeiderpartiet har endret seg mye siden etableringen av Sametinget. Nå tør de å si ord som “selvbestemmelse” og “rettigheter” høyt. Og det er en annerledes linje enn det har vært tidligere”.

Same-Ap har gradvis over tiden beveget seg nærmere NSR langs selvbestemmelses dimensjonen. Intervjuene viser at selvbestemmelse var noe Ap på Sametinget startet å snakke om rundt 2005, året Finnmarksloven ble vedtatt og videre de årene når Ap kom til makten i 2007 med Egil Olli som sametingspresident. Dette kan tolkes som at same-Ap har tidligere vært mer lojal (*loyalty*)¹⁶ mot det ideologiske grunnlaget til Arbeiderpartiet, men at denne lojaliteten har beveget fra *loyalty*, mot en mer rettighetsprinsipiell holdning rundt samiske rettigheter (*voice*)¹⁷. En måte å tolke dette på kan være kan at Ap (hovedsaklig sametingspolitikere fra Ap) forsøker å tilpasse seg etter den samiske revitaliseringen som har foregått de siste årene, hvor samisk identitet og stolthet, samisk språk og kultur har blitt synlig og i tillegg et viktig fokus for mange.

Den samiske nasjons- eller systembyggingen har utviklet seg til en samisk rettighetsfelleskap, eller det Falch og Selle kaller for *community of rights* (Falch & Selle, 2022). Kjernen i dette rettighetsfelleskapet er kulturell anerkjennelse som henter sin legitimitet fra lover og rettigheter som staten må forholde seg til. Det moralske ansvaret som staten har overfor bevaring og sikring av urfolkskultur og rettigheter, er noe som vektlegges i det tradisjonelle perspektivet. Et sterkt fokus på reindrift, hvor Ap ønsker å verne reindriftsområder fra arealinngrep og nyindustri, og et økende rettighetsargumenterende retorikk, kan tolkes som at same-Ap ønsker å være “tettere” med dette rettighetsfelleskapet. Den næringspolitiske splittelsen som har oppstått i den samepolitiske arenaen som også preget Ap, handler om å beskytte og bevare de tradisjonelle næringene, som for eksempel reindrift, som befinner seg i de samiske områdene som blir rammet av arealinngrep og lignende.

¹⁶ Akseptere statens krav uten større protester.

¹⁷ Klage, demonstrere og kreve kompensasjon.

6.2 Fordeler og ulemper/utfordringer

6.2.1 Fordeler

Det er flere fordeler med at Ap er et parti som er representert i både norsk og samisk politikk. Følgende vil de bli presentert her. Under intervjuet ble informantene stilt spørsmålet om hva de mener er den største fordelen med at Arbeiderpartiet både er et nasjonalt parti og et parti som stiller til sametingsvalg. Det ligger flere interessante svar, men den mest åpenbare fordelen er at same-Ap har en formell talerør – fra Sametinget og inn til det sentrale Ap gjennom partinettverket.

Informant 4: «Den største fordelen er jo at man har et direkte talerør, fra urfolksparlamentet til lovgivende forsamling, at man har ... kan være med å påvirke. For Sametinget, samepolitikken er utrolig avhengig av at de rammebetingelsene i som settes i Stortinget også ivaretar de samiske hensynene og prinsippene. Og det å ha noen som har direkte talerør, man har uformelle og formelle samtaler».

... eller slik informant 3 formulerer seg:

Informant 3: «Det at man kan *snakke sammen*, på tvers av kommuner, Sameting, Storting, Regjering, det er den store gevinsten».

... og:

Informant 6: «Go mii leat Sámedikkis čohkkán, de leat jámma váldan ja informeriin Bargiidbellodaga sentralt. Measta beaivválaččat, mun jáhkan meastá beaivválaččat moaddelot jagis, 30-jagis, oččun dieđuid, førstehåndsinformasjon sámi dárbbašit birra. Nu ahte Bargiidbellodat gal lea oččun, sentralt ja fylkkaid ja, dien lahkai, dat lea oččun gal dieđuid justa maid darbbašit».

Oversatt: “Når vi satt på Sametinget, så informerte vi det sentrale Arbeiderpartiet daglig. Nesten daglig, jeg tror nesten daglig i løpet av få år, 30 år, fått informasjon, første håndsinformasjon om samiske behov. Så Arbeiderpartiet har nok fått, både sentralt og i fylket, sånn at, det er blitt utlevert den informasjonen som de trenger”.

... og videre:

Informant 2: «Dat stuorámus fordela, ovdaminni, dat lea dieđus ahte dalle lei Sámedikkis sámedikki joavkku bokte njuolgga kanala daidda geat čohkkájeddje njunnočis Bargiidbellodagas. Ja nu ahte mis lei hui buorre dialoga jodiheaddjiin Bargiidbellodagas ja mii leimmet ovtastuvvon dan Bargiidbellodaga riikastivrras, landsyras, doppe lei vejolašvuolta oktánbuktit sámi oainnuid...»

Oversatt: “Den største fordelten var at den gang hadde Sametinget, gjennom sametingsgruppen, en direkte kanal til de som satt i sentrum til Arbeiderpartiet. Så vi hadde veldig god dialog med lederne til Arbeiderpartiet og vi ble fremmet av riksstyret til Arbeiderpartiet, i landstyret, hvor der var det mulig å fremme samiske synspunkt...”

... og:

Informant 9: “ Sametinget kan uttrykke den samiske befolkningens syn og kan argumentere for det. Men når de skal ha gjennomslag i den nasjonale politikken, så er det de sentrale partiene som avgjør det. Det at Arbeiderpartiet har vært sentralt både i det samepolitiske organiseringen og i det nasjonale politiske organiseringen, har gjort at de samepolitiske synspunktene har fått bærere inn i den nasjonale politiske debatten. Det har etter mitt syn bidratt til å gi vesentlig større tyngde, enn om at man bare hadde vært til stede i Sametinget. Jeg kan se at enkelte kan mene at det er prinsipielt viktig å ha en samepolitisk dimensjon, men da glemmer man at samepolitikken er en del av en større helhet, og at dersom man bare konsentrerte seg om Sametinget og det samepolitiske, så ville man få mye mer begrenset innflytelse enn om man er til stede der beslutningene virkelig gjøres”.

Ut i fra intervjuene kan det tolkes som at Ap på Sametinget har mulighet til å være i direkte dialog med sentrum gjennom partinettverket. Sametingsgruppen til Ap (som befinner seg i *periferien*) har et direkte kanal til det sentrale Arbeiderpartiet (*sentrum*), og at dette er noe som har vart over tid. Dette kan være et fordel for hele partiet, fordi Bargiidbellodat (same-Ap) kan gjennom partinettverket påvirke beslutninger og politiske prosesser i sentrum, og omvendt – det sentrale Ap kan være med på å påvirke politikken til Ap på Sametinget.

Samtidig har Ap på Sametinget et tett forhold til det sentrale Ap (*loyalty*) som har skapt en slags kanal for *voice*, fra *periferien* til *sentrum* – hvor partiet har mulighet til å fremme det samiske (tradisjonelle) perspektivet til de sentrale makteshavende. Sametingsgruppen har

både mulighet til å fremme samiske synspunkt, og ikke minst snakke for det samiske synspunktet for å oppnå forståelse for samiske behov, eller skape en forståelse for hvilke standarder var (er) akseptabelt for samepolitikkerne til Ap, slik informant 2 sier:

Informant 2: “Mii leimmet dakkár čuovgejeaddjit, ahte mii lea dohkkálaš sámi álbmoga ektui ja makkár politihkka lea dohkkálaš”.

Oversatt: “Vi kastet lys over hvilke standarder den samiske befolkningen har og hvilken politikk som holder mål”.

Talerører som finnes i nettverket til Ap kan være et fordel for hele partiet, fordi Bargiiddbellodat (same-Ap) kan gjennom partinettverket til en viss grad påvirke beslutninger og politiske prosesser i sentrum, og omvendt – det sentrale Ap kan være med på å påvirke politiske prosesser på Sametinget, og ikke minst få innsyn i hva som foregår i den samepolitiske arenaen.

Noe som også kommer til uttrykk i hva informant 6 forteller:

Informant 6: “Okta daid stuorámus áššiin main Sámediggi lea bargan, dat lea dat eananvuogatvuodát nu go finnmárkkuláhka. Ja dat gal lea, mun gal lean 100% sihkar ahte jus Bargiiddbellodat ii livččen dalle Sámedikkis, de eat mii Finnmárkkulága gal ean leat “kláret” oaččut čáđa. (...) Dat leddje guokte dáhpáhusa mun jáhkan leddje hui dehálaš dán ássis. Dat lei ahte Sámediggi bođii oktii ja mii oaččuimet Sámedikkis ovttajienálaš, dahje measta ovttajienálaš mearrádusa. Ja nuppe dáhppahusas lei Bargiiddbellodagas jahkkečoahkkimis Girkkunjárggas gos Bargiiddbellodat maid oaččuid ovttajieanalaš mearrádusa Finnmárkkus. Mun jáhkan diet guokte ledje geačil ... mun jáhkan jus diet eai livčče oččun, mun in jáhke mis livčče leat Finnmárkku láhka obanasiige, danin go dat let váttis, dat lei viehka váttis álgit Finnmárkku Bargiiddbellodagas, doppe leddje mánggalágan oainnut”.

Oversatt: “En av de største sakene man har jobbet med i Sametinget, er landrettigheter, som finnmarksloven. Og det er, jeg er 100% sikker på at dersom Arbeiderpartiet ikke hadde vært på Sametinget, så hadde vi ikke klart å få finnmarksloven igjennom. (...) Det var to betydningsfulle hendelser i denne saken. Det ene var at vi fikk enstemmighet på, eller nesten enstemmighet på Sametinget. Det andre var knyttet til årsmøtet til Arbeiderpartiet i Kirkenes, hvor Arbeiderpartiet fikk

enstemmig bestemmelse i Finnmark. På grunn av de to hendelsene, tror jeg at ... uten det tror jeg at vi ikke hadde hatt Finnmarksloven i det hele tatt, fordi det var vanskelig, det var vanskelig å starte med dette i Finnmarks Arbeiderpartiet, det var ulike synspunkt på saken”.

Dette kan tolkes som at den formelle talerøren går gjennom partiet – fra Sametinget, via Finnmark Arbeiderparti og videre til det sentrale Ap, og dette kan også betyr at partiet kan fremme saker og synspunkt som er viktig for ikke bare for samer, men for hele regionen. Men informant 8 forteller at det i tillegg kreves har personlige kontakter innenfor partiet. Det at man kun er en del av et felles parti, holder ikke dersom man for eksempel ønsker å få fremdrift i den en politiske driften eller for å få møter i stortingskomiteen.

Informant 8: “Dat fertejit muhttin persuvnnalaš oktavuodát maid, ja mun jáhkan go dat leat sajis, ja dat bellodat gullevašvuoha, dat ávkkuha ollu politihkkálaš áššiid ovdáneames maid. Ahte lea álkibut beassat oáččut čoahkkima Stuorradikki komitein ovdamearkkadihte go dus lea doppe oahpes olbmot. Dál šaddá sávvamis álkibut ráđđehusain gullahallat go departementas lea oahpes olbmot ... ja ... diet lea diekkár bealit maht eai dušše sámeapolitihkas, muhto maiddá suohkan politihkkas hui mávssolaš, dat mekanismat movt, movt gulahallat buorebut. Muhto dat mu vásáhus lea ahte dat fertejit persuvnnalaš relašuvnnat maid leamin. Ii dušše bellodat. Go Bargiiddellodat lea hui stuorra bellodat, badjel 50.000 mielláhttut. Nu hate dat lea hui jođán ahte don šattat “nobody” go nu stuorra bellodat lea”.

Oversatt: “Man må også ha personlige relasjoner i tillegg, og når det er på plass, og når partitilhørighet er på plass, så har det en betydning for fremgangen i politiske saker også. Det at det er enklere å få møter i Stortingskomiteer hvis man for eksempel har kjentfolk der. Nå blir det forhåpentligvis enklere å kommunisere siden det er kjentfolk i departementet ... og ... og sånne deler finnes ikke bare i samepolitikken, men det er også viktig i kommunepolitikken, de mekanismene, hvordan man kommuniserer bedre. Men min erfaring er at det må være personlige relasjoner til stedet. Ikke bare partitilhørighet. Fordi Arbeiderpartiet er et veldig stort parti, det er over 50.000 medlemmer. Derfor er det fort gjort å bli en “nobody” i den store mengden”.

Bargiidbellodat (Ap) er et parti som er en del av en større helhet – en større partiorganisasjon. Ap er et stort parti med en stort medlemsmasse¹⁸ og at det derfor er fort gjort å forsvinne i mengden, eller slik informant 8 uttrykker det – at man kan fort bli en “nobody” innenfor partiet. Kombinasjonen av personlige relasjoner til Ap-politikere i tillegg til partitilhørighet, vil kunne forsterke denne fordelene, og derfor muligheten for å benytte seg av mekanismen *voice*, som periferien strategi til å forsvare periferiens kulturelle, sosiale og økonomiske interesser. Samtidig det er ikke kun Bargiidbellodat som er en del av en større helhet.

Informant 4 tror at samepolitikken styrkes av ulike partistrukturer.

Informant 4: “Jeg tror samepolitikken har godt av en kombinasjon av ulike partistrukturer. Den ene er den norske modellen ... eller dem har et norsk parti som stiller til sametingsvalg. Da har man jo nå fått både Senterpartiet, FrP, jeg er ikke noe glad FrP politikk, men de har ihvertfall gjort det. Arbeiderpartiet, også er det jo noen andre også som bruker å ... som har av og til stilt til Sametinget, sånn som Venstre. Det styrker faktisk talerørerene fra samene og inn til Stortinget og sentrale politikere. Også tror jeg at vi har godt av bare særsmiske partier, som jeg bruker å kalle det for som er bare oppstått av den samiske bevegelsen. En kombinasjon ut av de ... de delene er det som driver utviklingen frem over”.

Sara: “Det er rett og slett styrke for Sametinget tenker du?”.

Informant 4: “Ja det synes jeg er et styrke for Sametinget, at man er her har en blandet organisering. NSR som kommer fra det samiske, også har du Arbeiderpartiet og flere som kommer fra, som er født av de norske partiene. At man har en blanding. Og hvis du begynner å sammenlikne norsk samepolitikk med svensk og finsk Sametingspolitikk, så tror jeg du vil se at man har jo ... er milevis foran i Norge i forhold til både Sverige og Finland. I Finland, der er det jo personvalg, så der er det jo ingen partier. Men i Sverige, så har man jo ikke lov til, er det vel ikke lov for svenske listepartier å stille til valg i sametingsvalg. Og dem mangler jo også talerør. Men jeg vet jo at det er flere som er medlem i de rikspartiene, samtidig er med i Sametinget, men det er ikke noe formell kanal i mellom dem”.

¹⁸ I 2021 var det registrert 45.553 antall medlemmer i Arbeiderpartiet (Arbeiderpartiet, 2021). For å sette dette i perspektiv: Senterpartiet hadde 22.253 antall medlemmer i 2020 (Senterpartiet, 2021).

Dette kan tolkes som at norske partier som opererer i både den norske og den samiske arenaen, innebærer ikke bare fordeler for Ap. Det er flere partier som stiller til sametingsvalg som også stiller til nasjonale valg. Dette innebærer at de direkte talerørene vil også være en fordel for selve Sametinget og institusjonens utvikling. Det at man er en del av et parti som både opererer innenfor samepolitikken og i den nasjonale arenaen, kan være med på å styrke samiske synspunkt i den nasjonale politiske debatten, slik informant 9 nevnte “samepolitiske synspunktene har fått bærere inn i den nasjonale politiske debatten”. En annen fordel, som informant 7 nevner er at sametingspolitikere til Ap har mulighet til å få profesjonell opplæring gjennom politikerkolen. Dette mener informant 7 gir god opplæring til politikere og at dette er bra for den samepolitiske arenaen siden samepolitikere får mulighet til å bli profesjonalisert.

Oppsummert kan vi si at det er ifølge informantene flere fordeler med å være representert både i norsk og samisk politikk for Arbeiderpartiet. For det første, Ap på Sametinget har en slags direkte kommunikasjonskanal, som kan brukes til å være i dialog med moderpartiet, fremme samiske synspunkt og komme med direkte innspill til det sentrale Ap, og omvendt. Dette er en fordel for hele partiet, fordi man kan gjennom partinettverket påvirke beslutninger og politiske prosesser både på Sametinget og i den norske politikken. Dette gir en mulighet for same-Ap å gjennom *voice*-mekanismen løfte og fremme samiske synspunkt inn i den nasjonale politiske debatten. For det andre, sametingspolitikere til Ap har mulighet til å profesjonalisere seg gjennom politikerkolen til Ap. Dette kan være en fordel både for selve same-Ap, men også for det samepolitiske. For det tredje, same-Ap er en del av en større partinettverk, noe som også gir mulighet til sametingspolitikere (Ap) til å utvide det politiske nettverket sitt utenfor den samepolitiske arenaen. Det er altså flere fordeler som kommer med at Ap opererer innenfor to politiske arenaer, men det medfølger også ulemper og utfordringer ved dette. Det skal vi gå videre inn på.

6.2.2 Utfordringer

En av utfordringene til Arbeiderpartiet på Sametinget er at det er vanskelig for partiet å fremstå som et parti med en tydelig samisk identitet.

Informant 8: “Na okta hástalus lea goit dan ahte lea váttis márkan fievridit Bargiidbellodaga, nu go čielga sámi sosialdemokrahtalaš bellodat. (...) Lea váttis

organiseret ja markedsført. Dat lea mu mielas dat váddáseamos bealli. Livčče hui álki jus livčče čielga sámi Bargiidbellodat mas searra sámi organisasjons nummar, searra sámi medlemslistu ja searra sámi arrangemangat. Veahá dego NSR lea, muhto sosialdemokrahttalaš alternatiiva”.

Oversatt: *“En utfordring er nok at det er vanskelig å markedsføre Arbeiderpartiet som en tydelig samisk sosialdemokratisk parti. (...) Det er vanskelig å organisere og markedsføre. Det synes jeg er den vanskeligste delen. Det hadde vært lettere dersom Arbeiderpartiet hadde et eget samisk organisasjonsnummer, en egen samisk medlemsliste og egne samiske arrangementer. Litt sånn som NSR, bare en sosialdemokratisk alternativ”.*

Dette kan tolkes som at skillet mellom det samiske og det norske kan fremstå som utydelig for både omgivelsene og velgerne. En annen utfordring som kommer med at Ap er et parti som stiller både til nasjonal- og sametingsvalg, er at det kan stilles tvil om hvor lojaliteten til same-Ap ligger. Informant 2 forteller utfordring knyttet til tiden før Sametinget ble etablert, og til tiden Sametinget åpnet.

Informant 2: “Doppe lei hui dávjá dat ahte ovttalagan dakkár eahpádus min ektui, leat go mii duođaid gal Bargiidbellodaga olbmot, vout leat go dakkár NSRa ageantat geat geahččalit ovttaláhkaid vuojihit dahje stivret Bargiidbellodaga “dien ja dien” gulvui”.

Oversatt: *“Det var ofte en slags skepsis i forhold til oss, om vi virkelig var Arbeiderparti folk, eller var agentene til NSR som forsøkte å kjøre eller styre Arbeiderpartiet i “den” og “den” retningen”.*

«Agentene til NSR» kan tolkes som at de som at det har vært rettet skepsis mot sametingsrepresentantene til Ap under etableringen av Sametinget på 1980-tallet, fordi flere av de som valgte å stille til liste for Ap, var tidligere medlemmer i NSR¹⁹.

Informant 2: «Mun lean álo leamaš miellahttu Bargiidbellodagas. Maddedái dan áigge go ledjen NSRas. NSR lei dalle dakkár idealla sámi organisašuvdna. Dat ii lean čatnun makkárge bellodahkii, ja doppe ledje miellahttut eanaš Norgga bellodat, ja dat ledje

¹⁹ NSR (Norske Samers Riksforbund) var opprinnelig en samisk kulturorganisasjon, men ble et politisk parti når organisasjonen stilte til første sametingsvalg.

ollu Bargiidbellodaga olbmot maiddái NSRas. Muhto dat mii dáhppáduvvui dalle go NSR 1988 mearridii jahkečoahkkimis ahte searvat sámedikkeválggáide, ja jagi maŋŋá bohte sámedikkeválggat, de mun ja maŋggas earát geat maid ledje miellahttut Bargiidbellodagas, mii gavnaadeimmet ahte mii eat sáhte leat miellahttut guokte politihkkálaš bellodagas oktanas. Nu ahte mii geassádeimmet NSRas 1988, eat mii stuibmin gal nu hirbmasit, muhto eat mii mákksán šat miellahttuvuođa. (...) Mii gávnnaeimmet ahte mii berret searvat dasa Bargiidbellodaga politihkka prinsihpai vuodul”.

Oversatt: “Jeg har alltid vært en Arbeiderpartimedlem. Også på den tiden når jeg var medlem i NSR. NSR var på den tiden en samisk ideell organisasjon. Organisasjonen hadde ingen partitilknytning, og hadde flere medlemmer fra ulike norske partiet, også mange Arbeiderpartifolk var medlem i NSR. Men det som skjedde i 1988, når NSR bestemte seg for å stille til sametingsvalg, og året etter kom jo sametingsvalget, så var det flere som også var medlem i Arbeiderpartiet, vi fant ut at vi kan ikke være medlem i to ulike politiske partier. Vi trakk oss fra NSR i 1988, uten opprør, men vi sluttet å betale medlemskontingent til NSR. (...) Vi fant ut at vi bør stille til valg med Arbeiderpartiets politiske prinsipper som grunnlag”.

Mens på den andre siden oppstod det tvil blant samepolitikere i forhold til sametingsrepresentantene til Ap etter at Sametinget ble åpnet i 1989:

Informant 2: “Ja maŋŋá go .., maŋŋá go dat vuosttaš Sámediggi ásaduvvui, de lei fas dat nuppiladjai NSR olbmuid beales “Jaha, don leat dál, ja dii lehppet dál dakkár Youngstorgga ageanttat, geat leat sáddejuvvon dál sápmelaččaid baddjil stivret” *ler.

*Oversatt: “Og etter at ... etter at det første Sametinget ble etablert så var det folk fra NSR den andre siden som “Jaha, du er nå, dere er sånne agenter sendt fra Youngstorget som skal styre over samene” *ler.*

Det informant 2 forteller, kan tolkes som at det stilles spørsmål om hvor lojaliteten deres egentlig ligger, slik informant 9 sier:

Informant 9: “Jeg vil nok tro at enkelte stiller spørsmål til hvor lojaliteten ligger – om lojaliteten ligger i det samiske eller om lojaliteten ligger til Arbeiderpartiet. Og til det vil jeg si at jeg tror de som er de sentrale samiske politikere, de ser ikke noe forskjell mellom det. For dem er det ideologiske grunnlaget i samepolitikken sammenfallende med det ideologiske grunnlaget til Arbeiderpartiets politikk”.

“Det samiske” kan tolkes som at informanten referer til samepolitisk arbeid eller for de grunnverdiene som Sametinget jobber for. Med andre ord, om man er opptatt av å jobbe ut ifra det tradisjonelle perspektivet. utfordringer finner også sted som retter seg mer mot interne konflikter i Ap. En betydelig utfordring som preger Ap internt, er uenigheter rundt politiske saker som for eksempel spørsmål som handler om arealsaker som vinkraft. Informant 4 forteller at det er ikke alltid slik at samiske saker blir tatt hensyn til innad i partiet, og at man samtidig er avhengig av at man har resten av partiet med seg.

Informant 4: «Du lover noe i samepolitikken, men så er du samtidig avhengig av at har med deg både lokalparti i fylkesparti og sentrale politikere til å gjennomføre det, hvis ikke det skjer, så har du en tapt sak. Det er også svært vanskelig, altså det er utfordringer med at man ikke kommer gjennom partiapparatet med de saker man synes er viktig».

Ap-politikere kan mene forskjellige ting om saker, og det fremstilles ikke så godt i media, ifølge informant 3. «Hva mener Ap egentlig?» spør informant 3. Dette kan tolkes som at det kan virke uklart hva Ap egentlig mener, som oppstår som følge av Ap er et parti som befinner seg på to politiske arenaer – det samiske og det norske. Informant 3 mener at Ap på sametinget ikke har helt visst hvilken «fot» man skal stå på til enhver tid, om man skal «klistre» seg inn til NSR og være en del av sporet, «eller om skal være et tydelig opposisjonsparti som har sin egen politisk plattform å stå på». Dette kan tolkes som at Ap sin identitet som styringsparti utfordres som følge av at partiet befinner seg både i den samepolitiske og den norske politiske arenaen.

Informant 3: «Arbeiderpartiet er jo et ... har i hvert fall i moderne tid en identitet som styringsparti. Og for mange så handler nok det om at man skal bygge kompromisser og breie allianser, fremfor å kanskje være veldig tydelig på primærstandpunktene.

Men jeg tenker at for Arbeiderpartiet så har vært ... har vært en utrolig viktig del av vår partiidentitet at vi på en måte var, tok ledelsen når det gjelder Finnmarksloven, at vi tok ansvar for Stortinget for at Sametinget ble etablert, grunnlovsparagrafen, altså den samiske grunnlovsparagrafen, sameloven og alle de der store gjennombruddene. Og jeg tenker også at det er viktig at man må Sametinget er med på en del sånn større grunnleggende enigheter da. Meg jeg mener at Arbeiderpartiet i dag må være mye tydeligere på egen politikk og egne prioriteringer».

Sara: «Tenker du på same-Ap da eller partiet som en helhet?».

Informant 3: «Nå tenker jeg først og fremst Arbeiderpartiet på Sametinget. Arbeiderpartiet er jo Arbeiderpartiet uansett, om man stiller til valg i kommunen, eller fylkestinget eller Sametinget eller Stortinget».

Dette kan tolkes som at informant 3 stiller seg kritisk til at same-Ap har beveget seg fra et parti som er mer lik moderpartiet sitt, over til å være mer friere eller mot en «friere» retorikk.

Informant 5: «Jeg oppfatter når jeg snakker med velgerne at dem ser på oss som en, ja på som AUF egentlig, på en måte. AUF er jo også en frittstående enhet i, en del av arbeiderbevegelsen da. Vi er jo er en del av kommunepartiene, arbeiderpartiet, men vi har jo frittståendes politikere, vi er den del av fylkespartiet, men vi har frittståendes ... også er vi en del av det hele da. Bare at vi er frittståendes. Men om det er en fordel eller en ulempe. Jeg tror at velgerne ser på oss som Bargiidbellodat, at vi har egne meninger å stå for».

Informant 5 sammenligner Bargiidbellodat med Arbeidernes ungdomsfylking (AUF) og beskriver partiet som et frittstående organ med egne meninger. Informantens 3 mening om at «Arbeiderpartiet i dag må være mye tydeligere på egen politikk og egne prioriteringer» strider med et informant 5 beskriver Bargiidbellodat med «Vi er jo er en del av kommunepartiene, arbeiderpartiet, men vi har jo frittstående politikere, vi er den del av fylkespartiet, men vi har frittståendes ... også er vi en del av det hele da. Bare at vi er frittståendes». Det har vært gnisninger innad i Ap, mellom sametingspolitikere og hovedorganisasjoner som følge av motreaksjoner (Berg-Nordlie & Saglie, 2021). Motreaksjonene kan knyttes til nettopp slike uenigheter som kommer frem mellom informant 3 og informant 5, hvor informant 3 mener at Ap på Sametinget burde være tydeligere på Ap sin politikk og prioriteringer. Mens informant 5 ser på Bargiidbellodat (same-Ap) mer som et frittstående parti med egne meninger.

Oppsummert, det er utfordringer som kan knyttes til det at Arbeiderpartiet deltar på to ulike politiske arenaer. For det første, intervjuet gir inntrykk av at det stilles tvil om hvor deres lojalitet ligger i en rekke politiske spørsmål. Er lojaliteten til samenes interesser eller tilhører lojaliteten til Youngstorget? For det andre kommer det frem at det kan være krevende å komme med lovnader i samepolitikken og så bli møtt med en kald skulder i nasjonale Ap-organer. For det tredje er det informanter som påpeker manglende uavhengighet som en egen organisasjon, som et slags uavhengig sosialdemokratisk samisk parti, som kunne stått friere både politisk og organisatorisk.

6.3 Samisk selvbestemmelse

Hva informantene legger i begrepet samisk selvbestemmelse viser å være varierende blant informantene. En informant mener at samisk selvbestemmelse er retten til å organisere seg, mens en annen mener at selvbestemmelse innebærer at samer har selv mulighet til å bestemme egen nåtid og framtid og at samer gjennom demokratiske valg skal kunne velge ut hvem de vil skal representere den samiske befolkningen. En annen oppfatning er at man skal kunne påvirke egne livsbetingelser og påvirke sin egen hverdag, mens en annen oppfatning er at man skal kunne påvirke saker som har kulturell og næringsmessig betydning i samisk sammenheng. En annen oppfatning er at Sametinget selv skal kunne bestemme eller danne rammene for hva pengene skal brukes til, mens en annen oppfatning er at samhandling og samhold øker selvbestemmelsen. En oppfatning er om Sametinget er vetorett eller ikke. Mens en annen informant mener at selvbestemmelse er samiske rettigheter og at Finnmarksloven er en del av den samiske selvbestemmelsen.

For ordens skyld bør det nevnes at det ligger en felles forståelse blant informantene om at *samisk selvbestemmelse betyr ikke* at samer skal danne en egen stat. Det ligger altså ikke et felles mål blant informantene om at samisk selvbestemmelse innebærer samisk territoriell kontroll, og kan derfor forstås som *non territorial autonomy* – hvor samisk selvbestemmelse ikke er direkte koblet til det territorielle, men heller at man ønsker å styrke de politiske ressursene (*institusjonalisering, internasjonalisering og rettsliggjøring*) som styrker det samiske rettighetsfellesskapet (*community of rights*) eller den samiske systembyggingen. Det er dermed sagt at *exit* fra Rokkan-tyopologi aldri er relevant, men at vi heller her snakker om å balansere *voice* og *loyalty*.

Informantene har varierende oppfatning om hva «samisk selvbestemmelse» betyr og innebærer, men det ligger en felles forståelse i intervjuene – at samisk selvbestemmelse i seg selv ikke er viktig for en typisk Ap-velger. Informantene forklarer at det ikke er det *prinsipielle* ved samisk selvbestemmelse som mobiliserer velgerne, men heller engasjement rundt enkeltsaker. Samtidig ligger det en forståelse for at Sametinget er «verktøykassen» for å bevare urfolksrettigheter, og derfor er selvbestemmelse viktig for den samepolitiske utviklingen.

Informant 4: «Det velgerne er interessert i, eller den store delen ut av velgerne, nå prater jeg ikke om de med akademisk, de som er litt inne på det høyere nivå, det her er jo veldig viktig for dem, men for ho «Ida» i Hamna så er ho interessert i om hennes unge får samisk, om ho må kjempe for det samiske språket på skolen eller om hun kan bare si at hennes unge skal ha samisk undervisning, også starter 1. skoledag med samisk undervisning».

S: «Kan du beskrive hvilken holdninger Ap politikere har internt i partiet til samisk selvbestemmelse?»

Informanten beskriver to ulike innstillinger til dette:

Informant 4: «Det ene er jo hvis man bare prater om de her prinsipielle sidene, tolke vetorett og det, da fikk man jo gjerne rullegardiner. Men når man begynner å prate om praktiske muligheter og praktiske løsninger på hvordan man kunne samhandle, da ble jo innstillingen mye mer positiv igjen. Så det å ha samhandling og samarbeid var liksom det var nøkkelordene når man skal prate om økt samisk selvbestemmelse. Det å finne den type løsninger. Da var liksom ikke det noe farlig lenger. Men med engang vi snakket om ILO 169 og alt det her, så kom rullegardinene».

I tillegg mener informant 4 at velgerne er også opptatt av levende bygdesamfunn, og mindre opptatt av om hvor mye eller hvor sterk selvbestemmelse Sametinget har. Men på den andre siden er samisk selvbestemmelse et prinsipielt sak som er viktig for sametingspolitikere, selv om partiet ikke vektlegger ord som samisk selvbestemmelse og nasjonsbygging i partiretorikken.

Informant 5: «I valgkampen til nu, forrige valgkamp så var det ingen som spurte om samisk selvbestemmelse. Men det er viktig for oss som er politikere å bestandig minne

oss på det. For oss er det viktig. Å ha det som en rettesnor bestandig. At det er vi selv som skal legge premissene for den som kommer etter oss. Der er det jo også i et bærekrafts perspektiv så er det jo dem som kommer etter oss. I samepolitikken så har vi i den her perioden begynt å innføre det hvordan vil det her påvirke våre barnebarn, avgjørelsene som vi tar nå, den her saken. Det er jo i et sånn perspektiv at de også skal få de samme mulighetene som oss».

Dette kan tolkes som at selvbestemmelse er noe som bør etterstrebes i samepolitikken, i hvert fall til en viss grad. Det kommer også frem at samisk selvbestemmelse var noe man diskuterte tidligere, og at man ønsket å forvalte og bestemme så mye som mulig som Sametinget ble til.

Sara: «Mii lei din višudvna go Sámediggi rahpasii? Maid dii jurddašeiddet dan sámi nasjonshuksema ja dan sámi iešmearrideami birra?»

Oversatt: Hva var visjonen deres når Sametinget ble opprettet? Hva tenkte dere om samisk nasjonsbygging og den samiske selvbestemmelsen?

Informant 6: “Dat lei dan lahkai ahte mii jurddašeimmet dalle ga lahte mii galggašeimmet ieža oaččut halddašit nu ollu go vejolaš. Mii válđiimet daid institušuvnnaid maid stáhta ruhtadii, válđiimet Sámedikke vuollaid, ja mii dagaimet gal dalle varra menddo ukritisk válđiimet nu go museai ja ... muhto mun fuobmáin dalle lohapa loahpas, lihkkus fuobmáin go álgii vel sáhka joatkaskuvllaid maid válđit Sámedikke vuollaid ... ja NSRas lei hui garra oaidnu ahte dál ferte válđit vel “mii galgat daid maid válđit iežamet vuollai”. Muhto de fertin jearrat dalle ahte “movt de? Movt de áigut mii jus mii eat oačču ruđaid stáhta budsjeattaš šat? Sámediggi váldá iežas hálddašeabmai, dan iešmearridan duohpa vuolde, muhto go mis eai leat, go mii eat sáhte maddái ruhtadit ... go mii leat avhengig ahte stáhta ruhtada, de mii fertet maddái ovttalahkaid biddjat dakkár gáibádusaid, eat mii sáhte oaččut iešstivrema nu guhkká go eai leat iežamet ruđat”.

Oversatt: “Vi tenkte slik at vi burde forvalte så mye som mulig. De institusjonene som var finansiert av staten, tok vi under Sametinget, og vi gjorde nok noen ukritiske valg når vi tok institusjonene som museene ... men jeg ble til slutt oppmerksom heldigvis, heldigvis oppdaget jeg når det enda ble snakk om å ta videregående skoler under Sametinget ... og NSR hadde et sterkt syn på det med at “vi skal enda ta det under oss”. Men jeg måtte spørre da “hvordan skal vi klare oss hvis vi ikke får penger

gjennom statsbudsjettet lenger?” Sametinget tar det under deres forvaltning under begrepet selvbestemmelse, men når vi ikke har, når vi selv ikke kan finansiere ... når vi er avhengig av statlig finansiering, så må vi i tillegg sette krav, vi kan ikke oppnå selvstyre så lenge vi ikke har våres egne penger”.

Dette kan tolkes som et dilemma som oppstår i forbindelse med Sametingets avhengighet til staten – det at *exit*²⁰ ikke er et aktuelt alternativ, siden Sametinget er avhengig av staten, dermed er samisk selvbestemmelse noe som også bør begrenses.

Informant 3 knytter begrepet samisk selvbestemmelse til at man skal få bestemme over sin egen hverdag og påvirke egne livsbetingelser, og fortsetter:

Informant 3: «Det betyr ikke at man er en stat. Det betyr ikke at *ikke andre også* har rett til å bestemme i de samiske områdene».

Sara: «Føler du at det er viktig for Ap?» (samisk selvbestemmelse)

Informant 3: «Det er nok et av de ordene jeg nok kunne tenke meg at Ap var litt klarere i ordbruken, og distansert seg fra NSR. For NSR har jo utviklet seg ganske sånn «aksjonistisk» retning, tenker jeg. Og jeg mener at Sametinget ikke kan få eller innta en rolle der Sametinget sitter og legger ned veto, mot for eksempel gruvedrift i Kvalsund. Samiske interesser skal vurderes og det skal veie tungt, tenker jeg, men man kan ikke ... men begrepet samisk selvbestemmelse kan ikke betyr at «det her skal Sametinget bestemme», for det er også andre interesser som også bør ivaretas».

«Aksjonistisk retning» kan tolkes som at NSR har i mye høyere grad benyttet seg av *voice*, sammenlignet med same-Ap. Informanten stiller seg også kritisk til Sametingets autonomi, noe som illustrerer at det ikke ligger en felles enighet i Ap om Sametingets autonomi bør forsterkes eller ikke. Informanten mener også at andre interesser også skal ivaretas i de samiske områdene. Informant 8 knytter samisk selvbestemmelse til vetorett – om Sametinget har vetorett eller ikke. Personlig mener informant 8 at Sametinget ikke bør ha vetorett, og informanten tror selv at denne meningen skyldes at informanten har erfaring med å praktisere politikk kommunepolitikk i en samisk kommune, hvor informanten har erfart at lokaldemokratiet er mye viktigere.

²⁰ Velge å løsrive seg fra staten.

Informant 8: “Na dat lea maid veaháš diekkar ... “nynasert» sátni ... okta dieđus bealli mii jođánit oidno dan oktavuodas lea viehtoriekti. Lea go Sámedikkis viehtoriekti. Ja mun gal lean dan bealis iežan oainnus dakkár viehtoriekti ii berre leat Sámedikkis. (...) Lean dovdan dan ahte man dehálaš dat báikkálaš demokratiia, maid dai báikkálaš sámidemokratiia lea, ja ahte dat ii galggaši duššin dahkkojuvvot muhttin dakkár bajit organa vetorievttit.

Oversatt: “Det er også en slags ... nyansert ord ... en ting som særlig kommer fram i forbindelse med det, er vetorett. Har Sametinget vetorett. Og jeg er mener personlig at Sametinget ikke bør ha vetorett. (...) Har følt på det hvor viktig lokaldemokratiet er, også samisk lokaldemokrati, og at det bør ikke unyttiggjøres av en annen høyere organ med vetorett”.

Intervjuene gir inntrykk for at dersom man har eller har hatt styreverv i en kommune, i tillegg til å ha erfaring med samepolitikken på Sametinget, kan det hende at man stiller seg mer kritisk til Sametingets autonomi. Dette kan tolkes som at som kommunepolitiker ønsker man å bevare kommunens autonomi fremfor at Sametinget skal kunne bestemme over de politisk prosessene, som foregår i de samiske kommunene, gjennom vetorett.

Informant 4: «Når man fikk Plan- og bygningsloven, så fikk Sametinget innsigelsesmyndighet, så merket man i enkelte miljøer, ikke som partiorgan, men enkelte miljøet i partiet at likte det svært dårlig (...) Da var det enkelte kommunepolitikere som mente det begrenset deres autonomi».

Innsigelsesmyndighet²¹ betyr at Sametinget kan gå inn og overstyre en kommunalprosess, for eksempel en arealprosess. Informanten forteller at motstanden mot dette handler ikke om at man er samisk, men som kommunepolitiker har man et ansvar over de områdene som tilhører kommunen og de sektorene man styrer over, «så kommer Sametinget som hele tiden får mer makt og innflytelse», noe som ifølge informanten redusere kan redusere andres (kommunens) makt og innflytelse.

²¹ Sametingets innsigelseskompetanse innebærer at Sametinget gir uttalelse og kommer med eventuelle kritisk innvending (innsigelse) til kommuneplanens arealdel og reguleringsplan. Sametinget kan komme med innsigelser ved konsesjonssaker etter vassdrag reguleringsloven, vannressursloven og energiloven. Dersom regionale planer ikke ivaretar interesser som har betydning for samisk kultur og næringsutøvelse, kan Sametinget ta saken videre til Miljøverndepartementet (Sametinget, uten årstall-b).

Oppsummert, begrepet «samisk selvbestemmelse» har ingen enkel definisjon og det eksisterer ikke en enighet om hva samisk selvbestemmelse betyr og innebærer. Det tyder på at begrepet er fortsatt under utvikling og at det finnes forskjellige perspektiver og forståelse for hva samisk selvbestemmelse er. Det er likevel to viktige poeng som kommer frem i intervjuene når det gjelder spørsmål om samisk selvbestemmelse. Det første er at samisk selvbestemmelse er viktig for same-Ap, samtidig ligger det en uenighet om hvor mye autonomi Sametinget burde ha. Den samiske selvbestemmelsen bør balanseres med praktiske løsninger i praksis. For det andre, intervjuene gir inntrykk av at dersom man som Ap politiker er med i den politiske ledelsen i en kommune og i tillegg har erfaring med det samepolitiske på Sametinget, kan det se ut som at man er mer kritisk til Sametingets autonomi, enn dersom man kun praktiserer politikk på Sametinget. Dette forstås som at man som kommunepolitiker er enten opptatt av å ivareta et sterkt lokaldemokrati eller at man mener at andres interesser i de samiske områdene skal veie like tungt som samiske interesser.

7 Drøfting og analyse

Resultatene fra intervju undersøkelsen er presentert i kapittel 6. i Kapittel 7 blir resultatene drøftet og analysert, og satt i sammenheng med annen relevant litteratur. Dataene vil bli drøftet i samme rekkefølge som dataene ble presentert og tolket i forrige kapittelet.

7.1 Bargiidbellodat (Arbeiderpartiet) på Sametinget

Arbeiderpartiet har vært med å arbeide med samepolitiske reformer gjennom tidene og har hatt en stor betydning for samepolitisk utvikling. Ap på Sametinget og Finnmark Ap jobbet blant annet med å få på plass Finnmarksloven i starten av 2000- tallet, og ut ifra intervjuene virker det som at dette var et samarbeid som har fungert, til tross for uenighet rundt en rekke spørsmål knyttet til det samepolitiske, og til tross for ulike holdninger til samiske saker innenfor enkelte partimiljøer innenfor Ap. Selle og Strømsnes finner i sin analyse at de norske partiene på Sametinget samarbeid tett med moderpartiet om samepolitisk arbeid, med delvis unntak av Ap, hvor politikken blir utviklet på Sametinget blir nærmest utviklet uten involvering av moderpartiet (Selle & Strømsnes, 2021). Intervjuene gir derimot inntrykk at samarbeidet mellom sametingsgruppen og Ap, særlig Finnmark Ap, hadde et godt samarbeid, spesielt i starten av 2000-tallet når arbeidet med Finnmarksloven var aktuell. Men samarbeidet mellom Ap på Sametinget og moderpartiet kan selvfølgelig variere over tid. Intervjuene gir også inntrykk av at samarbeidet på den tiden var konfliktpreget og at same-Ap manglet delvis tillit fra fylkespartiet.

De politiske forskjellene mellom Ap og Norske Samers Riksforbund (NSR) har i perioder fremstått gradvis mindre, noe som har medført motreaksjoner innad i partiet, mellom sametingspolitikkerne og moderpartiet til Ap (Selle & Strømsnes, 2021). Sametinget og FeFo har hatt det vanskelig med å komme til en enighet når det gjelder Nussirprosjektet i Kvalsund. Sametinget har argumentert utifra det tradisjonelle perspektivet og har lagt vekt på kulturell tradisjon, overlevelse og stabilitet, mens FeFo med moderniseringsperspektivet på andre siden har vektlagt økonomisk vekst og endring (Angell, Eikeland & Selle, 2021). Samme type uenighet kan se ut til å prege Ap. Mange urfolkssamfunn er preget av konfliktdimensjonen som oppstår som følge av spenninger av tradisjonsperspektivet og moderniseringsperspektivet. Motreaksjonene som har oppstått innad i Ap kan knyttes til tradisjonstilnærmingen og moderniseringstilnærmingen – hvor same-Ap argumenterer ut ifra

det tradisjonelle perspektivet, hvor argumentene handler om at Nussir vil ha konsekvenser for samisk reindrift som bruker landarealer på Nussir i Kvalsund. Mens på den andre siden er det norske Ap mer moderniseringsorientert, hvor partiet er i mye høyere grad åpen for moderne industriprosjekter, som gruvedrift på Nussir. I 2019 fikk Kvalsund kommune tillatelse til å starte med gruvedrift i Nussir. Både Finnmark Arbeiderparti og Kvalsund kommune har vært positiv til å starte opp gruvedrift på Nussir²². Strategien til Sametinget i Norge har vært «å vende bestemmelsene i en ratifisert internasjonal menneskerettighetskonvensjon mot nasjonale myndigheter for å få gjennomslag for lokale og regionale krav vedrørende landrettigheter» (Semb, 2015, s. 60), noe som kan forstås som en tradisjonsorientering, der Sametinget er opptatt av å sikre samiske næringer og kultur, som staten er pliktig til å ivareta.

Nussir-saken illustrerer spenningen mellom det tradisjonelle og det moderniseringsperspektivet som har skapt interne konflikter innad i Ap. I den samiske rettighetsfellesskapet spiller “rettighetsfellesskapet” både med og mot staten, hvor hensikten er å oppnå en dypere og breie kulturell anerkjennelse under en nasjonsbyggingsprosess (Falch & Selle, 2022). I Rokkans modell kan dette forstås som periferiens identitetsbygging. I dette stadiet forsøker periferien å benytte seg av *voice* – hvor argumentene handler om å bevare særegne karakteristika til populasjonen eller territoriet.

Hva særpreger Bargiiddbellodat (Arbeiderpartiet) på Sametinget som parti i dag?

Autonomien til same-Ap har tidligere fremstått som begrenset, men har i nyere tid fått større autonomi (Selle & Strømsnes, 2021), eller større handlingsfrihet på Sametinget. Same-Ap har nok utviklet en mer rettighetsbasert tilnærming enn tidligere, noe som kan forstås som at same-Ap ønsker å ta større plass innenfor rettighetsfellesskapet (*community of rights* systemet). Konflikten som preger Ap internt i dag har trekk fra moderniserings- versus tradisjonsperspektivet. Kan denne konflikten skapt større avstand mellom moderpartiet og Sametinget? Same-Ap bruker en mer prinsipiell rettighetstilnærming i dag, enn partiet har gjort tidligere. Same-Ap ønsker å beskytte reindriften fra arealinnngrep, mens det norske Ap på den andre siden er mer positiv til nyindustri i de samiske områdene. Det kan se ut som at Ap på Sametinget er til en viss grad styrt av *voice*-mekanismen i dag, enn det partiet har gitt inntrykk for tidligere. Økende fokus på rettighets spørsmål og et tradisjonsorientering mot

²² Kommunens ordfører, Terje Wikstrøm fra Ap, feiret vedtaket og sa til NRK i 2016 at vedtaket vil skape etterlengtet arbeidsplasser og at mener at industrinæringen og reindriftsnæringen har klart å bli forenet på en hensiktsmessig måte (NRK, 2019). Mens sametingsgruppen til Ap har på den andre siden vært imot gruvedrift i Nussir. I 2016 sa flertallet i Sametinget nei til gruvedrift på Nussir, og Kvalsunds ordfører Wikstrøm (Ap) var svært skuffet over sitt eget parti på Sametinget (NRK, 2016b).

arealinngrep, kan tolkes som at same-Ap ønsker å være tettere i kontakt med det samiske rettighetsfelleskapet. Samtidig oppstår det et dilemma mellom *voice* og *loyalty* mekanismen, fordi same-Ap har et nært forhold til moderpartiet (sentrum) for å kunne påvirke sentrale Ap og for å fremme krav om anerkjennelse av samiske rettigheter.

7.2 Fordeler og utfordringer

En hovedforskjell mellom norske tradisjonelle partier som stiller til sametingsvalg og de samiske partiene på Sametinget, er at de norske partiene har et organisasjonsnettverk som finnes på flere nivåer – kommunen, fylkeskommunen og det nasjonale. Selv om Ap er en del av et indre partiorganisasjon, blir politikken på Sametinget utviklet uten en sterk involvering fra flere nivåer i Ap, men same-Ap fremstår likevel ikke som isoert. Partiet knytter arbeid de gjør på Sametinget til prosesser som også foregår utenfor Sametinget (Selle & Strømsnes, 2021). Sametingsgruppen til Ap (som befinner seg i *periferien*) har et direkte talerør til det sentrale Arbeiderpartiet (*sentrum*), og at dette er en fordel som stadig benyttes. Talerøret som same-Ap har til det sentrale Ap gir muligheter til å forsterke mekanismen *voice* gjennom en direkte dialog hvor man har mulighet til å kommunisere ut ifra det samiske perspektivet. Men på den andre siden kreves det også at man har personlige kontakter innenfor partinettverket til Ap. Og selv om man har mulighet til å være i direkte dialog og dele synspunkt med moderpartiet, betyr det nødvendigvis ikke at man får gjennomslag for saker som er viktige for sametingsrepresentantene til Ap.

Sametingsrepresentantene som stiller til sametingvalg gjennom de norske partiene er tilknyttet en ekstern organisasjonsnettverk, et nettverk som befinner seg utenfor Sametinget – det norske politiske systemet. Det er ikke bare det sentrale moderpartiet på Stortinget som får samepolitiske innspill, men også kommune- og fylkespartiene, siden flere av representantene er på forskjellige måter knyttet til kommune- og fylkesstyre, og Stortinget. Effekten går dessuten ikke bare den ene veien, men sametingsrepresentatene får også innspill fra hovedorganisasjonen (Selle & Strømsnes, 2021). “Innspillseffekten” kan med andre ord gå begge veier. Denne typen kommunikasjonskanal kan være et fordel både for selve partiet, men også for det samepolitiske arbeidet (systembyggingsprosessen) eller det samiske rettighetsfelleskapet. Det at flere ulike norske partier stiller til Sametingsvalg, kan styrke de samiske talerørene mot det sentrale. Men på den andre siden er det nødvendigvis slik at all påvirkning er med på å styrke rettighetsfelleskapet? Samepolitikken i Norge preges av

venstre-høyre konfliktdimensjonen som en konsekvens av at norske partier også stiller til sametingsvalg (Mörkenstam et al., 2017). Dette kan innebære at det sendes motstridende signaler til sentrale myndigheter når det gjelder hva samiske behov er, hvor for eksempel Ap argumenterer for samiske rettigheter, mens på den andre siden sender FrP signaler til de sentrale myndighetene om at Sametinget bør nedlegges. Det kan bidra til å svekke legitimiteten til Sametinget, samtidig som det er med på å ivareta de demokratiske verdiene som ligger til grunn i det vestlige samfunnet.

En kombinasjon av norske partier og de særskilte samiske partiene på Sametinget, er med på å utvikle det samiske samfunnet, og det er ingen tvil om at Ap har hatt en rolle når det gjelder utvikling av det samepolitiske arbeidet. Det kan tenkes at same-Ap kan ha en del å si for hvordan samepolitikken formes, dersom for eksempel en minister fra Ap kommer og spør en sametingsrepresentant for Ap om deres mening om noe. Men på den andre siden betyr ikke det at de samiske partiene, som for eksempel NSR ikke har mulighet til å komme i kontakt med sentrale myndigheter like enkelt som same-Ap. Likevel har same-Ap et forsprang ved å gå gjennom partinettverket, fordi politiske partier ønsker som oftest å styrke makten til sitt eget parti og ikke den politiske makten til motstanderen. Og så er det jo slikt at dersom man ønsker å få gjennomslag i den nasjonale politikken, så er det de sentrale myndighetene som avgjør det. Derfor kan same-Ap ha et forsprang i forbindelse med gjennomslag for saker.

Grenser mellom det samiske og det norske i de tradisjonelle stortingspartiene er flytende, og Selle og Strømsnes viser til et eksempel hvor Senterpartiet valgte å samkjøre valgkampen i 2017, slik at de som representerte partiet på stand, var både fra sametings og stortingsgruppen (Selle & Strømsnes, 2021). Empirien viser at dette er dette tilfellet gjelder også Ap. For omgivelsene og for velgernes øyne kan det virke uklart hvor skillet mellom det samiske og det norske i Ap starter og slutter. Informant 5 beskriver same-Ap som et samisk parti og opplever det å bli beskyldt for å være et norsk parti som urettferdig:

Informant 5: “Altså vi er jo et samisk parti. Vi bruker jo ordet Bargiidbellodat, for å vise at vi er et samisk parti, den samiske delen av partiet. Men jeg oppfatter det som veldig urettferdig at noen prøver å legge et stempel, «ja, er det det norske eller det samiske delen av partiet som snakker nå». I mitt hjerte er det jo aldri tvil, at jeg snakker for den same politiske delen. Det er min oppgave».

Dette illustrerer en av de utfordringene som medfølger av at Ap er et parti som opererer i både det norske og den samiskepolitiske arenaen. Ap er et parti som er tilpasset den norske partistrukturen, og partiet skal i tillegg ta plass i den samepolitiske arenaen. Dette kan være en ulempe for same-Ap, fordi det kan være vanskelig å fremstå som et samisk sosialdemokratisk parti. Partiet kan derfor fremså som diffust for omgivelsene. Denne utfordringen kan igjen skape tvil om hvor lojaliteten knyttet til politiske spørsmål ligger – om sametingspolitikkerne til Ap er lojale mot sameners interesser (eller det samepolitiske arbeider på Sametinget) eller om de er lojale til den norske delen av partiet.

En annen utfordring som kommer med at Ap er representert i både samisk og norsk politikk er at det kan være krevende for sametingspolitikkerne til Ap å komme med lovnader i samepolitikken, når man samtidig er en del av en større parti hvor partiet må gjennom partiapparatet for å få gjennomslag for saker som er viktig for same-Ap. Dette illustrerer hvor svak det samiske sentrum, som er under andres politisk og territoriell kontroll, kan være. Avhengigheten til staten er systematisk og det er staten som avgjør hva som egentlig er mulig å oppnå innenfor norske landegrenser. Derfor kan en ulempe som oppstår i forbindelse med usikre lovnader, at Sametinget kan fremstå som en begrenset interesseorganisasjon til staten (Falch & Selle, 2022).

7.3 Samisk selvbestemmelse

Sametinget er en institusjon som kan blitt sett på som et forsøkt å institusjonalisere den samiske selvbestemmelsen. Det kommer frem i intervjuene at samisk selvbestemmelse er noe som har vært til en viss grad og er fortsatt viktig for den samepolitiske utviklingen til same-Ap, samtidig ligger det en uenighet om hvor sterk den samiske selvbestemmelsen burde være. Samisk selvbestemmelse er også noe som må balanseres med hvordan ting løses i praksis.

Samisk selvbestemmelse er noe som i dag praktiseres gjennom en ikke-territoriell autonomi gjennom Sametinget. Begrepet kan knyttes til et ønske om anerkjennelse eller rett til å oppnå større kontroll over sitt liv og samfunnsutviklingen til det samiske samfunnet.

Hovedforskjellen mellom Ap og NSR har vært måten partiene angriper problemstillingen, selvbestemmelse – hvorvidt partiene har et nasjonsbyggingsprosjekt. I tillegg har forskjellen ligget i hvordan partiene forholder seg til balansen mellom samiske og norske interesser, forholdet til omgivelsene og om partiene er mer rettslig eller praktisk politisk

løsningsorientert (Mellingen, 2004). De politiske forskjellene mellom Ap og NSR har i perioder variert, og forskjellene har gradvis fremstått som mindre og partiene har over tid beveget seg mer mot hverandre (Berg-Nordlie & Saglie, 2021).

Er konfliktdimensjonen samisk selvbestemmelse en utfordring for Arbeiderpartiet? Hva begrepet samisk selvbestemmelse betyr og hvor sterk den samiske selvbestemmelsen burde være, varierer blant informantene. På den ene siden argumenterer den ene delen i same-Ap for at samisk selvbestemmelse er viktig og at det er et prinsipp som burde ivaretas, til en viss grad. Denne delen av same-Ap ser ut til å være mer preget av *voice*, der man argumenterer for samiske rettigheter ut ifra det tradisjonelle perspektivet med et mål om å forsvare og ivareta periferiens (samers) kulturelle, sosiale og økonomiske interesser. På den andre siden stiller noen seg mer kritisk til den samiske selvbestemmelsen eller graden til Sametingets autonomi. Denne tilnærmingen kan være mer preget av *loyalty*-mekanismen hvor periferien heller velger å opprettholde et nært forhold til senter for å få gjennomslag for politiske saker hos sentrale myndigheter. Denne delen i same-Ap synes å mene at lokaldemokratiet bør veies tyngre. Dette kan forstås som at man heller ønsker å bevare den kommunale autonomien, fremfor at en overmyndighet skal kunne bestemme over området gjennom for eksempel veto. Men det kan også handle om at man er opptatt av å ivareta og ta hensyn til ulike befolkningsgruppers interesser som finnes i området, og at det skal derfor tas i betraktning og veie like tungt under politiske prosesser som samiske interesser. Ap er jo tross alt et sosialt demokratisk parti som i høy grad vektlegger velferdsøkning. Dette perspektivet stiller seg også mer kritisk til begrepet «samiske interesser» og det vektlegges at samiske interesser er mer enn kun reindrift. Disse informantene har gitt inntrykk for at det er legitimt å være samisk og samtidig ønske for eksempel gruvedrift velkommen i de samiske områdene, fordi man ønsker verdiskapning, flere arbeidsplasser og økonomisk vekst i kommunen eller i regionen.

Næringsutviklingen i de tradisjonelle samiske områdene er en kompleks prosess hvor forutsetning for konsensus er vanskelig å oppnå, hvor det i tillegg foregår politiske maktspill (Angell, Nygaard, et al., 2021). Demografien i de samiske bygdesamfunnene utfordres som følge av en stadig aldrende befolkning, nedgang i befolkning, økt migrasjon, negativ fødselsrate og skjev kjønnsammensetning blant unge. Disse områdene har behov for nye innovative ideer med finansielle ressurser for å overleve, ifølge Angell mfl. (Angell, Nygaard, et al., 2021). I Nussir-saken ønsker både FeFo og Kvalsund kommune ny gruvedrift velkommen, mens på den andre siden har Sametinget forsøkt å stoppe eller utsette dette prosjektet i over ti år. Saken har resultert med motstridende interesser og posisjoner mellom

samiske institusjoner og internt i de samiske institusjonene og økende konfliktinteresser, hvor konsekvensene for samiske lokalsamfunn og regionalpolitikk fremstår som uklar. Disse spenningene gir viktige rammer for selve dynamikken for samepolitikken, ifølge Angell mfl. (Angell, Nygaard, et al., 2021). Hvor samisk makt eller selvbestemmelse starter og ender, og hva man egentlig har makt over, er et utfordrende spørsmål. Den samiske systembyggingen er gjennomtrengt av staten og den samiske mobiliseringen ble gjennomført med en relasjon til staten uten et mål om territoriell kontroll (Falch & Selle, 2022). Det at politiske prosesser og løsninger må balanseres med det som er mulig i praksis, kan ha en sammenheng med at Sametingets autonomi er begrenset og er i tillegg avhengig av staten. Det samiske sentrum er for svak, størrelsen på den samiske befolkningen er for liten og i tillegg er økonomien til det samiske sentrum for svak og lite selvstendig. Avhengigheten til staten avgjør derfor hva som er mulig å oppnå i de samiske områdene.

8 Konklusjon

Denne studien har undersøkt om hvilke fordeler Arbeiderpartiet har av å være representert i to ulike politiske arenaer – det samiske og det norske og hvordan eventuelle utfordringer påvirker partiet. Oppgaven har belyst følgende problemstilling «*Hvilken fordeler har Arbeiderpartiet av å operere innenfor to politiske arenaer, og hvordan påvirkes partiet av eventuelle utfordringer som følger med dette?*».

8.1 Funn

Hovedfunn i denne oppgaven er at Arbeiderpartiet på Sametinget har et direkte talerør fra periferien til det sentrale Arbeiderpartiet som befinner seg i sentrum. Dette kan sies å være den mest åpenbare fordelen med å være representert i både norsk og samisk politisk arena. Dette er en fordel for Arbeiderpartiet på Sametinget fordi dette talerøret som går gjennom partinettverket, gir muligheter for sametingsrepresentantene å komme med politiske innspill og fremme samiske synspunkt om ulike politiske prosesser til det sentrale Arbeiderpartiet gjennom *voice*, og omvendt. Denne “innspillseffekten” går begge veier, hvor moderpartiet kan komme med innspill til sametingsgruppen. En annen fordel som sametingspolitikere til Arbeiderpartiet har, er at sametingsrepresentantene har muligheter til å profesjonalisere seg gjennom politikerkolen gjennom partiet. En tredje fordel er at sametingspolitikere til Ap har et utvidet politisk nettverk utenfor den samepolitiske arenaen. En kombinasjon av partitilhørighet og personlige relasjoner kan være en fordel for den politiske fremdriften på Sametinget. Men på den andre siden er det ikke nødvendigvis en garanti for at sametingsrepresentantene får gjennomslag for alt av saker de synes er viktig.

Arbeiderpartiet på Sametinget har tidligere holdt seg innenfor politiske rammer som har vært mer praktisk gjennomførbare i et samfunn hvor det norske og det samiske lever overlappende. Det kan se ut til at Arbeiderpartiet på Sametinget har beveget seg nærmere sin samepolitiske motstander, Norske Samers Riksforbund, hvor partiet har en mer rettighetsbasert og en mer prinsipiell tilnærming til spørsmål om samiske rettigheter. I tillegg har Arbeiderpartiet hatt reindriftsnæringen som en sentral politisk prioritering, hvor partiet har ønsket å verne denne samiske tradisjonsnæringen fra arealinngrep i reindriftsområder. Et sterkere vektlegging av rettighetsspørsmål kan tyde på at Arbeiderpartiet på Sametinget ønsker å være tettere med det samiske (etnopolitiske) rettighetsfelleskapet som er blitt utviklet som følge av den samiske

systembyggingen som har foregått de siste årene. Dette har tidligere skapt motreaksjoner innad i Arbeiderpartiet.

Denne konflikten er preget av ulike synspunkt rundt interesse- og næringspolitiske spørsmål. Nussir-saken i Kvalsund illustrerer dette. Finnmark Arbeiderpartiet og Ap ordføreren i Kvalsund fremmer et positivt syn på saken og ønsker ny industriutvikling velkommen. Mens Arbeiderpartiet på Sametinget er langt mer tradisjonsorientert rundt saken, hvor sametingsgruppen har vektlagt tradisjon og bevaring av tradisjonsnæring i området. Dette kan være hovedutfordringen som følger med at Arbeiderpartiet er et parti som er representert i to politiske arenaer. Denne utfordringen har med seg en annen ulempe for partiet, fordi det har vært stilt tvil om hvor lojaliteten til Arbeiderpartiet på Sametinget ligger – om sametingspolitikerne til Arbeiderpartiet er lojal mot det samiske rettighetsfelleskapet eller om partiet er lojal til den norske delen av partiet.

En annen utfordring er at det kan være vanskelig for Arbeiderpartiet på Sametinget til å fremstå som et tydelig samisk parti, noe som kan medføre at partiet fremstår som diffust for velgerne og omgivelsene. Samtidig kan være krevende for en sametingsrepresentant å komme med lovnader i samepolitikken, når sametingsrepresentantene er samtidig avhengig av at hele partiet er med dersom man ønsker å få gjennomslag for saker. Partiet på Sametinget kunne stått friere både politisk og organisatorisk, men samtidig er partiet avhengig av at resten av partiet som befinner seg utenfor Sametinget, er med. Noe som kan være en utfordring for Arbeiderpartiet på Sametinget.

En annen utfordring som kommer med at Arbeiderpartiet er representert i to politiske arenaer, er at det ligger en uenighet rundt hvor sterk den samiske selvbestemmelsen burde være. Selvbestemmelse er et spørsmål som ikke har vært i særlig høyt fokus i den norske delen av partiet, men det tyder på at samisk selvbestemmelse er viktig for sametingsrepresentantene til Arbeiderpartiet, i hvert fall til en viss grad. På den ene siden er selvbestemmelse en rettesnor man burde gå etter, samtidig er samisk selvbestemmelse noe som må balanseres med praktiske løsninger i samepolitikken. Men på den andre siden tyder det også på at noen kan stille seg mer kritisk til selvbestemmelsen. Dersom man har styreverv i den politiske ledelsen i en kommune og samtidig har erfaring med det politiske på Sametinget, kan man stille seg mindre positiv til Sametingets autonomi. Dette skyldes trolig at man heller ønsker å ivareta autonomien til kommunen eller at man mener at andre gruppeinteresser i de samiske områdene skal tas like mye hensyn til, som det tas til samiske interesser.

8.1.1 Oppsummering

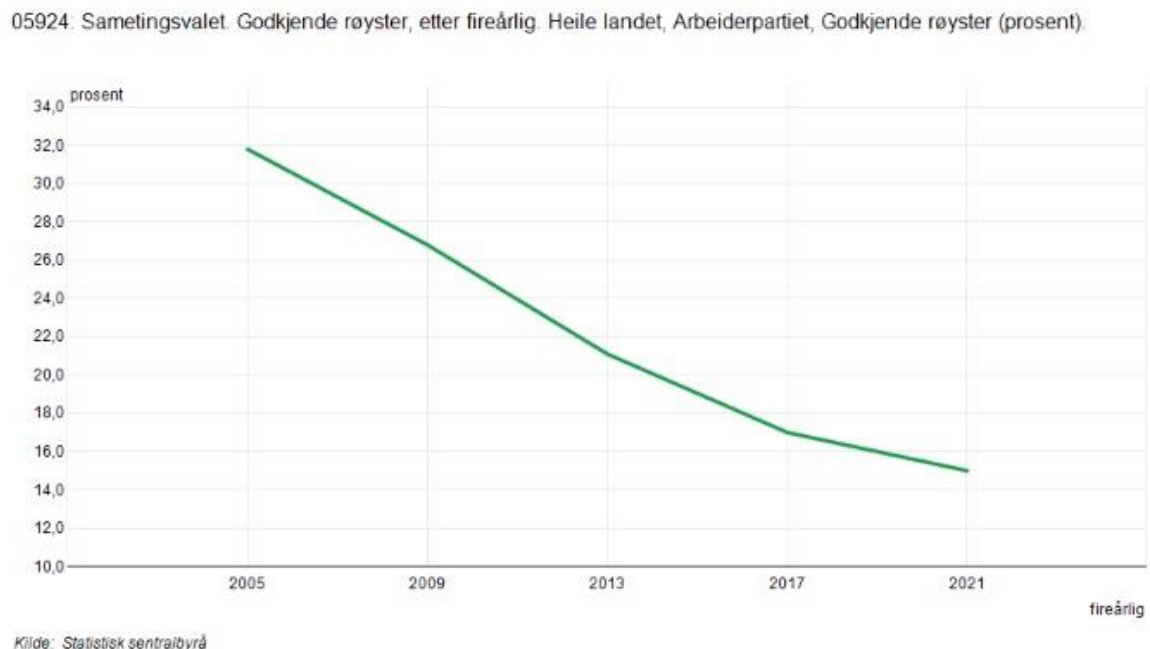
Funn i denne masteroppgaven er basert på kvalitative intervjuer av nøkkelinformanter. Hensikten med intervjuene var å danne et bilde av politikernes opplevelser og erfaringer med eller som Arbeiderparti politiker i den samepolitiske arenaen. Problemstillingen skulle belyse hvilke fordeler Arbeiderpartiet har av å være representert i både samepolitikken og norsk politikk, og hvilke eventuelle utfordringer medfølger. Intervju som forskningsmetode har fungert som datainnsamling, siden hensikten var å nettopp å danne et bilde av hvilke erfaringer informantene har med at partiet opererer innenfor to politiske arenaer. Intervjuene har gitt svar på hvilke fordeler som kommer med dette, og intervjuene har gitt svar på hvilke utfordringer som kommer med dette. Men samtidig er det verdt å bemerke seg at disse intervjuene representerer kun informantenes oppfatning av hvilke fordeler og utfordringer partiet har av å operere innenfor to politiske arenaer. Det kan selvfølgelig være flere fordeler som kommer med dette, samtidig kan det være annen type utfordringer som ikke har vært fanget opp i denne undersøkelsen.

En styrke ved denne oppgaven er at relevante politikere i Arbeiderpartiet har hatt muligheten til å dele sine erfaringer og synspunkt om hvordan det er for partiet å være representert i både samisk og norsk politikk. Dette er noe en kvantitativ undersøkelse ikke vil være i stand til å formidle, i hvert fall ikke i like mye detaljer siden intervjuforskning er en metode som får fram en detaljert analyse av den gruppen man ønsker å undersøke. Mye av den tidligere forskningen på det samepolitiske har vært gjennomført gjennom samtingsvalgundersøkelsen i forbindelse ved hvert valg siden 2009. Intervju i samepolitisk forskning er en måte å fange opp meninger, opplevelser og holdninger på, som kanskje velgerundersøkelsen ikke er i stand til å fange opp. I hvert fall ikke fra politiker perspektivet. Men på den andre siden kan en svakhet ved denne undersøkelsen være at dette prosjektet er tross alt kun en masteroppgave og dermed er undersøkelsen begrenset i seg selv. Det er kun 9 informanter som har vært intervjuet, noe som kan bety at det er erfaringer, holdninger og synspunkt som også kan være relevant for denne undersøkelsen ikke ble fanget opp. I tillegg har ikke denne problemstilling ikke blitt undersøkt tidligere. Man må derfor være forsiktig med å trekke konklusjoner, da denne problemstillingen ikke har vært stilt tidligere og derfor finnes det lite forskning som spesifikt kan knyttes til denne problemstillingen.

8.2 Egne refleksjoner

Intervju har vært hensiktsmessig til å besvare problemstillingen fra politiker perspektivet. Samtidig kan ikke politikernes erfaringer og oppfatning snakke for velger perspektivet, selv om informantene sitter med et inntrykk for hva som er viktig for sametingsvelgerne. Over tid har vi sett at på flere områder har Arbeiderpartiet på Sametinget nærmet seg NSR i spørsmål spesielt om selvbestemmelse. Det har sammenfalt med en periode, spesielt fra 2007-2013 hvor partiet hadde Egil Olli som sametingspresident. Paradoksalt nok har partiet i samme periode blitt mer enn halvert i oppslutning ved Sametingsvalget (se figur 6), mens NSR har styrket seg. I 2005 var Arbeiderpartiet større enn NSR og ved 2021-valget fikk NSR over dobbelt så høy oppslutning som Arbeiderpartiet. Det er selvsagt også sammenfallende med et nasjonalt fall for Arbeiderpartiet, og mange andre sosialdemokratiske partier, i samme periode. Likevel kan det være en indikasjon på at de dilemmaene som vi har sett ovenfor, hvor Arbeiderpartiet må balansere mellom *voice* og *loyalty*, i en tid hvor samisk *voice* har blitt betydelig styrket er en utfordring for partiets politikere og potensielle velgere.

Figur 6: Prosentvis oppslutning for Arbeiderpartiet ved sametingsvalg 2005-2021.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB, 2021).

Vi vet allerede at sametingsvelgerne uttrykker uenighet om hvor sterk den samiske selvbestemmelsen bør være. Derfor kan en implikasjon for videre forskning være å se om selvbestemmelses konfliktlinjen er et dilemma for Ap-velgere. Arbeiderpartiet har jo vært mindre positiv til samisk selvbestemmelse, sammenlignet med NSR. Det kan derfor være interessant å se på om dette kan være et dilemma for samiske velgere. Denne problemstillingen har belyst fordelene og dilemmaene som følger med at Arbeiderpartiet opererer innenfor to politiske arenaer fra politiker perspektivet. Men det kan være interessant å se på hvordan forholdet er mellom samiske velger og Arbeiderpartiet og hvilke dilemmaer samiske velgere kan ha siden partiet opererer innenfor to politiske arenaer. Er forslag til en fremtidig problemstilling kan derfor handle om holdninger til selvbestemmelse kan forklare velgeroverganger i samepolitikken.

9 Litteraturliste

- Angell, E., Eikeland, S. & Selle, P. (2021). Samisk politikk og industriell utvikling i nord. I H.-K. Hernes & P. Selle (Red.), *Finnmarksloven - en milepæl? Samerett i møte med norsk politikk* (s. 221-244). Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag AS.
- Angell, E., Nygaard, V. & Selle, P. (2021). FeFo møter Sametinget i næringspolitikken: Nussir saken som lyskaster på dyptgripende institusjonelle spenninger i samepolitikken. I H.-K. Hernes & P. r. Selle (Red.), *Finnmarksloven - en milepæl?: Samerett i møte med norsk politikk* (s. 220-244). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Arbeiderpartiet. (2021). Medlemstall: Oversikt over Arbeiderpartiets medlemstall nå og historisk. Hentet fra <https://www.arbeiderpartiet.no/om/medlemstall/>
- Berg-Nordlie, M. & Saglie, J. (2021). Sametingsvalget 2017: Velgere, kretser, partier og politikk. I J. Saglie, M. Berg-Nordlie & T. Pettersen (Red.), *Sametingsvalg: Tilhørighet, deltakelse og partipolitikk* (s. 11-40). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bergh, J. & Saglie, J. (2011). Stemmegivning ved sametingsvalg: selvbestemmelse som skillelinje. I E. Josefsen & J. Saglie (Red.), *Sametingsvalg: velgere, partier, medier* (s. 138-158). Oslo: Abstrakt forlag.
- Bergh, J. & Saglie, J. (2015). Partisystem og skillelinjer i samepolitikken. I B. Bjerkli & P. Selle (Red.), *Samepolitikkenes utvikling* (s. 225-248). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Bergh, J. & Saglie, J. (2021). Politisk avstand ved sametingsvalg: En kartlegging av det samiske ideologiske landskapet i Norge. I J. Saglie, M. Berg-Nordlie & T. Pettersen (Red.), *Sametingsvalget 2017: Velgere, kretser, partier og politikk* (s. 181-204). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bjerkli, B. & Selle, P. (2015). Den samepolitiske utviklingen etter århundreskiftet. I B. Bjerkli & P. Selle (Red.), *Samepolitikkenes utvikling* (s. 15-39). Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag AS.
- Buck, M., Haugen, K. H., Stein, J. & Svalestuen, S. (2018). *Oppslutningen om Ap, H, Sp og FrP ved sametingsvalg sammenliknet med stortingsvalg 1989–2017: Er det nasjonale valgvinder eller samepolitikken som teller?* Kautokeino: Sámi University of Applied Sciences. Hentet fra <https://samilogutmuitalit.no/se/node/4082>
- Busch, T. (2013). *Akademisk skriving for bachelor- og masterstudenter*. Bergen: Fagbokforl.
- Eidheim, M. R. & Fimreite, A. L. (2020). Geografisk konflikt i det politiske landskapet: En fortelling om to dimensjoner. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 36(02), 56-78.
- Falch, T. & selle, P. (2015). Staten og Sametinget. I B. Bjerkli & P. Selle (Red.), *Samepolitikkenes utvikling* (s. 63-90). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Falch, T. & Selle, P. (2018). *Sametinget : institusjonalisering av en ny samepolitikk*. Oslo: Gyldendal.
- Falch, T. & Selle, P. (2022). Et rettighetsfellesskap: samisk systembygging i den norske enhetsstaten. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 63(1), 44-63.
- FeFo. (ingen dato). Om FeFo. Hentet fra <https://www.fefo.no/om-fefo/>
- Ford, R. & Jennings, W. (2020). The changing cleavage politics of Western Europe. *Annual Review of Political Science*, 23, 295-314.
- Furseth, I. & Everett, E. L. (2020). *Masteroppgaven: Hvordan begynne - og fullføre (3.utg)*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Gaski, L. (2008). Contesting the Sami Polity: Discursive Representations in the Sami Electoral Campaign in 2005. *Acta borealia*, 25(1), 1-21.
- Grenness, T. (2020). *Slik løser du metodeproblemene i bachelor-og masteroppgaven*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Hernes, H.-K. (2008). Fra Stilla til storm. En introduksjon om finnmarksloven. I N. Oskal & H.-K. Hernes (Red.), *Finnmarksloven*. Oslo: Cappelen Akademisk.

- Hirschman, A. O. (1970). *Exit, voice, and loyalty : responses to decline in firms, organizations, and states*. Cambridge: Harvard University Press.
- Josefsen, E. (2011). Nominasjon og formelle strukturer - en sammenligning av Ap og NSR foran sametingsvalget 2009. I J. Saglie & E. Josefsen (Red.), *Sametingsvalg: velgere, partier, medier* (s. 197-220). Oslo: Abstrakt forlag.
- Josefsen, E., Mörkenstam, U. & Saglie, J. (2017). Sametingene - Institusjoner for selvbestemmelse? I E. Josefsen, U. Mörkenstam, R. Nilsson & J. Saglie (Red.), *Ett folk, ulike valg : sametingsvalg i Norge og Sverige* (s. 24-55). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju (3. utg)*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kymlicka, W. (1995). *Multicultural citizenship : a liberal theory of minority rights*. Oxford: Clarendon Press.
- Kymlicka, W. (2002). *Contemporary political philosophy : an introduction (2. utg)*. Oxford: Oxford University Press.
- Mellingen, H. K. (2004). *Rett og politikk. En studie av NSR og Ap på Sametinget 1998-2004 [Masteroppgave]*. Bergen: The University of Bergen.
- Mörkenstam, U., Bergh, J., Nilsson, R. & Svensson, R. (2017). Politiska skillelinjer i den samiska väljarkåren i Norge och Sverige. I E. Josefsen, U. Mörkenstam, R. Nilsson & J. Saglie (Red.), *Et folk, ulike valg: Sametingsvalg i Norge og Sverige* (s. 195-219). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- NRK. (2016a, 8. desember). Ap tar makten - hun blir Sametingets nye president. Hentet fra <https://www.nrk.no/sapmi/ap-tar-makten--hun-blir-sametingets-nye-president-1.13265689>
- NRK. (2016b, 3. mars). Kvalsund-ordfører skuffet over same-Ap. Hentet fra <https://www.nrk.no/sapmi/kvalsund-ordforeren-skuffet-over-same-ap-1.12833832>
- NRK. (2019, 14. februar). Kvalsund feirer Nussir-vedtaket med bløtkake. Hentet fra <https://www.nrk.no/sapmi/kvalsund-feirer-nussir-vedtaket-med-blotkake-1.14430557>
- NRK. (2021, 13. september). Slik blir Sametinget de neste fire årene. Hentet fra https://www.nrk.no/sapmi/valgresultat-sametingsvalget_-slik-er-sametinget-akkurat-na-1.15648901
- Oskal, N. (2002). *Samisk selvbestemmelse*. Kautokeino: Sámi instituhtta.
- Pedersen, S. (2012). Finnmark arbeiderparti og samene. I G. E. Johansen & T. Robertsen (Red.), *Finnmark arbeiderparti : fra en håndfull til folkemakt* (s. 283-308). Vadsø: Finnmark arbeiderparti.
- Pettersen, T. (2017). Hvem skal med? Holdninger til kriteriene for registrering i sametingenes valgmanntall i Norge og Sverige. I E. Josefsen, U. Mörkenstam & J. Saglie (Red.), *Ett folk, ulike valg. Sametingsvalg i Norge og Sverige* (s. 147-177). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Pettersen, T. & Saglie, J. (2021). Valgt av og blant same- og enkelte andre? Ulike velgergruppers holdninger til kriteriene for å delta ved sametingsvalg i Norge. I J. Saglie, M. Berg-Nordlie & T. Pettersen (Red.), *Sametingsvalg: Tilhørighet, deltakelse, partipolitikk* (s. 41-66). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Regjeringen. (2020, 13. februar). ILO-konvensjon 169. om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/samepolitikk/midtpalte/ilokonvensjon-nr-169-om-urbefolkninger-o/id451312/>
- Robertsen, T. (2012). Det nye Finnmark - "hele folket i arbeid". I G. E. Johansen & T. Robertsen (Red.), *Finnmark arbeiderparti : fra en håndfull til folkemakt* (s. 121-219). Vadsø: Finnmark arbeiderparti.

- Rokkan, S. (1987). *Stat, nasjon, klasse : essays i politisk sosiologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rokkan, S. & Urwin, D. W. (1983). *Economy, territory, identity: Politics of West European peripheries*. London: Sage Publications Ltd.
- Saglie, J., Berg-Nordlie, M. & Pettersen, T. (2021). *Sametingsvalg : tilhørighet, deltakelse, partipolitikk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk NOASP.
- Saglie, J. & Josefsen, E. (2011). *Sametingsvalg : velgere, partier, medier*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Saglie, J., Mörkenstam, U. & Bergh, J. (2020). Political cleavages in indigenous representation: The case of the Norwegian and Swedish Sámediggis. *Nationalism and Ethnic Politics*, 26(2), 105-125.
- Sametinget. (uten årstall-a). Om Sametinget. Hentet fra <https://sametinget.no/om-sametinget/om-sametinget/>
- Sametinget. (uten årstall-b). Sametingets innsigelseskompetanse. Hentet fra <https://sametinget.no/areal-klima-og-miljo/areal/sametingets-innsigelseskompetanse/>
- Sametinget. (uten årstall-c). Valgordninger og valgkretsene. Hentet fra <https://sametinget.no/politikk/valg/valgordningen-og-valgkretsene/>
- Selle & Strømsnes, K. (2021). Det samiske sivilsamfunnet i Sametinget og i samepolitikken. I J. Saglie, M. Berg-Nordlie & T. Pettersen (Red.), *Sametingsvalg: tilhørighet, deltakelse, partipolitikk* (s. 101-138). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Selle, P., Semb, A. J., Strømsnes, K. & Nordø, Å. D. (2015). *Den Samiske medborgeren*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Selle, P. & Wilson, G. (2022). Economy, territory and identity: A Rokkanian analysis of Indigenous self-determination in Canada and Norway. *Polar Record*, 58(e3), 1-12.
- Semb, A. J. (2015). Internasjonal rett og nasjonal politikk: Finnmarksloven. I B. Bjerkli & P. Selle (Red.), *Samepolitikken utvikling* (s. 40-62). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Senterpartiet. (2021, 26. januar). Senterpartiet har medlemsvekst syv år på rad. Hentet fra <https://www.senterpartiet.no/aktuelt/senterpartiet-har-medlemsvekst-syv-ar-pa-rad>
- SNL. (2021, 18. mai). Fornorskningspolitikk. Hentet fra <https://snl.no/fornorskningspolitikk>
- SNL. (2022a, 10. mai). Arbeiderpartiet. Hentet fra <https://snl.no/Arbeiderpartiet>
- SNL. (2022b, 10. februar). Sametingsvalget 2013. Hentet fra https://snl.no/Sametingsvalget_2013
- Spitzer, A. J. & Selle, P. (2020). Is Nonterritorial Autonomy Wrong for Indigenous Rights? Examining the 'Territorialisation' of Sami Power in Norway. *International journal on minority and group rights*, 28(3), 544-567.
- SSB. (2021, 27. oktober). Sametingsvalet. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/05924/>
- Stein, J. & UiT Norges arktiske universitet Fakultet for humaniora, s. o. l. (2019). *What happened in Northern Norway? : a comparative and quantitative analysis of political and demographic development in Northern Norway from 1950 to 2015*. UiT The Arctic University of Norway, Faculty of Humanities, Social Sciences and Education, Tromsø.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitativ metode (4. utg)*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Weigård, J. (2009). Legitimitetsgrunnlaget for samiske rettigheter. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 50(1), 27-51.
- Wilson, G. N. & Selle, P. (2019). *Indigenous self-determination in Northern Canada and Norway* (IRPP Study No. 69).
- Aarebrot, F. & Evjen, K. (2014). *Land, makt og følelser : stats- og nasjonsbygging*. Bergen: Fagbokforlaget.

Vil du delta i prosjektet *«Arbeiderpartiets rolle i samepolitikken»?*

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette prosjektet er en mastergradsoppgave ved UiT – Norges arktiske universitet ved Institutt for samfunnsvitenskap. Formålet med masteroppgaven er å analysere Arbeiderpartiets rolle i samepolitikken i Norge, og studere velgernes syn på selvbestemmelse. Problemstillingen til masteroppgaven er:

Hva betyr det for Arbeiderpartiet at Ap-politikere opererer innenfor to politiske arenaer samtidig og kan velgernes syn på selvbestemmelse skape utfordringer for Ap i samepolitikken?

Prosjektet vil primært baseres på en intervjustudie av informanter fra Arbeiderpartiet og Norske Samers Riksforbund som har erfaring med å operere i samepolitikken, og en kvantitativ surveydata som jeg vil få tilgang til gjennom den samiske velgerundersøkelsen som gjennomføres etter hvert sametingsvalg i regi av ISF (Institutt for samfunnsforskning).

Ut ifra problemstilling vil jeg formulere fem forskningsspørsmål som presiserer og avgrenser problemstillingen. Disse spørsmålene skal forsøke å svare på hvilke utfordringer følges det av at Arbeiderpartiet opererer innenfor to politiske arenaer samtidig – det norske og det samiske, og hvilke fordeler og ulemper som følger av dette. Mens den kvantitative delen vil være mindre relevant for intervjudeltakeren. Gjennom surveydata vil jeg forsøke å svare på hvordan synet på selvbestemmelse til Sametinget har endret seg over tid, og om velger holdninger kan forklare velgeroverganger i samepolitikken.

Deler av mastergradsoppgaven skal også være med i et bokkapittel i en bok som omhandler Sametinget. Relevante informanter til denne studien inkluderer politikere som har erfaring med samepolitisk arbeid.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

- Sara Ellen Gaup, prosjektansvarlig og masterstudent ved UiT Norges Arktiske Universitet:
E -post: sga033@uit.no / tlf.: 981 56 477
- Jonas Stein, veileder og førsteamanuensis ved UiT – Norges Arktiske Universitet
E-post: jonas.stein@uit.no / tlf.: 480 64 583

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

De forespørres å delta i denne studiet på bakgrunn av deres tilknytning til dette feltet. Ønsket om å inkludere deg med i studien er på grunn av deres erfaring med politisk arbeid i samepolitikken.

Hva innebærer det for deg å delta?

Innsamling av data vil hovedsakelig bestå av intervju med nøkkelinformanter. Personensitive opplysninger er i dette prosjektet avgrenset til navn og partitilhørighet. Det vil ikke innhentes ytterligere informasjon om f.eks. familiesituasjon eller andre personlige anliggende, og heller ikke noen form for taushetsbelagte opplysninger.

Intervjuene vil omhandle spørsmål knyttet til følgende interessefelt:

1. Erfaringer med samepolitisk arbeid. Formålet er å danne et bilde av Arbeiderpartiets rolle i samepolitikken.
2. Et politisk parti som opererer innenfor to politiske arenaer samtidig (norsk og samisk). Av interesse er formålet og intervju å identifisere utfordringer ved at Ap opererer innenfor to politiske arenaer.
3. Fordeler og ulemper som følger av å operere innenfor to politiske arenaer. Formålet med intervju er også å se nærmere på hvilke fordeler og ulemper et politisk parti har av å operere både innenfor samepolitikk samtidig som partiet er et nasjonalt parti.

Data vil primært registreres som lydopptak og notater.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Lydopptaket vil lagres på en sikker sky i Tjeneste for Sensitive Data (TSD).

Opplysninger og intervjumaterialet vil oppbevares i en sikker applikasjon som heter Nettskjema, som er et verktøy for bearbeiding og gjennomføring av lydopptak under forskningsprosjekter. Til lydopptak vil det brukes mobilappen Nettskjema-diktafon-appen.

Opptaket vil umiddelbart bli kryptert på telefonen. Diktafon-appen sender lydfilene automatisk til Nettskjema, slik at det aldri vil være mulig å lytte opptaket gjennom

mobilappen. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.

Masterstudent, Sara Ellen Gaup og veileder Jonas Stein, vil ha tilgang til dataene som samles inn.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Data vil anonymiseres i så stor grad som mulig, men det er mulig at deltakere vil kunne gjenkjennes i publikasjon, ut ifra tilknytning til posisjon, rolle eller partitilhørighet. Masteroppgaven skal etter planen leveres inn i vår 2022, og publikasjonen av boken om Sametinget skal etter planen komme ut i 2023. Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er juni 2022. Innsamlet lydopptak vil bli slettet ved prosjektslutt.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg fordi forskningsprosjektet er vurdert å være i allmennhetens interesse, men du har anledning til å protestere dersom du ikke ønsker å bli inkludert i prosjektet.

På oppdrag fra UiT Norges Arktiske Universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer eller å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Sara Ellen Gaup, prosjektansvarlig og masterstudent ved UiT Norges Arktiske Universitet:
E -post: sga033@uit.no / tlf.: 981 56 477
- Jonas Stein, veileder og førsteamanuensis ved UiT – Norges Arktiske Universitet
E-post: jonas.stein@uit.no / tlf.: 480 64 583

- Joakim Bakkevold, personvernombudet ved UiT – Norges Arktiske Universitet
E-post: joakim.bakkevold@uit.no / tlf.: 976 91 578

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 555 82 117.

Med vennlig hilsen

Sara Ellen Gaup Prosjektansvarlig/masterstudent ved UiT
Jonas Stein Veileder/førsteamanuensis/professor ved UiT

Forespørsel om deltakelse i masterprosjekt

De forespørres å delta i denne studiet på bakgrunn av deres tilknytning til dette feltet.

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Arbeiderpartiets rolle i samepolitikken*» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

Signert av prosjektdeltaker

Dato

Intervjuguide – Ap

Introduksjon:	Handler om dine erfaringer med samepolitikken
Anonymitet:	Ditt navn vil bli anonymisert
Båndopptakelse:	Intervjuet blir tatt opp og transkribert. Hvis det er ønskelig, sendes det transkriberte materialet til deg til gjennomlesning
Tid:	Intervjuet vil vare ca. 45-60 min.

Forsknings spørsmål

Intervjuspørsmål

Innledende spørsmål

- Hva er ditt forhold til samepolitikk?
- Movt lea du gaskavuohta sámepolitihkii?
- Når ble du politisk aktiv?
- Goas álget don sámepolitihkan/politihkarin?
- Kan du huske hvordan det var i 1989 når Sametinget ble etablert? (reaksjoner, engasjement osv.)
- Muittát go movt ledje dovddut ja reakšuvnat go Sámediggi ráhpasii 1989s?

Forsknings spørsmål 1

- Kan du beskrive noen utfordringer du som Ap (tidligere Ap) politiker, opplever eller har opplevd gjennom din politiske karriere?
- Don gii leat Bargiiddellodat politihkar – leat go don vásihan makkárge hástalusaid leahkit politihkárin ja dan oktavuođas go ovddidat Bargiiddellodaga?
- Er det noen betydningsfulle meninger eller saker som du opplever at splitter/har splittet partiet i to? Kan du beskrive disse?
- Lea go makkárge áššit dahje riidalusat maht lea juohkkán partia guovvtosaddjái? Sahtat go čilge

makkár áššit?

- Har du noen gang møtt holdninger internt som at noen har ønsket å avskaffe sametingssystemet eller redusere Sametingets autonomi?
- Leat go don goassige vásihan ahte muhttin Bargiidbellodagas (kommunalt, fylkes, nasjonalnivå) hálida unnidit/“reduseres” Sámedikke autonomia?

Forskningspørsmål 2

- Hva mener du er den største fordelene med at Ap er både et nasjonalt parti og et parti som er med i Sametinget?
- Jus don jurddašat mii sáhtta leat dat stuorámuš ovdamunni / fordel go Bargiidbellodat sihke lea nasjonala partia ja partia mii searvá Sámedikkevalgii?
- Kan du nevne en ulempe som du tror følger med dette at Ap er både et nasjonalt parti og et samisk parti?
- Sáhta go námuhit muhtin hehttehusa / ulempe mii vuolgá das ahte Bargiidbellodat lea sihke nasjonala ja sámepartia?
- Tror du at lojaliteten til deres samiske velgere kan forsterkes eller svekke siden Ap opererer innenfor to politiske arenaer?
- Jáhkát go don ahte “lojaliteta” nannejuvvo dahje unno go Bargiidbellodat lea partia sihke Sámedikkis ja Stuorradikkis?
- I hvilken grad føler du en sterk tillit til det nasjonale Ap?
- Lea go dus olu luohttámušvuohta dan nasjonala Arbeiderpartii?
- Opplever du noen utfordringer ved å «tale for samene» når Ap også er et nasjonalt parti?
- Vásihat go don mákkarge hástalusai mii vuolgá das ahte don leat sápmelaš ja Bargiidbeolldat politihkkár?
- Deres politiske motstander, NSR, mener eller har tidligere ment at man ikke kan tale for samenes interesser dersom man er underlagt et norsk parti. Hva mener du om dette?

- Din vuostálasti, NSR, lea ovdal oaivvildan/dahte lohkan ahte “man kan ikke tale for samenes interesser dersom man er underlagt et norsk parti”. Maid don jurddašat dan birra?
-

Forskningsspørsmål 3

- Hva er dine tanker om den samiske nasjonsbyggingen?
 - Maid don jurddašat sámi nasjonhuksen / nasjonsbygging birra?
 - Hva legger du i begrepet samisk selvbestemmelse?
 - Maid don jurdilát jus mun logan “samisk selvbestemmelse”?
 - I hvilken grad oppfatter du at samisk selvbestemmelse er et viktig spørsmål for samiske velgere?
 - Orru go du miealas iešmearrideapmi / selvbestemmelse dehálaš jienasteaddjiide?
 - Opplever du at det er ulike holdninger til samisk selvbestemmelse internt i partiet?
 - Lea go iešguđetlágan oaivilat iešmearrideapmi / samisk selvbestemmelse?
 - Hvilke saker er viktig for å styrke samisk selvbestemmelse?
 - Mii lea du mielas dehálaš jus samisk selvbestemmelse galgá nannejuvvot?
-

Avsluttende spørsmål

- Hva er ditt beste minne eller hva er du mest stolt over når det gjelder hva Ap har oppnådd for det samiske samfunnet?
- Jus mun jieran, lea go juoidá maid don hálidat rámidit maid Bargiidbellodat lea oľahan sámeľolitiľkas dahje mii lea du buoremus muiťi Bargiibeallodagas?
- Er det noe viktig du mener ikke ble sagt eller spurt om under denne samtalen? Ønsker du å legge til noe?
- Lea go juoida maid mun in leat áddin jearrat – mii lea dehálaš dán oktavuodas? Hálidat go lasiľit maidege?

Intervjuguide – NSR

Introduksjon:	Handler om dine erfaringer med samepolitikken
Anonymitet:	Ditt navn vil bli anonymisert
Båndopptakelse:	Intervjuet blir tatt opp og transkribert. Hvis det er ønskelig, sendes det transkriberte materialet til deg til gjennomlesning
Tid:	Intervjuet vil vare ca. 45-60 min.

Forskningsspørsmål

Intervjuspørsmål

Innledende spørsmål

- Hva er ditt forhold til samepolitikk?
- Movt lea du gaskavuohahta sámepolitihkii?
- Når ble du politisk aktiv?
- Goas álget don sámepolitihkan/politihkarin?
- Kan du huske hvordan det var i 1989 når Sametinget ble etablert? (reaksjoner, engasjement osv.)
- Muittát go movt ledje dovddut ja reakšuvnat go Sámediggi ráhpasii 1989s?

Forskningsspørsmål 1

- Som aktør i samepolitikken, hvordan har du oppfattet Arbeiderpartiets rolle?
 - Movt don lea ipmirdan makkár rolla Bargiidbellodagas lea leamas sámepolitihkas?
 - Tror du at Arbeiderpartiet har det lettere å nå de sentrale politikerne i Oslo, enn NSR?
 - Jáhkát go don ahte Bargiidbellodagas lea álkit olahit daid sentrala eiseváldii doppe Oslos, go NSR'as?
-

Forskningsspørsmål 2

- Hva mener du er den største fordelene med at Ap er både et nasjonalt parti og et parti som er med i Sametinget?
- Jus don jurddašat mii sáhtta leat dat stuorámuš ovdamunni / fordel go Bargiidbellodat sihke lea nasjonala partia ja partia mii searvá Sámedikkevalgii?
- Kan du nevne en ulempe som du tror følger med dette at Ap er både et nasjonalt parti og et samisk parti?
- Sáhta go námuhit muhtin hehttehusa / ulempe mii vuolga das ahte Bargiidbellodat lea sihke nasjonala ja sámepartia?
- Tror du at lojaliteten til deres samiske velgere kan forsterkes eller svekke siden Ap opererer innenfor to politiske arenaer?
Jáhkát go don ahte “lojaliteta” nannejuvvo dahje unno go Bargiidbellodat lea partia sihke Sámedikkis ja Stuorradikkis?
- NSR, mener eller har tidligere ment at man ikke kan tale for samenes interesser dersom man er underlagt et norsk parti. Hva mener du om dette?
- NSR, lea ovdal oaivvildan/dahte lohkan ahte “man kan ikke tale for samenes interesser dersom man er underlagt et norsk parti”. Maid don jurddašat dan birra?

Forskningsspørsmål 3

- Hva er dine tanker om den samiske nasjonsbyggingen?
- Maid don jurddašat sámi nasjonhuksen / nasjonsbygging birra?
- Hva legger du i begrepet samisk selvbestemmelse?
- Maid don jurdilat jus mun logan “samisk selvbestemmelse”?

- I hvilken grad oppfatter du at samisk selvbestemmelse er et viktig spørsmål for samiske velgere?
 - Orru go du miealas iešmearrideapmi / selvbestemmelse dehálaš jienasteaddjiide?
-

Avsluttende spørsmål

- Hvilke saker er viktig for å styrke samisk selvbestemmelse?
- Mii lea du mielas dehálaš jus samisk selvbestemmelse galgá nannejuvvot?
- Er det noe jeg ikke har forstått å spørre om? Vil du legge til noe?
- Lea go juoidá maid mun in leat áddin jearrat? Hálidat go lasihit maidege?